

APVIT

8
L 170

Latviešu Folkloras Krātuves Materiali

B. 4

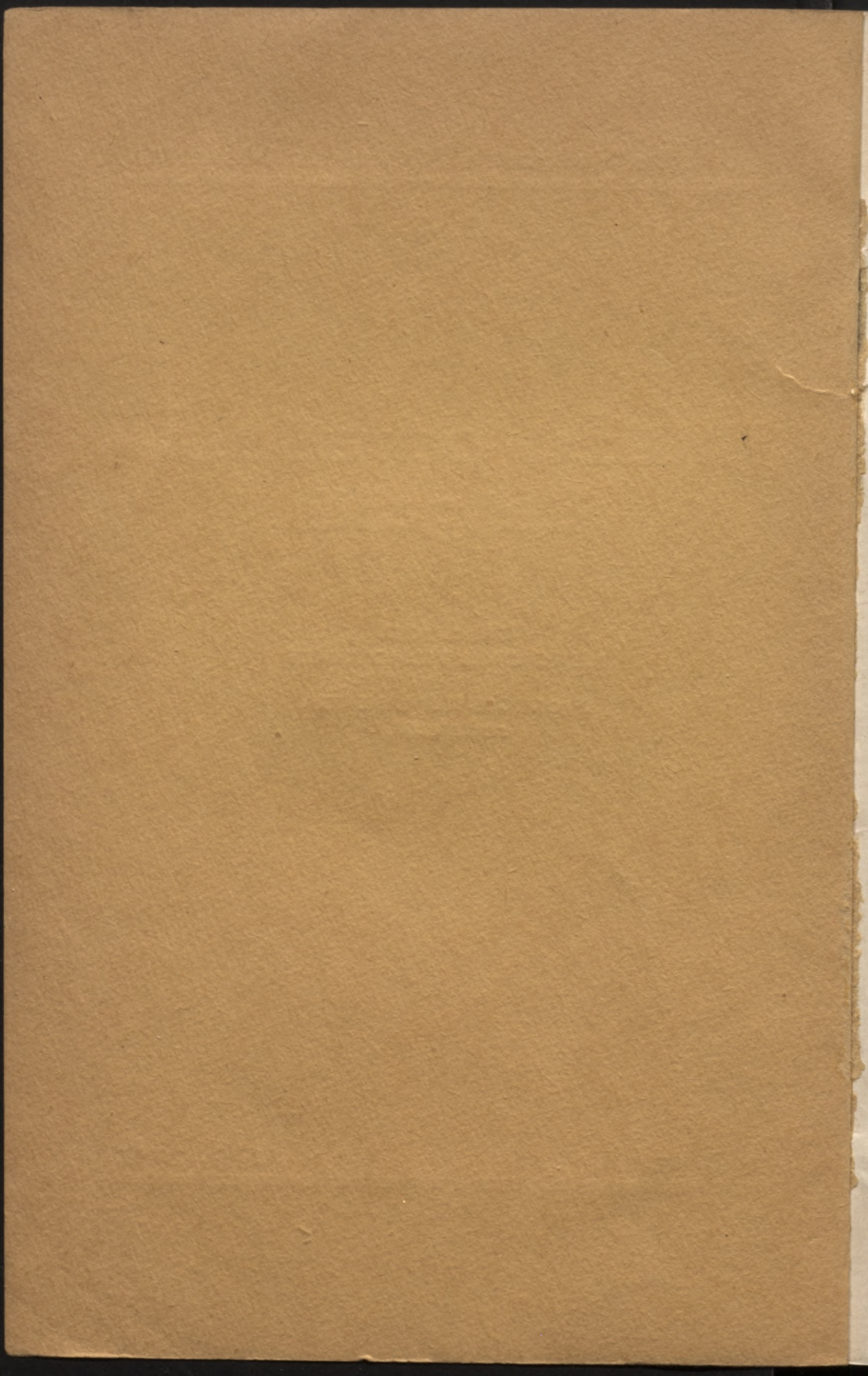
Kāzu parašas Latgalē

Cand. phil.
HERONIMS TICHOVSKIS

Prof. K. STRAUBERGA
redakcijā

R Ī G Ā

1 9 3 9.

8
170

LATVIEŠU FOLKLORAS KRĀTUVES MATERIĀLI
MATÉRIAUX DES ARCHIVES DU FOLKLORE LETTON

B. 4

Kāzu parašas Latgalē

Cand. phil.
HERONIMS TICHOVSKIS

Prof. K. STRAUBERGA
redakcijā

LATVIEŠU FOLKLORAS KRĀTUVES IZDEVUMS

RĪGĀ, 1939.

121

Part. 59

L. V. B.

№ ~~356623~~

0309046493

Rīgā, Latgales ielā 11.

Kāzu parašas Latgalē.

Svētku un svinamo dienu rindā katras tautas dzīvē visredzamāko vietu ieņem tie brīži, kas saistas ar liktenīgajiem notikumiem cilvēku dzīvē: dzimšanu, precēšanos un nāvi. Gandrīz pie visām tautām, to primitīvākā dzīves laikā, šie notikumi savienoti ar dažādām svinībām un ceremonijām, ar daudzām parašām, ticējumiem un māņiem. Plašākais tāds svinību veids ir kāzas. Prof. P. Šmits par vecāku kāzu ceremoniju apzīmējumu uzskata *ve d ī b a s*, kā senāk kāzas sauktas¹, bet vārdi kāzas un laulības ieviesušies latviešu valodā no libiešu resp. igauņu valodas 13. un 14. g. s., kad kungu kārta jau būs sākusi norobežoties no senākām vedībām un pieturēties pie baznīcas laulībām². Vārds *k ā z a s* neietver sevī pilnībā visas pirmatnējās ceremonijas, jo tas radies vēsturiskā laikmetā un attiecinams vairāk uz laulības ceremoniju baznīcā. Runājot par kāzu ceremonijām, prof. P. Šmits izšķir seno latviešu precības, derības, vedības un beidzot kāzas, kur ietilpst arī senās līgavas zagšanas un pirkšanas ceremonijas. Pēdējās varētu būt mantojums no indoeiropiešu pirmtautas³.

Kāzu ceremonijas un dažādās parašas, kuras saglabāšās līdz mūsu dienām, nav cēlušās jaunākos laikos, bet tās ir nepārtraukts tautu dzīves attīstības process un sastāvdaļa no senvēstures līdz mūsu dienām; tās ir latviešu pašu dzīves sastāvdaļa, bet tajās ir arī aizjēmumi no kaimiņiem. Daudzās kāzu parašas cēlušās no senču īpatnā dzīves veida un ticējumiem, no reliģijas, kulta; tām vēlāk pievienojās kristīgās baznīcas ceremonijas un aizjēmumi. „Te (kāzu ceremonijās. H. T. redzam samistrotus pagānu un kristiešu, ide.

¹ Latvju Tautas Dainas 7. 165. lpp., „Literaturas“ izd.

² ibid. 8., 5. lpp.

³ ibid.

un somu-ugru tautas tiesiskos institutus un maģiskos rītus, īstenību un šķietamību, dzīves nopietnību un skatuves rotājību⁴.”

Svētku un svinamu dienu pētījumi liecina, ka visiem lielākiem tagadējiem baznīcas svētkiem laika ziņā atbilst pagānu laiku svinamās dienas. „Pirmie kristītie cilvēki nebija nekādi mācīti teologi, kas prastu un arī vēlētos stingri šķirt jauno dievvārdu mācību no vecākām tautas tradīcijām. Tāpat arī garīdznieki ne katrreiz apkaroja senās ierašas, ja tās nerunāja kristīgai mācībai gluži pretī. Baznīcas vēsturnieki ir pierādījuši, ka svētkus pirmie kristīgie ļaudis ir mazāk aizjēmušies no senajiem jūdiem, bet vairāk no pagānu tautām, zināms, tās kristianizējot pēc svētu rakstu liecībām⁵.”

Pirmatnējie ticējumi un parašas turpināja dzīvot blakus baznīcas svētkiem. Tāpat arī vecās kāzu un precību parašas pieskaņojās kristīgās baznīcas laulībām un kopā izveidoja to plašo kāzu ceremoniju ciklu, kāds, piemēram, Latgalē vēl tagad paglābies.

Kr. Barons, runājot par kāzu tradīcijām, saka: „Še aprakstītās beidzamā laikmeta latviešu precības un kāzas ir, tā sakot, plašs eps, kopā sastādīts no vecākām, senāk patstāvīgām daļām. Šīs daļas šādas:

1. Meitu zagšana, laupīšana un izkarošana; 2. Sievas pirkšana un 3. Līgavas laupīšana; 4. Beidzot vēl pievienojās kristīgās baznīcas ceremonija — laulība⁶.”

Mums rakstos nav uzglabājušās pirms 16. g. s. latviešu cilšu visvecākās kāzu parašas un visas ceremonijas, kas saistas ar ģimenes dibināšanu un laulāto ļaužu dzīvi. 17. g. s. un vēlāko mācītāju un chronistu Kr. Kelcha, J. A. von Branda, A. V. Hūpeļa, J. G. Kōla un c. nepilnīgie un bieži tendenciozie kāzu parašu apraksti attiecas uz laikmetu, kad baznīcas autoritate ir apmainījusi min. Kr. Barona patstāvīgās precību un kāzu sastāvdaļas pret kristīgo laulību. Viņi

⁴ Latv. Konversac. Vārdnīca 8. 16.378 lpp.

⁵ Sējejs 1937. 1. 598. lpp. (P. Šmita — „Jāņu diena“).

⁶ Latvju Dainas III. 1. lpp.

runā tikai par kāzām, kuru galvenā daļa ir laulības akts baznīcā. Senākās tradīcijas, kuras viņu laikā sāka piesaistīties kristīgai laulībai, viņi ar humoru vai nicināšanu nosodīja un uzskatīja par mežonības atliekām.

Drošākais seno latviešu tradīciju avots ir tautas dziesmas, jo dziesmās vispilnīgāki uzglabājušās senās precību un kāzu norises un ierašas. Bet tā kā līgavas laupīšanas, pirkšanas vai izkarošanas ceremonijas ir mantojums no indoeiropiešu senatnes un ļoti vecas, tad tautas dziesmas tās pilnībā neatspoguļo, jo tautas dziesmās ir vairāk dzejiska iztēle, ne konkrēto faktu kopoījums; turklāt tautas dziesmu vairums ir radies jau kristīgās ticības nostiprināšanās laikā, bet vēlāko lūkošanas, precību un derību ceremoniju lielo dažādību, kuras vietām vilkās pus gadu un ilgāk un dažās vietās attīstījās dažādi, prof. P. Šmits uzskata par jaunāko laiku ieguvumu, ko tautas dziesmas visos sīkumos nerāda⁷.

Katrai tautai kāzu tradīcijas veidojās atsevišķi, pat novadu ierašas uzrāda raksturīgas īpatnības, bet nenoliedzama arī savstarpējā ietekme. Tā latviešu kāzu tradīcijām daudz radniecīga ar somu, slavu un baltu tautu parašām. Sevišķi Latgalei ir daudz kopēju kāzu parašu ar slavu tautām. Seniem letgaļiem bija vistuvākie sakari ar slaviem. To rāda arī visos laikos no krievu valodas aizņemtais vārdu krājums, kas latgaļu dialektā visbagātākais, bet vārdi, kas nāk no ģermaņu valodām, Latgalē sastopami tikai mazā mērā.

Es uzskatu, ka Latgalē, kā katoļu zemē, vecās kāzu tradīcijas un īpatnības ir pilnīgāk paglābušās. Sarežģītākām un plašākām baznīcas ceremonijām blakus pilnīgākā veidā varēja paglābties arī pagānu laiku ierašas un ticējumi, bet citos latviešu novados ar vienkāršota luterānisma nostiprināšanos pamazām vienkāršojās arī dažādu svētku svinību ierašas.

Intensīva kultūras dzīve un tautas garīgā rosme un ciešāki sakari ar ārzemēm ir svarīgs faktors seno tradīciju iznīkšanai. Tā tad vājāka kultūras pieskaršanās labvēlīgāka

⁷ Latvju Tautas Dainas 6. 343. lpp.

sēno tradīciju konservēšanai. Šādos apstākļos visilgāk dzīvoja Latgale, Kurša un Lietuva. Arī socialie apstākļi traucē vai veicina tradīciju veidošanos, to uzglabāšanu un aktīvu lietošanu kulta vajadzībām. Pirmatnējo tautu dzīve nebija tā individualizējusies kā mūsu dienās. Plašākas dzimtas dzīvoja ciešāku, kompaktāku un saskanīgāku dzīvi, un tas dažreiz bija jaunu ierašu rašanās pamats. Latgales zemnieki, dzīvojot sādžās, no tuvākas kopības sajūtas nebija atsvešinājušies līdz jaunākiem laikiem. Šāds dzīves veids veicināja kāzu tradīciju uzglabāšanos, jo Latgalē kāzu ceremonijās līdz pēdējam laikam jēma dalību ne tikai lūgtie, bet arī nelūgtie viesi, kaimiņi — lielas cilvēku grupas no plašas apkārtnes.

Lai gan pie krieviem 11. g. s. un pie latviešiem vēlākos gadu simteņos mācītāji un baznīcas rakstnieki tautas dziesmas un kāzu tradīcijas uzskatīja par nepieklājīgām, par pagānu vai velna darbu, tomēr viņi tās galīgi nespēja izskaust. Un kā krievu tautā 14. un 15. g. s. tataru jūgā brīvāk turpinājās visādas pagānu laiku tradīcijas un ticējumi, tāpat arī pie latviešiem ar nebrīvības pieņemšanos seno laiku tradīciju atliekas visādos svētkos un godos turpināja pastāvēt.

Līdz ar visu to tomēr arī Latgalē nav vecās kāzu tradīcijas saglabājušās visā pilnībā. Daudz kas seno latviešu dzīvē un ierašās, kas nav lasams chronikās un grāmatās, būs vienmēr minama mīkla. Ar ļaužu dzīves veida pārmaiņu mainījās arī ierašas, un daudzas pirmatnējās tradīcijas tika atvestas, aizmirstas. Visas vecās kāzu tradīcijas, cik tās varam uzzīmēt vecākos rakstos, tautas tradīcijās resp. dziesmās un vecāko cilvēku atmiņā, ir jau saistītas ar kristīgās ticības ceremoniju — laulību baznīcā. Baznīca arī izspiedusi daudzas senākās pagānu laiku ierašas, ticējumus un māņus.

Latgalē katolicisms laidis dziļas saknes tautas dvēselē, tradīcijās, ierašās. Tomēr tas ar savu universālo raksturu nav varējis pilnīgi pārveidot seno latviešu īpatnējo gara dzīvi, ierašas un ticējumus, kuri pakāpeniski, netieši gadu simteņos piesaistījās kristīgām ceremonijām un blakus spēja sadzīvot. Ja baznīca nespēja galīgi izskaust viņai nevēlamās

senlatviešu ierašas, kā nevarēja svešinieki pilnīgi iznīdēt senlatviešu kulturu, kura tagad tik brīnišķi ceļas augšā no zemes dziļumiem, tad tas tāpēc, ka tās pārstāvji līdz 19. g. s. beigām bija cittautieši, kuri nespēja pilnīgi iespieties tautas dvēselē un no turienes izspiest tēvu tēvu mantoto gara dzīvi un ierašas. Nevarēja izspiest tāpēc, ka latvieša pasaules uzskats, viņa attieksme pret dzīvi un dabu izpaužas un dzīvo tautas dziesmās, kas ir nemitīgs latviešu pavadonis visā viņa dzīvē un arī kāzu ceremonijās. Vēl vairāk, tās pat līdz pēdējam laikam Latvijas laukos, īpaši Latgalē, ir kāzu ceremoniju galvenā sastāvdaļa.

Lai gan Latgale ilgu gadu simtus gara, socialā un administratīvā dzīvē gājusi šķirtus ceļus, tomēr tās kāzu tradīcijas bieži sakrīt ar Kurzemes un īpaši Vidzemes tradīcijām (sal. K. Pētersona Latviešu kāzas, Rīgas Latv. B. Zin. kom. rakstu krāj. 16. Rīgā, 1912. un J. Šperliņa Senās suitu kāzas un ķekatas, Rīgā, 1937. Latv. Folkl. krāt. materiāli). Tās ir mantojums no seniem letgaļiem un kuršiem. Kopējās tautas dziesmas un uzglabājušās ierašas liecina, ka tās ir veco derību, precību, vedību un baznīcas laulāšanas produkts.

Senās precību un kāzu parašas nevaram citādi apskatīt kā kopā ar baznīcas laulību. Baznīcas laulības akts gadu simteņos bija tik cieši savijies ar veselu rindu pirms un pēc laulāšanas ierašu, ticējumu un ceremoniju, ka tas izveidoja ļoti nopietnu notikumu cilvēku dzīves ritumā, pie kā ilgi kavējās pašu laulāto ļaužu, radu un kaimiņu prāti.

Šī darba mērķis nav dot pilnīgu pētījumu par kāzu ceremoniju morfoloģiju. Šinī virzienā daudz darijuši prof. P. Šmits un prof. K. Straubergs un, bez šaubām, šis darbs vēl nav galā. Galvenais mans nolūks bija, ko atbalstīja arī Kultūras fonds, — savākt un sistematiski notēlot kāzu ceremoniju gaitu Latgalē. Neuzskatu šo darbu par pilnīgu, jo mūsdienās daudz vecu tradīciju aizmirsies vai dus ar aizgājušām paaudzēm kapu kalniņā. Arī vecā paaudze savā atmiņā nav pilnīgi uzglabājusi visas ziņas par senām kāzām, un veci cilvēki savos stāstījumos bieži vien sniedz tikai fragmentārus sīkumus. Manam darbam noderēja ticējumi un parašas,

ko esmu noklausījis un noskatījis dažādos Latgales apriņķos. Vērtīgas ziņas un paskaidrojumus man sniegušas: Roža Peļņa, Kaunatas pag. Dilānu s., 70 g. vecā; Klāra Kaziniece, Mērdzenes pag. Mežernieku s., 64 g. v.; Adele Tichovska, Pildas pag. Potorovas s., 67 g. v.; Viktorija Volka, Bērzpils pag., 55 g. v.; Helena Čakša, Zvirgzdenes pag. Razu s., 52 g. v.; Eiženiņa Volka, Tilžas pag. Gabrānu m.; Rozālija Ļadževa, apm. 60 g. v., Nirzas pag.; Tekļa Joniškāne, 52 g. v., Nirzas pag. Seiļu s.; K. Strode — Viļēnu pag.; K. Gailums, Nautrēnu pag. un c.

Pie tam ziņas sniegušas: Eiženiņa Tichovska, Zvirgzdenes Cilvičos; A. Cepļa — Nīdermuižas; A. Greiškāne — Maskaņu pag. L. Čakšu s.; A. Bratuškina — Viļakas; M. Čeirāne — Vārkavas pag. Spūļu s.; T. Škapare — Kapiņu pag. Dudišku s.; P. Sveščenkova — Nirzas pag.; P. Smeilis — Maltas pag.; A. Rudusāns — Ciblas pag.; J. Čeksteris — Ciblas pag.; Jūlijans Savickis — Pildas pag.; K. Putrāns — Nautrēnu pag. un c.

Kāzu dziesmas no Latgales ievietotas Latvju Dainās Kr. Barona sakārtojumā, Rīgā, 1922. Valtera un Rapas izd.; Latvju tautas Dainas, sakārtojis R. Klaustiņš, rediģējis prof. J. Endzelīns, 1931., izd. „Literatura“, Rīgā; Tautas Dziesmas. Papildinājums Kr. Barona Latvju Dainām, prof. P. Šmita redakcijā, Latviešu Folkloras krātuves materiāli 1. un 2. Pēdējā izdevumā daudz materiālu nāk no Latgales.

Literatūra par Latgales kāzu tradīcijām diezgan nabadzīga. Arī etnografisku materiālu publicēts ļoti maz; par to Latgales gara darbinieki nav parūpējušies. Svarīgāku pakalpojumu šeit ir veicis cittautietis Ed. Volteris, kas jau 1890. g. savā grāmatā „Материалы для этнографии Латышскаго племени Витебской губернии I“ sniedzis Daugavpils apriņķa Preiļu, Jāsmuižas, Krāslavas, Višķu, Krustpils un c. pag. noklausītās kāzu tradīcijas, bet tautas dziesmu piemērus sniedzis arī no citu Latgales apriņķu pagastiem. Šai darbā viņam palīdzējuši dzejnieks J. Pliekšāns-Rainis un skol. Gorbačevskis. Salīdzināšanai Ed. Volteris sniedzis arī Jelgavas apkārtnes kāzu aprakstu, kas ievietots vācu žurnālā „Wöchentliche Unterhaltungen für Liebhaber deutscher

Lektüre in Rußland, herausgegeben von J. Frd. von der Recke.“ Mitau 1806. Par Latgales kāzu tradīcijām Viļānu apkārtnē ziņas sniegusi arī Stef. Uljanovska savā krājumā „Lotysze Inflant Polskich a w szczególności z gminy Wielońskiej powiatu Rzeżyckiego.“ Obraz etnograficzny przez Stefanię Ulanowską, Krakow, 1891. I, par kāzām 30.—47. lp. Kāzu parašas kā etnografisks materials maz atspoguļojas arī Latgales rakstnieku literāros darbos. Te atzīmēsim M. Apeļa stāstu krājumu „Latgolas sātōs“, Rēzeknē, 1932., kurā kā pirmais ievietots etnografisks tēlojums „Izdeviņas“, kurā sniegtie materiali attiecas uz Rēzeknes apr. Kaunatas un Rēzinas pagastiem. Kāzu ceremonijas tendenciozā nostādījumā (izsmietī daudzi ticējumi un māņi) atspoguļojas pa daļai katoļu svētnieka P. Apšinieka stāstā „Borgō sīva“, 1937. g. Rēzeknē, autora izdevums.

Kāzu terminoloģijā jaunākos laikos notikušas pārgrozības. Seno precību, derību un vedību vietā tagad runā par aizdzērībām, izdeviņām, laulībām un kāzām. Seno derību vietā tagad stājušās aizdzērības, precību un vedību vietā — izdeviņas un kāzas. Kāzu galvenie dalībnieki, jaunais pāris, vecu cilvēku paskaidrojumos figurē pa lielākai daļai kā jauničs un jaunive, brūtģans (bryugons) un brūte. Tautas dziesmās, īpaši Folkloras krātuves papildinājumos latgaliešu tekstā minēta ļaudaveņa (ļaudava), bieži arī līgaviņa, brūte, mārģa un dzaltoneite (sal. 42849.). Preciniekus apdzied par tautām, tautu dēlu, tautieti, jaunu puisi. Bieži tautu dēls simbolizēts arī par vanagu (sal. 42863., 42880., 42895. u. c.). Sīkāka terminoloģija būs redzama no sekojošā kāzu gaitas apraksta.

1. Kāzu ticējumi un zīlēšana.

Dažādi maģiskie rīti, ticējumi un zīļējumi ir tieši kāzu vecākā sastāvdaļa, kas sirmā senatnē sakņojās pagānu reliģijā un kas kā neatņemama daļa pievienojās kristīgās baznīcas kāzu ceremonijām. Ar zīlēšanu nodarbojās jaunie ļaudis pirms kāzām, vēl tikai domājot uz tām, domājot par tautām, par nākamo vīru resp. sievu. Bet maģiskie rīti, dažādas nodarbības un ticējumi visbiežāk saistas ar pašu kāzu gaitu, kad, izvadot tautu meitu, vajadzēja vēlēt laimi, bagātību, saskaņu, auglību, pārakumu vienam par otru nākošā kopdzīvē.

Kāzu ticējumi, bez šaubām, ir veci, un daudzi ir cēlušies vai ir mantojums no ide. senatnes; tie pārgājuši no vienas tautas otrā; piemēram, daudz kopēju zīļējumu un ticējumu ir latviešiem un krieviem, bet tie veidojušies arī vēlāk katras tautas īpatnējos apstākļos.

Daudzi zīļējumi un ticējumi izriet no kāzu īpatām parašām. Senāk precējās pilnīgi sveši, iepriekš nepazīstami cilvēki. Bieži gadījās, ka jaunava tikai tad pirmo reizi ieraudzīja savu nākamo vīru, kad tas ieradās viņu bildināt. Tāpēc tautu meitas, arī vīrieši centās savu iepriekšējo zīnkāri apmierināt ar zīlēšanu; gribēja zināt, kāds un kas būs nākošais izredzētais vai nolemtais (kr. суженый), kāda būs nākamā dzīve tautās. Pirmatnējs cilvēks bija ciešāk saistīts ar dabu un darbu. Karstākā darba laikā nenotika kāzas, nebija vaļas nodoties arī zīļējumiem, tāpēc tos piekopa svētkos un svinamās dienās, īpaši vēlā rudenī un ziemas mēnešos. Rudenī tuvojās kāzu laiks un līdz ar to zīlēšana un nākamā likteņa minēšana. Ar zīļējumiem bija bagāts Ziemas svētku laiks, gavēnis, Lieldienas un Jāņi. Bet ne tikai svētkos, arī ikdienas dzīvi un darbu pavadīja dažādi ticējumi un minējumi par nākamo vīru resp. sievu, to īpašībām, par saskaņu,

laimi etc. Šie ticējumi noslēdzās ar kāzu ceremonijām un bagātiem kāzu ticējumiem, lai pie pēcnākamiem tas pats atkārtotos no jauna.

Savā rakstā par svētkiem un svinamām dienām Latgalē (Ceļi VI. 1935.) es minēju dažus katoptromantijas un zīlēšanas gadījumus lielākos svētkos; te tos papildināšu ar daudziem citiem zīlēšanas un kāzu ticējumu piemēriem no dažādiem Latgales apvidiem.

a. Zīlēšana un darijumi.

Ziemas svētku sestdienā no salmu jumta jāizvelk katram pa trīs salmi. Kura salmos gadisies vārpa ar graudiem, tas gada laikā apprecēsies.

Ziemas svētku vakarā jāiet pie āliņģa, jāiegremdē tanī rokas un, apkārt neskatoties, jāskrien mājās un jāliekas gultā, rokas turot zem mutes; sapnī nākšot istā līgava klēpī sēdēt.

Puišiem Ziemas svētku vakarā jānomazgājas, jāpakar divielis pie gultas un jāliekas gulēt; sapnī līgava nāks seju slaucīt.

Jauniem ļaudīm jānoliek riņķī maizes piciņas un jālaiž klāt gailis; kura piciņu gailis pirmo aizskārs, tas pirmais apprecēsies.

Gulēt ejot, zem gultas jāpakaisa auzas; kas sapnī šīs auzas pļaus, tas būs līgavainis resp. līgava.

Vakarā jāizslauka istaba no durvīm uz galdu, mēsli klēpī jāiznes ārā un, nostājoties uz tiem, jāklausas: no kuras puses suns ries, uz to pusi tautās vedīs.

Kūčas dienas vakarā, kad visi aizgājuši gulēt, jānoliek uz galda spogulis un abās pusēs tam aizdegtas sveces un jāskatas spogulī. No durvju puses redzēs nākam savu līgavaini resp. līgavu.

Kūčas dienas vakarā jāpaliek zem gultas bļodiņa ar ūdeni un jāsaliek pār bļodiņu no kociņiem tilts; kad sapnī redz, ka kaut kas pāriet pār tiltu, tad izies pie vīra, bet ja neredz nekā, tad to gadu neapprecēsies.

Jāpajem rokās kaķis un jāskrien ar to trīs reizes ap istabu (māju), tad tas jāpalaiž istabā pie durvīm; ja kaķis iet zem galda, tad apprecēsies, ja kaķis uzlēks uz galda, tad neapprecēsies.

Ja Kūčas dienas vakarā, izejot no pirts, dzird kaut kur cērtot, tad tanī pašā sādžā kāds mirs — ciršana nozīmē šķirsta taisīšanu; bet ja dzirdēs suņus rejam, tad sādžā vai rados būs kāzas.

Kūčas vakarā pēc nomazgāšanās pirtī no ūdens trauka jāizsviež visi akmeņi, tad nāk. gadā visas sādžas jaunavas izies pie vīra.

Kūčas dienas vakarā jāķer sētas zediņi; ja noķers pāri, tad apprecēsies, ja nepāri, tad neapprecēsies.

Kūčas dienas vakarā pēc saules rieta jāapskrien trīs reizes ap istabu un jāiet gulēt; tad puisis, ar kuru meita apprecēsies, parādīsies sapnī.

Kūču naktī jāguļ ar baltām zeķēm, tad sapnī redzēs puisi, ar kuru apprecēsies.

Kūčas dienā meitām jāskatas spogulī; ko ieraudzīs, tas būs viņas nākošais vīrs.

Kūčas dienā pirtī no āra jābāž pa logu roka, lai to kāds noķertu; ja noķers spalvains, tad vīrs būs bagāts, ja bez spalvām, tad nabags.

Jaunas meitas nedrīkst strādāt no Ziemas svētkiem līdz Triju ķēniņu dienai, tad viņas drīz izvedīs pie vīra.

Kūčas vakarā ballā jāliek zābaki, pastalas, vīzes etc. un jāsvaida uz augšu un leju; ja zābaks kritīs ar purnu uz priekšu un tas ir labās kājas, tad meita jaunā gadā izies pie vīra un tai būs laba dzīve pie zābakota tēva dēla; kreisās kājas zābaka purns nozīmē sliktu dzīvi. Bet ja zābaks kritīs ar papēdi uz priekšu, tad viņai būs jāpaliek pie mātes. Ja no ballas izkritīs vīze vai pastala ar purnu uz priekšu, tad meita jaunā gadā izies pie vīra, kuram vīzes vai pastalas kājās, un tai būs laba dzīve; bet ja kritīs kreisās kājas pastala, tad izies pie vīra, pie kura būs grūta dzīve.

Kūčas dienas vakarā jāsasien divām vistām astes kopā un jālaiž istabas vidū. Ja viena vista uzvar otru un velk to uz durvju pusi, tad meita apprecēsies, ja zem galda, tad ne.

Kad ēd kūču, no katra ēdiena pirmais un pēdējais kumoss jāliek azotī un jāliekas gulēt; kas sapnī atnāks un ēdīs šos kumosus, tas būs nākamais vīrs resp. sieva.

J a u n ā g a d a n a k t ī, gulēt ejot, zem gultas jāpaliek bļoda ar ūdeni; kurš vīrietis sapnī mazgāsies, tas būs nākamais vīrs.

Vecā gada pēdējā vakarā meitām jāliek skali akas veidā zem spilvena, tad sapnī redzēs nākošo vīru un uzzinās viņa vārdu.

Jaungada vakarā jaunie ļaudis salasas pulkā, katrs noauj labo kāju un kurpes liek rindā vienu aiz otras no krikakts līdz durvīm; kura kurpe iznāk pie durvīm, tas pirmais apprecēsies.

Jaungada vakarā adata jāliek starp dzirnavu akmeņiem un jāgriež; kādu vārdu akmeņu čirkstoņā saklausīs, tāds būs nāk. sievas resp. vīra vārds.

Jaungada vakarā, gulēt ejot, jāsapin tikai viena bize, otra jāatstāj nepīta; kas sapnī matus pīs, tas būs nākamais vīrs.

Z v a i g z n e s d i e n a s v a k a r ā meitām jāsviež pār māju vārtiem kurpe; uz kuru pusi būs nokritušās kurpes purns, no tās puses tanī gadā būs precinieks.

Istabas vidū uz palaga jānober katrai meitai pa saujai miežu, tad uz palaga jālaiž gailis. No kuras čupiņas gailis pirmās sāks ēst, tā pirmā apprecēsies.

Triju kungu dienā no rīta meitai, kamēr tā nav ēdusi un runājusi, jāskatas pa logu, kāds būs pirmā garām gājēja vārds, tāds būs nākamā vīra vārds.

Pirms A t k r i š k i e m sestdien, kad meitas iet gulēt, vajag nomazgāties un dvielī noslaucīties; dvielis jāpakar pie gultas; kas naktī dvielī slaucīsies, tas būs nāk. vīrs.

M a r i j a s d i e n ā (25. 3.) uz pagalma jānober 2. Ziemsvētkos baznīcā svētītās auzas; no kuras puses atsķries pie auzām putns, no tās puses drīz būs precinieks.

A i z g a v ē ņ u bliņas jānoliek uz grīdas un jālaiž klāt suns; kuras meitas bliņu suns pirmo paķers, tā pirmā apprecēsies.

Aizgavēnos krustceļos jāsēj lini; kas sapnī tos plūc, tas būs nākošais līgavainis resp. līgava.

Aizgavēnos aizmiegtām acīm jāķer sētas zediņi; ja noķer pāri, tad drīz būs kāzas.

Aizgavēnos apskrien trīs reizes ap istabu (māju) un skatas pa logu istabā; ja parādas vainags, tad būs precinieki, ja šķirsts, tad nāve.

Aizgavēņu vakarā meitām jāklaudas, no kuras puses ierejas suns; no tās būs precinieki.

Aizgavēnos trim meitām uz grīdas jānober trīs gubiņas miežu un jālaiž klāt gailis. No kuras gubas gailis pa priekšu ēdīs, tā meita pirmā apprecēsies.

Aizgavēnos meitām jāēd divpadsmit reižu, lai precinieki, braukdami precībās kaut kuru mēnesi, atrastu galdus pilnus ar ēdieniem.

Pirmā bliņa Aizgavēnos nākas meitai. Viņai jāskrien ar bliņu; ja ceļā satiek cūku, tad meita neapprecēsies, un tā bliņa jāatdod cūkai; ja satiek suni vai kaķi, tad vīrs būs brangs puisis, ja vistu — tad bagāts; ja vīrieti, tad nāk. vīrs būs sastaptā vīrieša vārdā; ja sastop sievieti, tad nemaz neapprecēsies.

Pūpolsvētdienas vakarā jāliek krusteniski zem gultas divi pūpolu zariņi; kurš puisis (meita) sapnī pirmais tos ņems, tas būs nākamais vīrs (sieva).

Liela jā sestdienā jaunai meitai jāiet gulēt plikai, tikai ar vienu zeķi kājā; kas sapnī viņai zeķi noaus, tas būs viņas nākamais vīrs.

Lieldienu rītā jāšauj; no kuras puses dzirdēs atbalsi, no tās puses būs precinieki resp. sieva.

Jāņu priekšvakarā jāplūc ceļmalā augošās skābenes, sakot: „Jūs augat ceļmalā un redzat daudz ļaužu. Kas būs mans, lai ātnāk šovakar!“ Šīs skābenes jāliek zem gultas; sapnī parādīsies nāk. vīrs (sieva).

Jāņu vakarā jānoķer rudzu stiebrī pa pārim, tad ķērējs tanī gadā apprecēsies.

Jāņu vakarā, pēc lopu sadzišanas mājās, meitai (puišim) jāizvēlas un slepeni jāpiesien viena govys un nākošā rītā pirms saules lēkta jāiet uz kūti skatīties; ja govi at-

radīs stāvot kājās, tad apprecēsies, ja guļam — neapprecēsies.

Jāņu dienā vainags jāsviež bērza virsotnē, lai tas pakārtos; ja vainags nepakārsies, tad neapprecēsies.

Gulēt ejot, zem spilvena jāpaliek vainags, tad sapnī redzēs savu līgavaini.

Priekš Jāņiem jāiet pirtī, jāmazgājas un ārā ar slotu jāperas; no kuras puses šinī mirklī dzirdēs puīša balsi, uz to apprecēsies.

Jānopin pieci vainagi trim iedomātiem puīšiem, ceturtais sev un piektais bez vārda. Četri vainagi jāsviež diķī katrā stūrī un savs vidū; pie kura vainaga savs būs rītā piepeldējis, tas būs nākamais vīrs.

Jāņu vakarā jāsapin trejdeviņu puķu vainags un jānoliek uz krustceļiem; ja pa nakti vainags nozudīs, tad šinī gadā apprecēsies.

Pavasārī ar adatu jāizdur divi vardes, kuras pārōjas; ar to adatu jāpiesprauž sev puisis, tad viņš milēs.

Lai izzinātu nākamā vīra vārdu, diviem vainadziņiem jāsadomā kāds puīša vārds un jālaiž ūdenī; kurš vainadziņš aizies ātrāk pa straumi, tā vārdā sauksies nākamais vīrs.

Lai izzinātu nāk. vīru, tad meita Andrieva dienā nedrīkst ēst visu dienu. Vakārā, ejot gulēt, septiņas reizes jānoskaita „Sveicināta!“ (Ave Maria!) un zem galvas jāpaliek atslēgas. Sapnī viņa redzēs nāk. vīru.

Pirmoreizi ieraugot jaunu mēnesi, jāpaliek uz vietas, jānoskaita $3 \times$ „Esi sveicināta!“ un pēc tam jāpajem no zem papēžiem viena sauja zemes, jāpaliek tā zem spilvena un jāliekas gulēt. Ko sapnī redzēs, tas būs nāk. vīrs resp. sieva.

Jauna mēneša naktī jāiet ārā un jāsaka: „Jaunais mēnesi, saki, ar ko man būs jāstājas zem vainaga?“ Sapnī parādīsies īstais puisis.

Jāliek papīriši ar iedomātiem vārdiem zem spilvena. Rītā pieceļoties jāvelk viens papīra gabaliņš; ar kādu vārdu izvilks, tas būs nāk. vīrs (sieva).

Jāņem pieci šķīvji un jāpaliek zem viena atslēga, zem otra koka gabals, zem trešā gredzens, zem ceturta maize un

zem piektā puķes. Zilētājs, šķīvju saturu nezinot, ceļ vienu no tiem; ja apakšā atradīs koku, tad tanī gadā viņš mirs, ja atslēgu, būs par saimnieku, ja gredzenu — apprecēsies, ja puķi — kāzas, ja maizi — būs strādnieks.

Kad noada jaunu zeķi, tanī jāieber nauda, jāuzmauc kājā un ar zeķi jāguļ. Kas sapnī atnāks pēc naudas, ar to būs jāprecas.

Cepot maizi, kukuļu galos jāievelk krusti. No katra krusta vidus jāizņem mīklas piciņa un no tās jāizcep maizes kukulītis. Šis kukulītis jāpaliek zem meitas resp. puīša pagalvja, tiem nezinot. Sapnī ieraudzīs izredzēto.

Cepot pirmo reizi maizi, pēdējā mazajā kukulītī (sakasīti) jāiemet daudz sāls, tas jāapēd, jāliekas gulēt — sapnī nāk. vīrs (sieva) atnāks dzert.

Kad meita pirmo reizi pārnākšņo ciemos vai svešā vietā, tad viņai jāiedomājas nāk. vīrs. Ko sapnī redzēs, tas būs istais.

Kad pļaujot pirmo reizi atrod jumi, tas jāiesien skusta stūrī un pa nakti skusts jāatstāj galvā, sapnī meita redzēs savu izredzēto.

Dedzinot sērkociņu, jāskatas, uz kuru pusi tas noliekšies; no tās puses būs vīrs (sieva).

Jānomazgājas trīs reizes kviešu rasā, tad sapnī redzēs savu izredzēto.

Kad atnāk dzīvot uz jaunu māju, tad pirmajā ēdiena reizē jāņem pirmā maizes šķēle un, gulēt ejot, tā jāpaliek zem spilvena; kas sapnī šo maizi ēdīs, tas būs brūtgans.

Stādot kāpostus, jāiestāda kāposts ar vāju sakni un pie tā jāpiedomā kāds puisis; ja šāds kāposts izaugs, tad ar iedomāto puisi apprecēsies.

Folkloras krātuvei no Latgales iesūtītie zilējumi un darijumi.

Jāsaķer sikspārnis, jāieliek skudru pūznī un pašam ātri jābēg prom; ja bēdzējs dzirdēs sikspārņa spieģšanu, tad paliks kurls, ja bēgot pakritīs, dabūs kritāmo kaiti, bet ja viss izdodas laimīgi, tad jādabū skudru apēstā sikspārņa āķveidīgais kauls; ar šo āķi var pievilkt jebkuru puisi (Dričēni). Līvānu variants: No sikspārņa paliekām var atrast āmurīti un dakšiņas; ja ar āmurīti pieduras puisim, tad

viņš mīlēs; ja grib, lai kāds nemīl, tad ar dakšīņu atgrūž nost. (Preiļu variantā skudru pūznī jāliek pele.) Šādi varianti atkārtojas arī no Cesvaines, Vecgulbenes, Bārtas un c.

Ja grib, lai meitas mīlētu, tad m a i j a mēneša p i r m a j ā p i e k t d i e n ā uz avenāju lapām jāatrod spīdoši tārpiņi. Šie tārpiņi jāizžāvē un jāiedod meitai, kura nemīl, tad viņa devēju mīlēs. L. F. K. 449.

Lai pieburtu puisī, jāpielej pudelē ūdens un b a z n ī c ā, kad dievkalpojuma laikā notiek viņa svētīšana un pacelšana, pudele jācilā; no šīs pudeles jādod dzert tam, kuru grib pieburt. L. F. K. 183., 367.

Meitai, kura grib drīzāk izprecēties, jāsasien siers un jānes tas uz baznīcu. Kad svētnieks tur mišu un, mišu turēdams, stāv labajā altāra pusē, siers jātur zem labā pupa (ciča) pie plikas miesas, bet kad svētnieks pāriet uz altāra kreiso pusi, tad siers jāpaliek zem kreisā pupa. Šāda siera gabaliņš jāiedod apēst iemīļotam puisim, tad viņš tūlīt meitā iemīlēsies. L. F. K. 211.

Slotas lapa, kura, pirtī peroties, palikusi pie miesas, mājās jāizžāvē, jāsaberž un jāieber ūdenī. Puisis, kuram meita dod šo ūdeni dzert, tanī iemīlēsies. L. F. K. 449.

Ja meita grib nodomāto puisī pievilkt pie sevis, tad tai jāiet p i r t ī un jāpajem līdz „perņiks“ (zirņu miltu maizīte), jāsavīdē un jāpatur zem ciča un tad tas jādod puisim. L. F. K. 243., 297.

Par atrasto naudu jānopērk adata, jāizrauj savs mats, jāiever adatā un jāizver mats caur savām un puisa (meitas) drēbēm. Tad puisis (meita) būs kā uzburts. L. F. K. 483., 286.

Mēnešreizēs meitai jāizmazgā kreklis un tā zupa jādod puisim; puisis kā traks skries pakaļ (Dagdā).

Meitai jāatgriež no savām drēbēm kāds gabaliņš, jāsadedzina un ar ēdienu neredzot jādod puisim, kuru mīl. L. F. K. 255., 129.

Svētdien mišas laikā pie kalvja jāizkaļ adata un ar šo adatu jāiedur puisim, tad viņš būs kā piesiets. L. F. K. 183., 343.

Jāsaķer lauku pelīte, jāizžāvē, trīs reizes jāpārkrusta un jāiedomā cilvēks, kuru gribi mīlēt, tad viņš mīlēs. L. F. K. 443., 2110.

Ja puisim meita patīk, bet tā viņu nemīl, tad viņam vajag veselu mēnesi padusē turēt ābolu, kurš pēc tam jādod meitai, tad viņa būs pieburta un puisi mīlēs. L. F. K. 92., 78.

Ja meita ar ēdienu, dzērienu vai konfektēm iedod puisim savus mēneša ziedus, tad tas vaļā netiks. L. F. K. 92., 28.

b. Ticējumi.

Ja meita atstāj istabu pusizslaucītu, tad vīrs nebūs labs, kausies un svāti dabrauks da puseļam un griezīsies atpakaļ.

Ja galdu atstās neslaucītu, tad svāti ilgi nebrauks, vai atbraukuši ilgi stāvēs aiz vārtiem.

Uz sliekšņa jauna meita nedrīkst sēdēt, tad Laima neies istabā.

Ja meita vakarā sukās galvu, tad izies pie nabadzīga vīra; dienā staigās pa mieru (кр. ходить по миру) un galvu vakarā sukās, jo dienā viņai nebūs vaļas.

Galda stūrī nedrīkst sēdēt, jo septiņi gadi neizies pie vīra, vai arī neapprecēsies.

Meitām, kuras žēlo kaķus un suņus un tos vienmēr baro, būs labs laiks kāzu dienā. Tām, kuras kaķus un suņus nebaro — būs slikts laiks.

Kura meita savā dzīvē nav barojusi suņus, tās kāzās būs lietus.

Ziemas svētkos tīrumā nedrīkst turēt ecēšas, tad to ziemu meitām nebrauks precinieki.

Vasarā vajag ecēšas atstāt tīrumā, tad no tās sādžas izies visas meitas pie vīra.

Ja kuru dienu stipri cīruļi dzied, tad drīz gaidamas kāzas.

Ja pa ciemu pāriet žīds basām kājām, tad tā ciema meitas neizprecēs.

Ja pavasarī pirmo reizi ierauga stārķu pāri, tad apprecēsies, ja vienu — ne.

Neprecētai meitai vienmēr jājem līdz adata, tad viņa būs laimīga.

Kas mīl saldumus, tā kāzās būs lietus vai sniegs.

Ja meita netīri sienu kaš (grābj), būs bārdains vīrs.

Ja ar pomelniķu (krāsns slotu) slauka istabu, būs bārdains vīrs.

Ja, ūdeni nesot, aplejas, būs dzērājs vīrs.

Ja meita, upē drēbes skalojot, nes tās uz krasta izgriezt, būs dzērājs vīrs.

Ja meita ēdot lej uz galda, viņai būs dzērājs vīrs.

Meitai, mazgājot grīdu, jānomazgā sliekšnis, tad drīz svāti brauks.

Ja dzenis kaļ ābelnīcā, tad tanī dienā (gadā) atbrauks svāti.

Ja, sacepot maizi, ātri nenes ārā abru un lāpstu, tad ciema puīši nemīlēs.

Kad sievas otrais pirksts garāks par lielo, tad viņa valdīs pār vīru.

Vīrietim kūmam pirmā jākristī meitene, tad pats ātrāk apprecēsies un otrādi.

Kad sapļauj pirmo kūli, tas jānostāda stateniski; uz kuru pusi kūlis gāzīsies, uz to vedīs tautās.

Ja deguns kasas uz augšu, tad dzirdēsi krustības, ja uz sāniem — kāzas, ja uz apakšu — bēres.

Kad putns sitas pa logu iekšā, tad būs kristības vai kāzas. L. F. K. 480.

Kad pār kādām mājām skrien divi kraukļi kaudamies, tad tanī mājā būs kāzas. L. F. K. 258., 174.

Ja kļavas pie mājas rudenī sārtojas pirmās, tad mājā būs kāzas.

Ja, mazgājot mironi, garaiņi iet uz leju, tad drīz vēl kāds mirs; bet uz augšu — pret kāzām.

Ja dzeguze kūko kokā, tā jāpārtrauc un jāaizden; kad viņa skrien uz zemi — pret bērēm, kad skrien uz augšu — pret kāzām. L. F. K. 409., 33.

Meita nedrīkst istabu slaucīt atpūzdamās, tad vīrs viņu atpūzdamies sitīs.

Ja meita sēd uz sliekšņa, izies pie atraitņa.

Ja jauna meita slaucīs istabu vakarā, izies pie gana par sievu.

Ja vakaros ķemmēs matus, būs vīrs gans.

Jauneklis nedrīkst ēst no poda, pajems melnu sievu.

Ja kādam siltā istabā ir aukstas rokas, tad viņš būs bagāts vai jems bagātu sievu. L. F. K. 361., 63.

Ja jaunas meitas, kūts mēslus ārdot, atstāj gabalu neapārdītu vai nelīdzenu, tad tām būs vīrs ar pliku pakausi. L. F. K. 449., 299.

Ja puisis ēd ar cepuri galvā, tad sievu viņš nedabūs. L. F. K. 494., 551.

Ja meita grib iziet pie vīra, tad viņai no mazotnes jāapēd 999 kanči maizes. L. F. K. 449., 246.

Kad, pļaujot rudzus, nolūst sirpis, tad tā meita šinī gadā izies pie vīra. L. F. K. 262., 536.

Ja, sākot rudzus pļaut, pirmajos trijos kūļos meita atradīs divi rudzu vārpas vienā salmā (jumi), tad viņa tanī gadā izies pie vīra. L. F. K. 449., 294.

c. Sapņu tulkošana.

Ja jauna meita Atsvētes naktī redzēs sapnī blusu, tad viņa apprecēsies līdz nākošai atsvētei.

Ja kāds atsvētes rītā vai naktī redzēs sapnī kāzas pats sev jeb citam pazīstamam, tad drīz mirs.

Ja saimnieks redz sapnī vilku, tad meitai drīz būs svāti.

Ja meita pati redz sapnī vilku, vai ka tas viņu plēš, tad drīz viņai vai citam tuviniekam būs kāzas.

Ja sapnī redz savu mīlāko, tad pamostoties jāapgriež spilvens un tanī jāiekož; tad tanī laikā viņš redzēs arī tevi.

Ja jaunava redz sapnī atdzīvojoties mironi, tad tai drīz radīsies skaists brūtgans.

Ja pati redz sapnī (vai citi), ka no viņas zagļi nozog govī, tad tā meita to gadu izies pie vīra. L. F. K. 262., 530.

Ja sapnī redzēs, ka mauc uz labās rokas pirksta zelta gredzenu bez galvas, tad to gadu meita izies pie vīra. L. F. K. 248., 205.

d. Aizdzēribu un kāzu ticējumi.

Braucot „svētūs“, nevajag grožus salikt zirgam uz muguras, bet tie jāpārliet pāri kamanām, lai jaunive neatsacītu.

Ja jaunive atsaka jauničam, tad, lai viņa neizietu pie cita, vajag ar pātagas kātu „pakužināt“ jaunives mājās ceplī pelnus.

Ja meita neiet, kad to „svōtoj“, tad, braucot atpakaļ, vajag apgriezt to koku, kuru ierauga pirmo ceļmalā; tā meita neizies nekad pie vīra.

Ja grib, lai meita neizietu pie vīra, tad jauničam, kurš viņu svātāja, ejot projām, durvis jāaiztaisa ar pakaļu un jācērt ar pātagu par cepli. L. F. K. 243., 319.

Ja meita negrib pie puīša iet, kas atbraucis precībās, tad svāts apgriež zirgam sakas; tad pie tās meitas svātos neviens nebrauks.

Svāts, iedams prom, ar muguru aiztaisa durvis, tad tai meitai nebrauks svāti.

Ja grib atriebties tai meitai, kura negāja, tad, braucot no svātiem, vajag pār plecu atpakaļ pārsviest nodeguli, tad viņa nekad neizies pie vīra. L. F. K. 243., 317.

Svātos jābrauc otrdien, ceturtdien un sestdien. Pirmdien nevar braukt, jo sievu vilks nesīs; trešdien sieva būs plāpa, bet piektdiena ir svēta diena.

Jaunivei, ģērbjoties braukšanai uz baznīcu, jāieliek siers zem labās paduses un pēc laulībām tas jādod vīram ēst, lai viņš būtu labs un sievu žēlotu.

Brūtei miršu vainagu pin jaunāka par viņu; ja pin vecāka par viņu, būs grūta dzīve.

Braucot uz baznīcu, jaunive azotē liek cukura gabaliņu un, kad pārbrauc no baznīcas, dod vīram, lai saderīgi dzīvotu.

Ģērbdamās jaunive ieliek sev azotē sāls gabaliņu, kuru jaunajā vietā pirmo reizi zupu vāridama tanī iemet, lai būtu laimīga dzīve un vīrs viņu žēlotu.

Kad jaunivei beidz pušķot vainagu, skatas, cik garš palicis pavediens; ja garš, ilgi dzīvos, ja īss, tad viņa dzīvos īsu mūžu.

Lai kāzās būtu labs un stiprs alus, tad, raugu pieliekot, jāietecina no mentes (metes) alus mutē un jāpakrīt, tad alus būs ļoti stiprs un kāzu laikā visi dzerdami kritīs.

Kad jaunie brauc uz baznīcu, tad ciema meitas bāž zem pajūga slotu, lai arī viņas drīzāk izprecētu.

Ja, uz laulībām braucot, izjūdzas zirgs, tad dzīve būs slikta, vajadzēs izšķirties.

Cilvēks, kuru jaunais pāris satiek uz ceļa, braucot laulāties, drīz precēsies.

Ja uz baznīcu jābrauz pāri ezeram, tanī jāmet naudas gabals, lai nākamā dzīvē tās būtu pietiekoši.

Kad kāzās brauc, tad svāts nedrīkst vērties atpakaļ, lai brūte neatgrieztos atpakaļ uz tēva sētu.

Kad jaunīve brauc uz baznīcu laulāties, tad viņai vajaga, tikko no pagalma izbrauc, skatīties atpakaļ, tad drīz pēc viņas pie vīra izies citas meitas.

Kad kāzinieki braukdami satiek mironi, tad saka, ka jaunais pāris neilgi dzīvos.

Ja kāzinieki braukdami ierauga kraukli, tad tam pārim būs nemierīga dzīve.

Jaunīve, iedama pie vīra, izslauka tīru visu istabu, lai aizvestu savu laimi līdz.

Ja, braucot uz baznīcu, kāds pāriet pār ceļu, tad pāris izšķirsies.

Ja pār ceļu pārvelk drēbi un pār to pārbrauc, tad pāris izšķirsies.

Adatu pūrā nevajag vest līdz, tad nevarēšot satikt ar vīra vecākiem.

Ja, braucot uz baznīcu, nokrīt skritulis, dzīvē notiks kāda nelaime.

Ja laulājoties jaunīve domās par citu puisi, tad pie-laulātais vīrs dzīvē apniks.

Laulājoties jaunīvei kāja jāpaceļ augstāk par jauniņa kāju, lai dzīvē viņa būtu par vīru augstāka.

Laulājoties vīrs nedrīkst ģērbt divi kreklus, pretējā gadījumā milēs divi sievas.

Ja jaunīve, braucot uz baznīcu, atskatas divas reizes atpakaļ, tad viņa ies otru reizi pie vīra.

Ja, braucot uz baznīcu, mārga kaut ko aizmirst, tad viņai būs slikta dzīve.

Kad meita iet pie vīra, tai vajag apakšā ģērbt zilu kleitu, lai bērni būtu gudri.

Ja jaunive grib, lai tai tautās labi klātos, tad pie laulāšanas baznīcā tai jāuzsper līgavainim uz zābaka purna.

Pa laulāšanas laiku ļaudis vēro, kura pusē deg gaišāk sveces; kura pusē sveču gaisma vājāka, vai arī kāda svece nodziest, tas pirmais mirs.

Ejot tautās, meitai jāskatas pirmā akā, ko ceļā sastop; ja akas ūdens būs skaidrs, tad vīrs būs labs, ja ūdens duļķains — vīrs dzērājs.

Ja laulību laikā kāds pasviedīs akmeni — jaunie dzīvē nesaderēs.

Ja pēc salaulāšanas apgriezoties līgavainis apgriež līgavu ap sevi, tad dzīvē viņš valdīs par sievu, bet ja apiet līgavai apkārt, tad viņš būs padots sievai. Arī līgava cenšas izdarīt tāpat.

Kurš, ejot pie altara laulāties, pirmais uzspers uz deķa, tas būs dzīvē noteicējs.

Līgavainim laulības laikā jānes kreklā iešūts gabaliņš maizes vai siera, lai visu mūžu būtu maize klēti.

Ja abi pa baznīcu līdz altārim neiet cieši kopā, tad būs slikta dzīve. Kurš spers tālāk, pa baznīcu ejot, tam nākamā dzīvē būs noteikšana.

Kad jaunos laulā, jāskatas, kuram baltāka seja, tas pirmais mirs.

Kura laulājamā pusē garāka sveces liesma, tas ilgāk dzīvos.

Ja līgavainis, ejot no baznīcas, ar līgavu pārmijas vietām, tad tas, kas pirmāk bija kreisajā pusē, visu mūžu valdīs pār otru.

Ja viens vai otrs pēc laulībām, ejot no baznīcas, kaut ko piemirst, tas ātrāk mirs.

Kad salaulātie iet no baznīcas ārā, līgava skatas spogulī, lai vīrs viņu vairāk milētu.

Pēc laulībām, līdz atbraukšanai uz mājām, neviens nedrīkst jaunos izšķirt un iziet caur viņu vidu, lai viņi dzīvotu saderīgi.

Ja kāds pasviedīs ar nazi, kad jaunie kāpj pār sliksni, tad tie dzīvē griezīsies kā ar nazi.

Kad jaunive ieiet pirmo reizi jauniča istabā, tad viņai jāskatas griestos, lai viņu cienītu kā saimnieci un būtu bagāta dzīve.

Jaunive, ieiedama pirmo reizi līgavaiņa mājā, skatas griestos, lai jemtū pārsvaru par vīru nākamā dzīvē. Līgavaiņa māsa vai citas radnieces met līgavai acīs auzas, kad tā skatas griestos; tad tai pārsvars nepiekrītīs.

Ja, braucot no baznīcas uz mājām, apgāžas, tad drīzāk mirs tas, uz kura pusi ragavas (rati) apgāzās.

Atbraucot no baznīcas, līgavai jālec pār grožiem, tad viņa valdīs par vīru.

Braucot uz vīra galu, meitai uz katriem krustceļiem jāsviež pa cimdu pārīm vai jostai, tad būs laba nākošā dzīve.

Ieejot vīra mājās, jāspēr ar labo kāju un jāskatas griestos, lai jaunā dzīvē labi klātos.

Uz ceļa pārta jāliek cimdu pārīs saimniekam, tad būs laba dzīve.

Kad kāzinieki atbrauc no baznīcas, tad mājiniekiem nevajaga drīz steigties pretī. Jo ilgāk neiziet, jo jaunais pāris ilgāk dzīvos.

Kad iziet jaunos satikt un lej glāzēs brandvīnu vai vīnu, jāskatas, lai ne no vienas glāzes nenolejas ne pilīte; ja izlīst no jauniča puses, tad viņš mirs pirmais un otrādi.

Alu dzerot, jālej pilnas glāzes, lai būtu pilni apcirkņi.

Pie kāzu galda sēžoties, līgava mēģina uzsēsties līgavainim uz svārku stūra, lai kopdzīvē viņu pārspētu un otrādi.

Ja tanī brīdī, kad jaunie iet namā, kāds izies viņu starpā, tad viņi dzīvē izšķirsies.

Kad atbrauc uz jauniča mājām, jaunive jāizceļ no kamnām uz jauniča pusi, lai viņa klausītu vīru.

Jauničs nedrīkst rokā griezt cepuri, lai viņa bērniem nesāpētu galva.

Ja pirmā kāzu diena ir skaidra, saulaina, tad dzīve būs laba, bet ja līst lietus, tad būs jāraud.

Jaunivei vairāk jāraud kāzās, tad dzīvē mazāk vajadzēs raudāt.

Gulēt ejot, jaunivei jāapgriež palagam otra puse, lai dzīvē par vīru būtu pārāka.

Kad kāzās sabrauc panāksni, tie katrs pirmais manās izrušināt cepli, tad tam nesmaks kakls.

Kāzās ber zem galda pelnus; ja pirmie paber panāksni, tad neēd puīša gala ļaudis un otrādi.

Kad līgavas mājās jaunie iet gulēt, jaunivei jāpārmeklē gulta, jo kāzinieki liek gultā cirvi, nažus, sirpjus, lai viņi nesaderīgi dzīvotu.

Ja vienu no laulātiem kāzu nakti guļot aplej ar ūdeni, kurā mazgāts mironis, tad otrs aplieto nevarēs ne acu galā ieredzēt.

Kurš no jaunlaulātiem pirmajā naktī papriekšu aizmigs, tas pirmais mirs.

Ja jaunlaulāto kāzu gultā sasprouž vienu pret otru divas dakšas, tad viņi dzīvojot savā starpā plēsīsies.

Kad pirmo nakti guļ ar jauno sievu, tad gultā jāliek zirnāji, lai bērni būtu sprogainiem matiem.

Jaunive pirmajā naktī liek azotē pie plikas miesas siera gabalu, lai būtu piens, ar ko bērnus zīdīt.

Lai jaunie labi dzīvotu, tad tiem pēc pirmās nakts jāmazgājas vienā bļodā.

Pirmo nakti ejot gulēt, jaunive prasa vīram atnest dzert; ja viņš atnesīs, tad klausīs sievu visu mūžu.

Meitai nedod pūrā sirpi un ratiņu, lai viņa māsīcas un vīra māti negrieztu kā rudzus ar sirpi un lai viņa nepievērtu nesaderību ar vīru.

Līgava nedrīkst uz līgavaiņa mājām jemt līdz vistu, tad viņa kasīsies kā vista; kaķi — plēsīsies kā kaķis un sirpi — būs asa kā sirpis ar visiem.

Jaunives pūru (skapi) uz vīra mājām vedot, skapis jānogulda vēzumā ar virsu atpakaļ, bet ja uz priekšu, tad viņa atgriezīsies uz tēva mājām atpakaļ.

Pāksts ar deviņiem zirņiem jāiemet jaunīves pūrā, tad pūrs paliks tik smags, ka to nespēs pavilkt pat deviņi zirgi.

Ja pēc apprecēšanās pirmajā gadā nobeigsies saimniecībā kāds lops, tad dzīvošana veiksies, ja putns — tad neveiksies.

2. Dzīve pie māmiņas.

Tautas dziesmās plaši atspoguļojas senlatviešu dzīve kā socialā, tā arī tās individualajā ritumā. Tā kā tās aptver dzīvi no šūpuļa līdz kapam, tad šinī plūdumā sevišķi zīmīgi izceļas atsevišķi momenti. Tāds ļoti svarīgs posms bija tautu meitas dzīve pie māmiņas, pie vecākiem līdz viņas aizvešanai tautās. Sākot ar neapzinīgo bērna dzīvi un tad ganu gaitās un tālākā dzīvē, viņa pamazām no mātes, no vecākām māsām un brāļiem iemanijās dzīves gudrības, tikumos un beidzot atskārta, ka visu mūžu nav lemts nodzīvot vecāku mājās, ka viņu gaida svarīgas dzīves pārmaiņas, tautas, sveša māte, bērni, saimnieces pienākumi un atbildīgs darbs. Lai šai atbildībai sagatavotos, viņai bija daudz jāmācās no savas mātes, no vecākiem cilvēkiem ģimenē un kaimiņos, jo agrāk, sevišķi uz laukiem, bērns līdz ar pirmo saprašānu nokļuva ne uz skolas sola, bet tieši dzīves skolā.

Dzīvojot pie māmiņas, tautu meita gatavojās un mācījās nākošai dzīvei. Par visskaistāko dzīves posmu viņa pati uzskatīja jaunavas posmu līdz kāzām. Piemēram:

1. Tik putynim dzīdōšanas
Kai nu poša pavasara;
Tik meitiņom lobas dzeives
Kai nu gonu da tautēņu.
2. Cikom viņ sylta saule
Kai pi lūga ustobā;
Cikom viņ loba dzeive
Kai pi sovas mōmulenis.

No savas mātes meita mācījās un gatavojās nākošai dzīvei. Šo mūža daļu — „nu gonu da tautēņu“ jauna meita

pavadīja, mācoties dzīves gudrībās, priecājoties par dzīvi, par savu jaunību un darīnot pūru. Dzīve pie īstās māmuliņas bija vienmēr vieglāka, jo viņa atradās tās aizgādā un brāļu — bāliņu apsardzībā. Kad vecāki ātrāk gribēja meitu izprecināt, meita žēlojās dziesmā šādi:

3. Kū es beju sarībuse
Sovai eistai mōmuleņai?
Mani jaunu tautōs deve
Svešim ļaudim ryudynōt.

4. Trejs dīnenis atraudōju
Boltu gulbu silenī,
Izbāguse nu māmenis,
Kam dūd jaunu tautēņōs.

Tā kā pie tautu meitas likteņa sava loma piederēja arī bāliņiem, tad viņa dziesmā žēlojās arī par tiem:

5. Kū es beju sarībuse
Sovim eistim bōlelenim?
Tautas vōrtus naatvēre,
Jau jī mani pavēlēja (pasūlēja).

Ja nu tautas ieradās precībās un vecākā māsa vēl negribēja pati iet tautās, viņa lūdza savā vietā jaunāko māsu:

6. Mōseņ, muna mozōkō,
Ej aiz manis tautēņōs:
Es atdūšu gūvi, vušku,
Sovas boltōs vylnōneitis.

Tautu meita nevēlējās iet agri tautās, tāpēc, ka viņai patika pie māmiņas, patika brīvība, bet arī tāpēc, ka nebija izvēlējusies sev pa prātam tautu dēlu. Lai gan agrāk bieži brauca nepazīstamas tautas un no tālienes, tomēr daudzi t. dz. piemēri liecina un veco cilvēku nostāsti apstiprina, ka meita labprāt gāja pie pazīstamā, par kura tikumiem viņa bija pārliecinājusies, tos personīgi noskatījusies. Tas pats, saprotams, notika arī no vīriešu puses; arī tie galveno vēribu piegriezta meitas tikumībai, darba mīlestībai un čaklumam.

Tautu meita, gribēdama pati izvēlēties sev vīru, lūdza māti, lai nedod viņu tautām bez pašas gribas:

7. Nadūd mani, mōmuleņa,
Kur es poša nagribēšu;
Kur es poša nagribēšu;
Tī es ilgi nadzeivōšu.

Tautu meita izvairijās no bargām tautām, no dzērāja, no veca vai atraitņa, piemēram:

8. Es naišu rugōjūs —
Rugōjūs kōjis boda;
Es naišu tautēņos,
Bōrga tautu dzeivōšana.
9. Nacerēju, nacereišu
Kaimiņūs orōjeņa;
Ik dīnenis zemi dola
Ar munim bōlenim.
10. Nav nivīna ūzuleņa
Opolom lapeņom;
Nav nivīna tautu dāla
Pa munam prōteņam.
11. Es māmeni gauži lyudžu,
Ap muteiti glōsteidama:
Kap jei mani naatdūtu
Kaidam krūga dzārōjam.
12. Dūd, māmeņa, kur dūdama,
Nadūd mani atraišam;
Atraišam soltys rūkis,
Div laulōti gredzineni.
13. Šmuga, gara es izaugu
Na sovai māmeņai;
Tautišam — naveikļam,
Asareņu dzārōjam.
14. Lobōk īt pi vaca calma,
Na pi vaca orōjeņa;

Pi celmeņa guni lyku,
Koč rūcenis sasiļdēju;
Pi vacō tautu dāla
Ni sirsneņa nasasyļa.

Gadijās, ka meita pati gribēja agri iet tautās, tad dziesmā viņa dabūja šādu aizrādījumu:

15. Mōseņ, zalta būržgaleņ,
Kō tu agri tautōs gōji?
Vai tu gōji zalta grōbtu,
Vai gaudūs asareņu?
16. Mōseņ, tovs vainadzeņš
Vyss sudobra lapeņom;
Ka ilgōk padzeivōj'se
Byutu zalta lapeņom.
17. Agri beja raudivei
Lēkt nu syļa azarā;
Agri beja tev, mōseņ,
Vēl it tautēņōs.
Nyuļa rūžines sazīda
Tovā vaiga galenī.

Bet nu, vai pie vecākiem bija viegla vai grūta dzīve, pienāca laiks atstāt māti un bāliņus. Meitu izprecēja vai nu svešas, tālas tautas, vai arī tuvs, pazīstams kaimiņš. Dažreiz meita pati vēlējās aiziet tālāk tautās, kur viņa cerēja atrast bagātāku dzīvi:

18. Tōli mani mōte deve,
Es vēļ pati tōļōk gōju;
Jū tōļōk, jū lobōk,
Jū lobōki teirumeni.

Kaimiņu puīšu tikumus resp. netikumus tautu meita pati varēja noskatīties, novērot, par ko liecina šādas dziesmas:

19. Es naišu tōļ' yudiņa,
Solts yudiņš olūtā;

- Es naišu tōļ' tautōs —
Lobi puiši kaimiņūs.
20. Nūzavēru ganeidama,
Kurs orōjs zyrgu syt;
Kurs orōjs zyrgu syt,
Tys syt sovu leigaveni.
21. Kura mōte gudra beja,
Tei narauga puiša monta;
Puiša monts zam arkleni,
Zam boltim lemešim.
22. Nūzavēru ganeidama,
Kaidi ļaužu teirumeni:
Kur kaļneni, tī akmini,
Kur lejenis, tī yudiņš.
23. Dōbulōta tei pļaveņa,
Zōbokūs orōjeņš;
Kap man byutu tei pļaveņa,
Tōs pļavenis orōjeņš.

Lai gan tautu meitas dziesmās slavēja savas vieglās dienas tēva mājās, tomēr viņas dzīve pie vecākiem nebija nekāda vieglā. Līdz mārgas gadiem viņa staigāja ganu gaitās un mārgas gados, bez citiem saimniecības darbiem, viņa bija arī malējiņa, piemēram:

24. Tai dor', mōseņ, tauteņōs,
Kai darēji bōleņūs:
Pyrma gaismas ausumeņa
Grīz sovas dzērnovenis.

Viņai, izņemot pašas darināto pūru un lopus (kurus viņa jēma sev līdzī pūrā), cits nekas tēva mājās nepiederēja:

25. Bōleņūs dzeivōdama,
Nadaudz zemeitis turēju:
Zam pyureņa, zam krēsleņa,
Zam sovom kōjeņom.

Lai cik grūta dzīve bija mājās, tomēr tā šķita labāka,
vieglāka, priecīgāka kā tautās, jo tautās sagaidīja barga vīra
māte, grūts darbs, asaras, smagas dzirnas:

26. Kas varēja rōžu dōrzu
Bez rasenis izrevēt;
Kas varēja tautu dzeivi
Bez osoru nūdzeivēt.

Meita, gatavodamās iet tautās, paredzēja:

27. Sirsneņ, muna pyupoleņa,
Kō tu gryuši nūsapyuti?
Voi tu redzi vōjus godus,
Voi naveikli orōjeni.
28. Tāva pērkti bryuni svōrki
Slauka zemi staigojūt;
Pērks tautenis, nabyus taidi,
Dūs naudeni žālojūt.
29. Laimeņ, myuža licējeņ,
Kaidu myužu tu nūliksi? —
Osorōs maudōtīs
Kai azara raudivei.

Daži citi piemēri par meitas un puīša dzīvi līdz kāzām:

30. Īt Laimeņa ai māmeni
Pa celeni runōdamys;
Lyudz, māmeņ, nu Laimenis
Lobys dzeivis meiteņom.
31. Laime līdz, mōte deve
Bogotā vīteni;
Mōte soka: „Maizis vīta“.
Laime: — „Gaudys asarenis“.
32. Es, tautēņu gaideidama,
Nīdru tilteņu taisēju;
Šum nīdreitis, skaņ zvaneni,
Radzu tautys atbraucūt.

33. Brist man pūru vai nabrist,
Boltys zečis kōjeņōs;
Dūti rūku vai nadūti,
Nava gudrys orōjeņš.
34. Es naraugu vysas jūstas,
Biļa kupli jūstas goli;
Es naraugu šmuidra puiša,
Raugu gudra padūmeņa.
35. Tautu dāls man sūlēja
Zalta grīztu gredzintepu,
Nosoj pats grīzdamīs,
Man nūpērks bōleleni.
36. Dūd, māmeņa, kam dūdama,
Nadūd zūšu ganeņam;
Zūsis klīdze azarā,
Es raudōju maleņā.
37. Es sacēju tev, mōseņ,
Tōli gostus vadeidama,
Tōli gostus vadeidama,
Pazaudeisi vainadzeni.
38. Rūka rūceni pōrmeja
Pi gryutūs dzērnoveņu;
Kas, mōseņ, tev pōrmeis
Borgajōs tauteņōs.
39. Kab man tys ōbuleits,
Kurs pošā vērsyuni;
Kab man tys tautu dāls,
Kas pa munam prōteņam.
40. Moza, moza man mōseņa,
Vēļ mozōka ļaudaveņa;
Dūsīm zini dzērkaļam,
Lai kaļ mozas dzērnaveņas.
41. Labi, labi tai māmeņai,
Kurai meitas skaistas aug:
Cik krēsleņu ustobā,
Tik znūteņu tauteņōs.

42. Kas, bērzen, tev nu lopu —
Zemi vīn pyudynōja;
Kas, māmeņ, tev nu meitu —
Žēlebeņas vīn darēja.
43. Šauras, šauras man acetņas,
Cauri radzu tautu dālu;
Divi krakli mugorā,
Obi malni, navalāti.
44. Šmuks bērzenš, šauras lopus,
Daudz yudiņa tam vajag;
Šmuks puiseits, šauras acis,
Daudz osoru tam vajag.
45. Sēj, bōleņ, kū sādams,
Sēj pi lūga kanepes;
Ka brauks svōti pogolmā,
Es pa lūgu kanepēs.
46. Dzīdit, meitas, tralojit,
Šūgod puiši lāti beja:
Pats labōkīs tautu dāls
Siļčas golvas nastōvēja.
47. Pateik man krīva jūsta,
Pateik krīva capureite;
I as byutu krīva sīva,
Kab māmeņa mani dūtu.
48. Dūd, māmeņa, kam dūdama,
Nadūd mani kaļveišam;
Trejs dīnenis saraudōju,
Kaļva kraklu valādama.
49. Ka es dzymu māmeņai,
Vysi putneni dzīdōja;
Ka es gōju tautenōs,
Vysi kūceni raudōja.
50. Maņa dēļ tu, bērzen,
Lopoj zalta lapeņom:
Ni es ilgi še dzeivōšu,
Ni nu tevis slūtu grīzšu.

51. Boltōbula pļovu brīdu,
Rūkā nešu vaiņuceni:
Lai tī maņa nairauga
Boltōbula pļōvējeni.
52. Man patyka mīžu dryva
Ar vysim okūtim;
Man patyka orōjeņš
Smilktaiņom kōjeņom.
53. Tautišam, pūrīšam,
Pūra slūteni taisēju;
Es sovam i bōleņam
Vōryskū darynōvu.
54. Ai, Cirmeņ, ezereņ,
Nadūd sovu dzaltoneišu;
Kas tovā maleņā
Ik reiteņa skandynōs?
55. Mōte, muna mōmuleņa,
Na tu muna myuža mōte:
Tei bej muna myuža mōte,
Kura dēleni auklēja.
56. Vysas dzīsmes izdzīdōju,
Tāva dzīsmi nadzīdōju;
Kad sēsšūs komonōs,
Tad dzīdōšu tāva dzīsmi.
57. Ej, mōseņa, tautēņōs,
Jem zērneiti, apeineiti;
Jem zērneiti deļ dreizuma,
Apeineiti deļ vīgluma.
58. Es cimdeņus naadēju
Bez dzaltona dzeipareņa:
Lai aug muns orōjeņš
Dzaltōnim matenim.
59. Orōjam rūtu taisu,
Na tam krūga dzārōjam;
Var tys krūga dzārōjeņš
Uz akmiņa pōrgulēt.

60. Aizadedžu garu skolu,
Sēžu ilgi vokorā;
Ar tō skola dagumeņu
Tyku tautu ruceņos.
61. Treju tautu atsacēju,
Kanepēs stōvādama;
Augumeņa naradzēja,
Volūdeņu viņ dzirdēja.
62. Atsokit jyus, bōlini,
Pirmejom tautenom;
Ūtrejom, trešejom
Jau es pati atsaceišu.
63. Bite, bite, mārğa, mārğa
Nikam škodis nadarēja.
Bite pļovas naslidēja,
Mārğa zemes nadalēja.
64. Zeilem šyvu vaiņuceni,
Būrteišom darynōvu;
Treis vosoras tautu dālu
Osorōs ryudynōvu.
65. Pīci brōli, vīna mōsa,
Kur yudiņa dzērnaveņas.
Tur mes dūsim sov' mōseņ,
Kur yudiņa dzērnaveņas.
66. Velej boltas, lūki kuplas
Māmeņ, munas vylnōneitis;
Izlaid mani tautenōs
Kai guļbeiti azarā.
67. Tymsā molu, naredzēju,
Kas ileida moltuvē.
Īlein sveša mōmuleņa,
Rauga munu molumeni.
Pērķšūs rūkas igryuduse,
Na munā molumā.

68. Var pazeit muižas kulu,
Pylnas sejas spriguleņu;
Var pazeit brōļu mōsu,
Pylni pērsti gredzineņu.
69. Karit, brōli, šyupeleiti,
Nakarit iz rūbeža;
Rūbežņiki gudri veiri,
Nūraus munu vaiņudzeni.
70. Gludu gaļveni saglaužu,
Boltu skusteni apsēju;
Mušeņ vaira nanosōt
Smolka zeļļu vaiņuceņa.
71. Tautas lelas, es bej moza,
Soka mani sagaidēt;
Dzer yudini, grauz akmini,
Tad tu mani sagaidēsi.
72. Īva, zīdus izkōruse,
Gaida pylna mēneseiša;
Mōsa, pyuru pīlykuse,
Gaida tautu atjōjūt.
73. Lobu ļaušu gaideidama
Zīdim kaisu pagaļmeni;
Kad atjōja slykti ļauds,
Saslaucēju malenī.
74. Dūd, Dīveņ, kū dūdams,
Dūd ar bōrdu orōjeņu;
Es gulēšu zam bōrdenis
Kai zam lyuša kažuceņa.
75. Šyupoj, mōte, auklej, mōte,
Namet mani yudinī!
As dēleņš, na meiteņa,
Man pyureņa navajag.
Kur nuišu, tī dzeivōšu,
Kur pakrisšu, tī gulēšu:
Vai aiz ceļļa, vai pi ceļļa,
Vai aiz vacō palovņika.

76. Sylā zeme man arama,
 Bōrineite precejama.
 Kas maņ deve ōru zemi,
 Kas bogotu ļaudoveni.
77. Skaistu meitini redzēju,
 Tāvu, mōti naredzēju;
 Ka radzātu tāvu, mōti,
 Byutu skaista ļaudaveņa.
78. Karā išu es, māmeņ,
 Atgōjs jemšu ļaudoveņu.
 Tei byus loba mōtis meita,
 Kura manis sagaideis.
79. Gudryjam tāva dālam
 Tyvu auga leigoveņa;
 Kaidis naviņ navēkleits
 Apjōj zemis gabaleni,
 Apjōj zemis gabaleni,
 Svīdrej sovu kumeleni.
80. Lūku lūkim upe tak,
 Zoru zorim Daugaveņa;
 Aiz tūs lūku, aiz tūs zoru,
 Tī aug mūna ļaudoveņa.
81. Žāļ maņ beja tō cīmeņa,
 Kuru šudin garom brauču:
 Meitas dzīd moļtīvī,
 Bites rūžu dōrzenī.
82. Nu Dīveņa zyrgu pārku
 Dzaltonom krāpeišom;
 Nu Laimenis izalyudžu
 Sev gudras ļaudovenis.
83. Nūzazvīdz, kumeleņ,
 Ka palaiššu dōbulā;
 Atsašķir, mōmuleņ,
 Ka pajimšu leigaveņu.

3. Meita ļaužu valodās.

84. Turpu šurpu vejs lūcēja
Zaļū rudzu teirumini;
Turpu šurpu ļauds runova
Ap tū munu augumeni.
85. Zynu, zynu tautu dālu,
Zynu tautu mōmuleņu:
Dzārōjs beja tautu dāls,
Volūdneica mōmuleņa.
86. Kura prīde, kura egle
Bez zareņu izauguse;
Kura mōseņa nūgōja
Bez volūdu tautēnōs.
87. Naba līta mani pēle
Naba līta nycynōja:
Mīgaleņa mani pēle
Snaudaleņa nycynō.
88. Dorit, brōli, jyus aļteni
Koč nu rudzu rugōjeņa;
Izvedit sovu mōsu
Koč nu ļaužu volūdom.
89. Solnai kūsta ōbeļneica
Zid celeņa malenī;
Ļaudim palta meitineite
Sev gūdeņa sagaideja.
90. Munas gaudas asareņas
Leidz zemei nanūkrita:
Kam iz kōju, kam iz rūku,
Tīm, kas mani ryudynōja.
91. Runoj ļauds, kū runoj,
Vys da maņa darunoj.
Es ļaudim reita rosa,
Es migleņa vokorā.

92. Par kū, mōseņ, vaiņuceņš
Škeibi stōv gaļveņā?
Kai jam škeibi nastōvēt,
Pylns nu ļaužu volūdeņu.
93. Tōli, tōli nūskanēja
Sausa egle dzenejūt;
Tōli, tōli nūleigōja
Peļejmō dzaltoneite.
94. Brīn, sauleit, pa debesi,
Es pa ļaužu volūdom;
Saule debesi porbrida,
Es volūdu naporbridu.
95. Sakarit nyu, ļauteni,
Sovas mēles dīdzeņā:
Nyu Laimeņa litā lyka
Peļamū dzaltoneiti.
96. Vysi mani vēji pyute,
Vysi mani aprunōja.
Bolta beju vējam pyusta,
Gudra ļaudim aprunōta.
97. Nadūd, Dīvs, man izdzērst
Taidus peļus mōseņai;
Es tam tautu skuruļam
Saplyukōtu kažuceni.
98. Putēt put smiļkšu kolni,
Peļamū nūvadūt;
Na tī put smiļkšu kolni,
Tī put ļaužu volūdeņas.

4. Kāzas rudenī.

Latgalē, kā katoļu zemē, kāzas drīkst svinēt resp. laulāties laikā, kad neiekrit advents vai lielais gavēnis. Advents (lat. adventus) sākas svētdienā 4 nedēļas priekš Ziemsvētkiem un izbeidzas Ziemsvētku rītā. Četras ad-

venta nedēļas simbolizē 4000 gadus, kādu laiku ļaudis gaidīja Kristus atnākšanu, lai viņš ar savu dievišķo spēku izpirktu tos no ļaunā gara. Adventa laikā pēc baznīcas domām jāizteicas ilgām pēc pestīšanas un gandarīšanas par grēkiem. Ticīgiem šinī laikā jāgavē, jāatturas no visādas prieku izpausmes, tāpēc nevar notikt arī jebkādi godi, kāzas resp. laulāšana.

Liela gavēnis iekrīt katoļu baznīcas Lieldienu laikmetā un sākas 40 dienas priekš Lieldienām. Baznīcas valodā gavēnis saucas par quadragesimu, t. i. 40 dienu gavēni, par piemiņu Jēzus 40 dienu gavēnim tuksnesī. Liela gavēņa laikā līdz Lieldienām baznīca nosaka vēl vairāk kā adventā atturēties no visādām laicīgām izpriecām, spēlēm, godiem, kāzām un stingri jāpilda nosacītie gavēšanas likumi, t. i. jāatturas no piena un gaļas ēdieniem. Šinīs laika posmos, saprotams, nelaulā, tāpēc nenotiek arī precības un kāzas, jo kāzas vienmēr uzskatītas kā priecīgs gods, kuras jau no seniem laikiem saistītas ar plašākām ceremonijām un plašu ļaužu pulku piedalīšanos. Pārējā laikā atļautas visādas svinības un prieki.

Precības un kāzas Latgalē, tāpat kā pārējos novados un pie kaimiņu tautām, visvairāk notika rudenī, oktobra un novembra mēnešos un pēc Ziemsvētkiem līdz lielajam gavēnim. Laiku pēc Jaunā gada līdz Pelnu dienai Latgalē sauc par „mēsojedu“ (kr. мясоѣдъ), t. i. par laiku, kad atļauti gaļas ēdieni.

Rudenī, kad tīrumā un sētā lielie darbi bija apdarīti, kad apcirkņi, klētis un kambari bija pilni ar graudiem, pienu un gaļu, kad no izkultiem jaunajiem miežiem varēja pagatavot putojošo alu, tad tautu dēlam bija laiks un vaļa braukt līgavu lūkoties vai nolūkoto vest mājās. Rudenī un ziemas mēnešos puisim bija izdevība izbraukt plašākus novadus, palepoties ar bagātību, ar savu kumeliņu, bet jaunavām, gaidot tautas, vēlā rudenī un ziemā bija visvairāk vaļas pūru darināt un sagatavoties dzīves pārmaiņām. Ja nu vasarā gadījās neraža vai citi traucēkļi, tad kāzas atlika, piemēram:

99. Sviļpoj, puišķin, nasviļpoj,
Šūgod tevi naženēs (neprecēs):
Rudzi, mīži nanūauga,
Apeineiši nazīdēja.

Paraša rīkot kāzas rudenī un ziemas vidū, šķiet, nav atkarīga vienīgi no baznīcas laika iedalījuma vai materiālās rocības, bet tā ir veca tradīcija, kas pastāvējusi jau sen arī pie citām indoeiropiešu tautām. Svarīgs bija ne tikai gada laiks, bet pat mēnesis. Pie grieķiem bija janvaris iemīļots kāzu mēnesis. Ģermaņi, slāvi un balti par labāko kāzu laiku uzskatījuši rudeni un ziemu. Krievu vecās kāzas pa lielākai daļai sākušās no 1. oktobra resp. Pokrova dienas. Sādžas meitas, gatavodamās iet tautās, piesauca Pokrovu par aizbildni: „Батюшка Покровъ, мою голову покрой.“⁸

Arī mūsu tautas dziesmas liecina, ka parastākais precību un kāzu laiks bija rudens. Mūsu t. dz. krājumos ir veselas nodaļas, kurās apdzied rudeni kā kāzu laiku. Tautu meita, zinādama savas dzīves pārmaiņu, cenšas priecīgi padzīvot pēdējo vasaru pie vecākiem un brāļiem. Kā vasarā viss plāvās un tīrumos nogatavojas un nobriest, lai sabirtu klētīs un šķūņos, tā arī jaunavām pēc skaistā dzīves pavasara un vasaras pienāk nopietnais brīdis iet tautās. Šis brīdis bieži atgadas rudenī. To zinādama, viņa salīdzina dziesmā sevi gan ar puķēm, gan lapām, kuras rudenī nokrīt un novīst. Tā arī ar viņu notiek pārmaiņas, jo beidzot jāatstāj bezbēdīgā jaunības dzīve, jāšķiras no vaiņaga — jaunības simbola un jāuzjemas dzīves rūpes un atbildība. Par to liecina šādas dziesmas:

100. Aiz kū rūzes šūvosor
Tik sorkonas nazīdēja;
Paredz rūzes zīdēdamas:
Nūvess rūžu škinējeni.

⁸ И. Снегиревъ, Русскіе престонародные праздники, вып. III. 9. под. 118. Изд. Москва, 1838.

101. Pļāunit sīnu, kam vajag,
Man sīneņa navajag;
Rudiņ išu tautenōs
Ar vysom teleišom.
102. Rudins īt, rudins īt
Meiteņom, lapeņom;
Bērst lapenis grīzdamōs,
Īt mērdzeņa raudōdama.
103. Kai ļusteiga, tai ļusteiga
Šei pādejō vasareņa;
Šōs vosoras galeņā
Nūceļs munu vaiņuceni.
104. Škiras rūzes i mogounas
Nu sovom lapeņom;
Nyu jau man jōsašķir
Nu sovom i mōseņom.
105. Rudzi, rudzi, mīži, mīži
Nu pošā pļaušonā;
Brōli, brōli, jyusu mōsa
Nu pošā vešonā.
106. Puiši mjaitys ļubavōva
Nu Jurdžim da Pokrova;
Nu Pokrova da Semļova
Kaida tyka, taida loba⁹.

Arī tautu dēls dzied par savām precībām rudenī:

107. Pavasarī lynus sēju
Ar apkoltu kumeleni;
Rudenī as atvesšu
Ar kūrpem sprādojeni.

Tomēr godi rudenī vēl ne katrreiz varēja notikt. Agrāk muižnieki stipri nodarbināja ļaudis muižas darbos, arī savi darbi tik viegli un ātri neveicās kā tagad. Rudenī

⁹ Sal. Tautas Dziesmas, papild. I. 42.998.

ilgi ievilkās labības riju kulšana ar spriguļiem un grūtā linu paisīšana. Nereti šis darbs vilkās līdz Ziemsvētkiem un ilgāk. Tikai pēc Ziemsvētkiem jaunieši kļuva brīvāki līdz nākošam pavasarim. „Mēsojeda“ laiks tad arī bieži bija godu laikmets, kā to vecāki cilvēki atceras un kā tas nereti notiek vēl arī tagad.

Ziemsvētkos, Jaunā gadā un Zvaigžņu dienā tautu meitas zilēja nākotni un preciniekus un gaidīja „svētus“ atjājam. Jau sākot ar Ziemsvētkiem brauca precinieki, lai mēsojeda laikā varētu notikt aizdzērības, trīs saukšanas baznīcā un tad laulības un kāzas.

No Jaunā gada līdz Zvaigžņu dienai saucās svētā nedēļa; tautu meitas gan pulcējās, bet šinī laikā viņas nedrīkstēja vērpt, adīt un darīt citus grūtākus darbus; laiku viņas pavadīja, risinot precību tematus, dziedot tautas dziesmas un gaidot preciniekus. Drīz sākās atkal kāzu laiks, kas kulminācijas punktu sasniedza pēdējā svētdienā priekš aizgavēņa. Pēc tam iestājās pārtraukuma laiks līdz Lieldienām, bet bieži līdz nākamai vasarai un rudenim. Aizgavēņos jau sākās zilēšana un ticējumi par nākošā pavasara un vasaras auglību un ražu un par preciniekiem. Gavēni bija izdevīgs laiks arī darināt pūru un iztēlot nākošo dzīvi tautās, kas tik plaši atspoguļojas tautas dziesmās.

Ziedonī un vasarā kāzas notika retāk. Tam par iemeslu bija mazāka materialā rēcība, bet arī psiholoģiskas dabas un citi motīvi. Ļaudis bija aizjēmti vairāk ar darbu, bet arī tautu meitai gribējās vēl pabūt jaunai, padzīvot vainagā. Tautu meita dziesmā žēlojās, ja bija jāprecas pavasarī:

108. Dīvs sūdēja tōm tautom,
Kuras precej pavasarī;
Nūceļ munu vaiņuceni
Pošā puču laiceni.

Nerētis pavasarī un vasarā rīkoja kāzas tiem, kam nebija cerību uz rudens bagātībām un lepnām kāzām ar ēdieniem, dzērieniem un muziku. Kalpa vīrs savas kāzas

svinēja pavasarī ar sulu mucu, bet sausa stiebra stabule bija muzikas instruments viņa godā, piem.:

109. Pavasarī, na rudeņ
Kolpam jēmu laudaveni;
Pavasarī sulu buca
Sausa stibru stabuleite.

5. Precības un derības.

Rudenī tautu dēlam bija jāved laudaviņa — sieva, lai mājās būtu saimniece, strādniece, bieži malējiņa. Pavasaris un vasara bija pārdomāšanas, noskatīšanās un sagatavošanās laiks nākamām precībām. Savstarpējā noskatīšanās notika tirgos, baznīcā, dažādos godos, darbā, druvā un citur. Agrāk tautu dēls savu nākamo sievu iepriekš maz pazina, bieži pavisam nepazina, tāpēc viņš arī devās precībās (svotūs) negaidīts un nedomāts. Gadījās, ka puisis sev patīkamo meitu noskatījās jau agrāk, pašai tautu meitai un citiem nezinot, bet bieži precībās brauca pie pilnīgi nepazīstamas jaunavas. Tāpēc atgadījās, ka, ja puisis nepatika meitai un viņa atsacīja, tanī pašā vakarā svāti brauca tālāk un nereti apbraukāja vienā vakarā vairākas vietas resp. sādžas, kamēr sameklēja isto un varēja notikt aizdzēribas. Nabadzīgāka tautu meita dziesmā žēlojas, ka pie viņas tautas ieradās kā pie pēdējās, kad citās vietās vai nu atsacīja, vai pašiem nepatika. Piemēram:

110. Vysapar tautys jōja
Pi manis nabadzenis.
Bogotōs nadabōja,
Jō(ja) pi manis nabadzeitis.

Svātāšanās (kr. свататься) atbilst līgavas lūkošanai un zagšanai, bet aizdzēribas senākām derībām. Latgalē svātāšanai bieži vien sekoja sadzēršana vai aizdzēribas (arī aizdzērines Ludzas apr.). Ja nu puisis gatavojās bildināt kādu pazīstamu meitu, tad viņš iepriekš sūtīja pie iecerētās t. s. atvaicātāju, kādu veiklu kaimiņu sievieti,

radinieci vai ģimenes locekli, un tikai tad pats ar svātu brauca aizdzēribās. Atvaicāšana, laikam, ir jaunāka parādība un tā novērojama vēl arī mūsu dienās Mērdzenes, Zvirgzdenes, Bērzgales, Kārsavas un citos pagastos. Pirmo bildināšanu, uz kuru ieradās brūtgans un svāts, sauc arī par mazām aizdzēribām. Mazajās aizdzēribās norunāja lielo aizdzēribu laiku. Lielās aizdzēribas notika nāk. sestdienā vai nedēļu priekš kāzām.

Kad nu svātos (precībās) brauca bez iepriekšējās atvaicāšanas, tad atbraucēji brūtgans un svāts neteica istā iemesla, bet uzdeva kādu citu iemeslu, piemēram, prasīja kā nomaldījušies pēc ceļa, uzdevās par lopu, siena pircējiem, kalpones vai nomaldījušās avs meklētājiem. Arī tautas dziesmas apliecina svātu īsto nolūku:

111. Gaisma aust, saule lāc,
Ceļa veiri ceļa prosa;
Tī nabeja ceļa veiri,
Tī meitiņu lyukōtōji.

112. Sveši ļauds mōju prosa,
Jyus, bōleni, narōdit!
Mōju prosa, kōdu mōju, —
Myus' mōseņu lyukōtis.

Arī tautu meita pati dzied par tādiem nejaušiem atbraucējiem, kuriem tomēr bieži vien beidzot apsolas:

113. Kab as pyrmōk zynōjuse,
Kuru ceļu svōti jōs (brauks);
As byutuļu tū celeni
Ai odotom nūsprauduse.

Kad nu bija iebraukuši meitas mājās, svōts pēc paraduma prasīja pēc gov, kalpones, pavasarī arī pēc sēklas, beidzot pārgāja uz īsto lietu. Bieži starp svātiem un māti notika šādi dialogi:

Svāts: „Myusim ir izgaisuse vīna bolta vuškeņa.“

Māte: „Myusim boltūs vuškeņu daudz, kuru jyus gribit?“

Svāts: „Vacōkū un lelōkū nu auguma.“

Vai arī:

Svāts: „Izgaisynōju vuškeņu, nu tū mekleju.“

Māte: „Ir vuškas, bet nazynu, vai tei ir jyusu, vai nā?“

Ar tādām un tamlīdzīgām atbildēm tā atbraucējiem deva saprast, ka viņi gaidami. Meita parasti tādās reizēs bija paslēpusies, bet māte izgāja ārā un brūtganu, kurš bija palicis pagalmā, ieveda istabā. Kad nu svāti redzēja cerības uz labiem panākumiem, tad svāts lūdza cepļa slotu (pomeļņiku), ar kuru noslaucīja kājas, samina to, lai nebūtu velta braukšana.

Ne katreiz brūtganam pirmo reizi veicās. Preciniekus bieži vien vai nu strupi noraidīja, vai atrada citus iemeslus, kā no viņiem tikt vaļā. Piem., atbildēja, ka meita vēl jauna, vēl nav gatavs viņas pūrs un tamlīdzīgi. No Andrupenes par to liecina sekojoša dziesma:

114. Juojit, tautys, najuojit,
Nava vītys pogolmā:
Auž māmeņa calu jūstys,
Auž vēl boltys vylnōneitis¹⁰.

Jau no vissenākiem laikiem pie vīra izvēles liela nošķiršana bija vecākiem, sevišķi mātei, jo preciniekiem no viņas vienmēr bija jādabū piekrišana, piem.:

115. Seiksta veikсна lyukus plēst,
Gudra meitu mōmuleņa;
Tautīts zyrgu nūjuozdēja,
Runai gola nadabuo(ja).

Bet dažreiz gadījās, ka vecāki preciniekiem deva savu piekrišanu, bet meita pati pretojās, jo viņai nepatika tautu dēls, vai arī vēl negribēja šķirties no vieglām meitas dienām un vainaga. Piemēram:

116. Ai vacōkis bōleleņ,
Steidzīs dreizōk ustobā!
Jau tautenis naudu skaita
Par mōsenis vaiņuceni.

¹⁰ Sal. Tautas dziesmu papild. I. 43.148.

Vai:

117. Klusi, klusi klausējūs,
Kas runōja klēteņā.
Tāvs ar mōti, trešs tautīts —
Tī runōja klēteņā.
Tautīts lyudze mīla tāva,
Capureiti nūjimdams,
I tai munai mīlai mōtei
Boltys rūkis bučōdams.
Tāvs atdeve, as nagōju,
Dāram tovs lyugumeņš;
As naasmu putna bārns,
Nu zareņa pajemams.

Bērzpilī mazās aizdzēribas skaitijās svātāšanās, un tikai sestdien, nedēļu priekš kāzām rīkoja lielās aizdzēribas. Lielajās aizdzēribās pie jaunives atbrauca jauniķis (jauniķis), viņa svāts resp. krusttēvs, māte un tēvs. Viņi līdzi veduši mucu alus, bet māte saini ar cepumiem, sviestu un sieru. Atvestos plāceņus ēduši pa priekšu, tad atkal jaunives māte cienāja atbraucējus no savas puses.

Ciblas pag., kad svāti apsēdušies pie aizdzēriņu galda, brūtganu blakus brūtei nelaida sēdēt, viņai blakus sēdēja citi, un brūtganam vajadzēja izpirkt brūti un vietu blakus tai.

Preiļos lielajās aizdzēribās vai lielā alus laikā svāts maksāja brūtes vecākiem par govi, par vušku un skreini (pūru).

Kaunatas pagastā senāk bijusi šāda paraša. Precinieki, iegājuši namā, pieklauvēja pie dūrvīm vienu reizi, bet atbildes nebija, arī otrreiz nē. Kad pieklauvēja trešo reizi, tad jaunives vecāki nosēdās istabas vidū uz sola un lūdza preciniekus iekšā. Ienākuši viņi paklanijās tēvam un mātei; tad pēdējie lūdza preciniekus noģērbties un veda viņiem savu meitu priekšā. Ja meita preciniekiem patika, tad viņi izdzēra pudeli uz tās veselību, saderēja un brauca projām, atkal vecākiem paklanoties; bet ja meita nepatika, viņi tūlīņ aizbrauca prom.

Vienādi vai otrādi, bet kad nu atbrauca svāti, tad, ja jaunie viens otram patika, sākās aizdzēribas. Brūtgans vai svāts ienesa alus mucīņu vai brandvīnu, brūtes māte apklāja galdu un pagādāja uzkožamos. Uz galda lika arī ābolus. Tā saucamo „saderību glāzi“ brūtgans un brūte dzēra uz pusēm. Viņi apēda uz pusēm arī ābolu.

Latgalē bija arī izplatīta paraša, ka brūtgans piepildīja nāk. sievas mātei glāzi ar alu vai brandvīnu un tanī meta sudraba vai zelta gabalu, t. s. šūpuļa naudu. Sievas māte glāzi izdzēra, bet naudu paturēja sev kā samaksu par meistas šūpošanu un audzināšanu.

Pirms precinieku aizbraukšanas brūte ap mucu vai pudeli apsēja jostu, — tā bija piekrišanas un saistības zīme. Meita brūtgana svātu apveltīja ar cimdiem, jostu, kreklu vai zeķēm par brūtgana vešanu. Svāča resp. krustmāte dabūja divieli vai citas veltes. Arī brūtgana apveltīja. Zvirgzdenē, piem., pēc aizdzēribām svātu appušķoja un apveltīja, bet brūtgans šoreiz nedabūja nekā, izņemot ap pudeli apsieto jostu.

Kad bija pārrunāts par pūru, par nākamām kāzām, precinieki brauca projām. No istabas ārā ejot, viņi gāzelējās; tas nozīmēja, ka mārģa viņiem patika un gaidamas kāzas. Ja brūtgana māte aizdzēribās nebija līdz, tad jaunīve nākamai vīra mātei sūtīja veltes: zeķes, cimdus un kreklus par dēla audzināšanu. Ciblā bijusi paraša, ka brūtgans, ja meita atteikusi, braucot prom, sviedis pudeli pret paksi, lai tā meita nekad nedabūtu vīra.

Par saderināšanos un precībām liecina arī sekojošas tautas dziesmas:

118. Apseitei lopas tric,
Lēni vēji vāsmynōja;
Tai drebēja man rūcenis,
Ar tautīti sadarūt.

119. Moza, moza man mōseņa,
Guļ vyzuļu šyupelī;
Atbrauc tautas, samat naudu,
Vad ar vysu šyupeleiti.

gavas galu (garās kāzas). Nirzas, Brigu, Šķaunes, Pildas, Kaunatas, Rēznes, Kapiņu, Preiļu, Višķu, Ciblas un c. pag. kāzas sākās pēc pirmā veida, bet Mērdzenes, Makašānu, Nautrēnu, Kārsavas, Zvirgzdenes, Viļānu, Baltinavas, Bērzpils, Tilžas un c. pagastos kāzas svinēja pēc otrā veida resp. jaunais pāris laulāties brauca katrs no savām mājām. Pirmā veida ceremonijas, šķiet, vecākas, kā to redzēsim no sekojoša apraksta.

b. Izdeviņas (īsās kāzas).

Sestdien vakarā sākās izdeviņas brūtes vecāku mājās. Aiz laika sabrauc kāzu viesi. Ierodas jaunives krusttēvs, krustmāte un panāksnieki, tiem pievienojas pašas brāļi un māsas. Jau priekšlaikus brūtei uzliek vainagu. To uzliek brālis, ja tā nav, tad cits tuvāks radnieks vai radniece. Šoreiz brūtei vainagu galvā liek bez veļuma (šķidrauta). Šo ceremoniju pavada ar dziesmām. Dzied stōvmači (stāvmači) — atnākušās sādžas sievas vai paši panāksnieki.

Drīz, pēc iepriekšējās norunas, pie brūtes atbrauc brūtģans ar saviem līdzeniekiem. Atbrauc pēc saules rieta, arī vēlāk, ap pulksten vienpadsmitiem naktī. Kad brūtģans atbrauc un iet ar saviem pavadītājiem istabā, ap galdu sēdošie panāksnieki vai sievas dzied:

120. Dedzīt guni, lauzīt skolas, —
Kas ilaida ustobā?
Vai ileida zyrgu zaglis,
Vai atslāģu lauzēģiņš.

Brūte ar savas puses ļaudīm, pie galda sēģot, brūtģanu jau sagaida. Brūte sēģ blakus vai nu brāģim, vai no abām pusēm viņai krusttēģvs un krustmāģte, vai citi piederģigie. Brūtģanu nelaiģ sēģties blakus brūģtei, kamēr viņģš vai viņa krusttēģvs izpērģ brūģti no brāģļa (Zvirģzdene), citur no viņas krusttēģva. Ilģģi tirģojas abu galu krusttēģģi. Viņģi sacenģoties lieģ uz šķģģģģģ izpģrkģģanas naudu, kuru vēlāk dabģ brūģte. Galģ salģģģģģ. Tad brūtģģana krusttēģģvs dod pu-

deli brandvīna un krustmāte uzkožamos. Kad par izpēr-
kamo puķi — brūti samaksāts, panāksnieki līdz ar brūti
iet no aizgaldā ārā. Brūtgans vērīgi skatas, lai līdz ar
citām meitām nepazustu arī izpirktā brūte. Brūte viņam
jānoķer un jāaiztur aiz galda. Ja viņš to neizdara, tad kā-
zinieces viņu smejojoties piezobo: „Pērki, pērki, prozapērki!“
(Tādā gadījumā meitas neizlaida no sava vidus brūti;
brūtgans aiz galda sēdēja viens, kamēr beidzot viņš no-
ķēra brūti.) Kad brūte noķerta, viņas panāksni atstāj gal-
du. Jauniķis apsveicinas ar brūti un apsēžas klāt. Tad arī
brūtgana līdzinieki sēžas aiz galda, bet brūtes panāksti
sēžas pie galda āra pusē. Sākas vakariņas. Saimnieks vai
speciāls tapinieks iet apkārt ar alus kannu un visiem dod
dzert, sākot ar jauno pāri. Mielasta laikā notiek apdzie-
dāšana. Pildā šinī sakarībā novēroju sekojošo. Kad brū-
tgans atbrauc, tad brūte ar saviem ļaudīm (meitām) sēd aiz
galda. Uz galda stāv puķes. Brūtgana krusttēvs solas pirkt
tās puķes. Brūtganam jāizvēlas, kuru puķi viņš grib da-
būt. Viņš sniedz roku visdaiļākai puķei — brūtei, bet viņa
savukārt piesprauž viņam pie krūtīm pagatavoto puķi un
lūdz pie galda.

Pazīstamais Latgales literāts M. Apelis tēlojumā „Iz-
deviņas“ sniedz sekojošu raksturīgu ainu no Kaunatas un
Rēznas pag., kurā spilgti atspoguļojas šī brūtes izpirkša-
nas ceremonija:

„... Beidzūt nōk arī jaunī. Dzīdōtōjas pōrstōj dzīdōt
un vysā pīblīvātā ustobā īsastōj pīlneigs klusums, kurā at-
skan tikai jaunives nūspīstī šņuksti. Ar lelom pyulem
jaunī teik pi golda caur sasadrūzmejušū ļaužu pyulini. Visi
skoti grīzti uz tim ar zinkōreibu. Pa prišku jaunūs svōts,
tōļōk pōrejō draudze. Kad jaunī tykuši pi golda, jūs svōts
īsōc sarunu ar jaunives svōtu un radinikim, kuri pa tū
laiku atsasāduši pi golda. Sarunai īsasōcūt, ustobā otkon
īsastōj klusums. Visi sarunai ar vyslelōkū uzmaneibu un
interesi sekoj. Jauniča svōts īsōc:

„Lai byus pagūdynōts Kungs Jēzus Kristus!“

„Myužēigi myužam!“ — atjem jaunives svōts.

„Kas te pi jums saiminiks?“ vaicoj jauniča svōts.

„Ak Jyus?“ grīžas jys uz jaunives svōtu. „Redzit, myusim izgōja taidš gadejums: braucem, braucem; jau tymsums un soltums arī napanasams, bet dzeivūkļu nikur nav. Vita sveša, kaut zemē saļ teirumā. Beidzūt īraudzējom pi jyusim gunis un grīzem uz šejini. Gribim lyugtīs pi jums uz naktsmōjom, jo tymsā un soltā pa svešu molu pavysam pōdrūši un baileigi braukt.“

„Bet kas jyus taidi esit?“ — ar vyslelōkū nūpitneibu vaicoj jaunives svōts. „Varbyut kaidi ļaundari, zagli? Kas lai sazyna ceļa braucēju!“

„Dīven, sorgoj! . . Mes asom gūdeigi tērgōtōji. Braukojam pa sādžom un uzpērkam vysu, kas teik pi rūkom: lynus, lūpus, labeibu, bet vysvairōk pukēs, par kurom mes mokšojom lelu naudu. Seviški cīnejam skaistas, boltas pukēs. Varbyut pi jyusim arī ir kas pōrdūdams? Tod jau varēsim drūši sataisēt barišas. Bet kai byus ar naktsmōjom?“

„Ak, tai! Jyus esit tērgōtōji! Nu, kas lai gūdeigim cylvākim līdz naktsmōju! Vajadzēs jau kai naviņ īsareikōt. Atrassim, kur jyusim pōrgulēt un, kas zyn, varbyut, vēl barišas arī sataiseisim. Pi myusim, kai jau pi zemņiku cylvākim, atsarass arī preces pōrdūdamas. I pukēs mes audzējam. Redzit, cik jūs šē pilykts! (rōda ar rūku uz ap goldu sasādušom jaunom meitom un uz golda salyktom pukem). Boltōs arī ir. Pukēs, kai redzit, ļūti skaistas. Izlosit, kuras jyusim pateik — i pa rūkom. Bet jau īpriķš pasoku, ka nu boltom pukem vīna ļūti dōrga, jo tei ar vysom saknem pōrdūdama, aug arī cytā vitā pōrdēsteita. Te jei ir, tei dōrgō puke (rōda uz jaunivi).“

„Un mes kai reize vysu laiku meklejam taidas boltas pukēs ar saknem, kuru varātu īaudzēt arī svešā vitā, jo myusu saimņiks tū grib pōrstōdeit pi sevis. Jyusu boltō puke man ļūti pateik. Nazynu, kai saimņikam un citim munim bīdrim (grīžas uz sovu draudzi). Kai jyusim, draugi, šēi boltō puke pateik?“

„Ja, ja, tei ir taida, kaidas mes, braukōdami pa svešom zemem, tik ilgi meklējam“, — atbiļd vīns par ūtru leidziniki.

„Nu, tod sokit, saiminik, kaida šai pukei moksa?“ — grīžās jauniča svōts uz jaunives svōtu. Tys atbiļd:

„Šei puke, kai jau sacēju, dōrga, jo arī svešā vītā pōrstōdeita jei myužam nasaveist. Naseņ es par vīnu taidu puki sajēmu šū gabaleni (līk uz golda Ls 50,— gobolu). Un tai kai šei puke vēl vērteigōka, par jū arī dūmoju sajemt tū pošu naudu.“

„Pasavērsim, varbyut atsarass arī taidš gobols“, soka jauniča svōts, izvylkdamš naudas moku un tō saturu apskateidamš. „Nu jā, uz mota taidš pat gobols ir gon“, — izasauc jys pēc breiža, izvylkdamš nu naudas moka un lykdams uz golda pīcu latu gobolu.

— „O, nā!“ — protestej jaunives svōts. „Tys pavysam i napait uz muna naudas gobola.“

„Nu, kai nā“, protestej pyrmais. „Tikai vīna nuļa i tryukst. Bet nuļš taču nikō nanūzeimej. Tukšu vītu.“

— „I nuļa nav, i gobols mozōks par munu. Muns arī skaistōks. Pameklejit lobōk mokā; bet jo naatrassit munai leidzeigas naudas, tad puke natiks pōrdūta.“

„Kū tur meklēt. Es vīna vītā varu jums dūt sovus divus gobolus. Par tik skaistu puki lai īt arī.“

„I pīcu navajag. Man vajaga uz mota leidzeiga munam gobolam. Un, prūtams, bariši arī nu jums.“

Pec ilgās kaulēšonōs, kuramā pīsadola tagad arī daži osprōteigōkī nu ļaužu pyuliņa, moksa par boltū puki, kas aug nanūveistūt arī pōrstōdeita svešā vītā, ir nūleigta un jaunives svōtam samoksōta. Jauničš valk nu kešas barišas — buteli soldonō brandveina, nu kuras dūd pa glōzeitei īdzert vyspyrms svōtam un tō paleigim, tod jaunivei un jōs draudzīnem un beidzūt ap goldu sastōjušom dzīdōtōjom, kai arī tyvōk pi golda stōvušim nūvārōtōjim. Pēc barišu sadzeršonas jaunives draudzīnes dūdas nu aizgaļdes prūjom, bet jauniča draudzei — brōlim jōvaktej obi golda goli, lai nūpērkto puke — jaunive arī kūpā natyktu prūjam. Taidā gadējumā pērkšanas ceremoniju byutu jōsōc nu jauna, pi kam jauniča leidziniki nu visim byutu paskaiteiti par beidzamim naveiklim. Kad nu aiz golda grib īt arī jaunive, tū jauniča svōts sādynoņ suplōk ar

jauniči golda vydā; ap goldu nu vīnas un ūtras puses sās-
tās jauniča draudze. Sōcās vakareņas un apdzīdōšona¹¹.”

Šeit, protams, modernizētos dialogos un spēlē atspo-
guļojas vecās kāzu tradīcijas, kuras agrāk pazina visā
Latgalē pilnīgākā veidā. Šādās spēlēs saskatamas seno li-
gavas pirkšanas parašu atliekas.

Pēc šādiem dialogiem seko izdeviņu maltīte, apdziedā-
šana, dejas un rotaļas. Kamēr jaunais pāris un viņu li-
dzinieki sēd ap galdu, dziedātājas apdzied pēc kārtas
krusttēvu — svātu, jauno pāri un citus. Piemēram:

121. Svōteņš jōja svōteņūs,
Lynu krakla gribādams;
Ni jam lynu, ni pokolu,
Suns apēde pādejū.

122. Paļdis i svōteņ, par davumeni!
Dīvs tev i atdūs cyt' vasareni.
Nyu mes i svōteņu ar vaļu liksim.
Ceļsim i jauniči lelā i gūdā,
Lelā i gūdā, lelā i slavī.
Skaistōks jauničs par vysu draudzi,
Kai rūze, kai puke, kai mogomeņa.

Vai arī:

123. Jauničam, brōleišam
Trejs jam beja ļubavneicas:
Ar vacōkū ortu gōja,
Ar vyduskū nūecēja,
Ar bryuteitī mīleigū
Sāklas vede teirumā. etc.

Pa slavējošai vai ironiskai dziesmai dabū katrs no li-
dzeniekiem un panāksniekiem, kuri atpērkas ar maksu:
naudu, saldumiem, cepumiem vai pat rokdarbiem.

Nākošā, svētdienas rītā svinības turpinas. Sākas gata-
vošanās braukšanai uz baznīcu. Galvenās ceremonijas no-

¹¹ M. Apelis, Latgolas sātos, 13.—17. lpp. Rēzeknē, 1932.

tiek ar brūti. Brūtgans ar savu draudzi jau agrāk aizbrauc uz baznīcu, bet ja paliek, lai brauktu laulāties reizē, tad tomēr viņam, kā jau svešās mājās, piegriež mazāku vēribu — visa uzmanība koncentrēta uz brūtes izvadišanu, jo viņa reizē atvadas uz visiem laikiem no tēva mājas. Izvadišanas ceremonijas vienādas, vai brauc abi reizē uz baznīcu no brūtes mājām (īsās kāzas), t. i. ja izdeviņas sākas jau iepriekšējā vakarā, vai arī ja uz baznīcu brauc katrs no savām mājām (garās kāzas).

Nākošā rītā brūte ceļas ļoti agri, iet pa sādžas mājām, atvadas no visiem un ielūdz uz pavadīšanu. Uz pavadīšanu atkal salasas visi: brālinieki, māsiņuškas, krusttēvs, krustmāte, panāksni un citi ļaudis. Meitas palīdz apaut brūtei kājas, dziedot šādu dziesmu:

124. Sazaauņ tu, mōseņ,
Kurpeišōs, zečeišōs;
Tautu dāli sazaova
Vanadzeņa nadzeņūs.

Brālis apaun brūtei zeķes un kurpes, zeķē liek naudas gabalu. Vainagu un vejumu brūtei arī uzliek brālis, šim gadījumam viņš uzgērbj rokās baltus cimdus. Māšicas (panāksnieces) brūti nosēdina uz krēsla un palīdz uzlikt un pušķot viņai vainagu. Pēc prof. Ed. Voltera ziņām Višķos vainagu uzliek arī brālis (mazo un lielo rūtu vainagu), pie kam māte brūti nosēdina uz apsegtas maizes abras un iedod viņai rokās maizes kukuli, no kura atsveicinoties viņa dod katram pa druskai. Mērdzenē brūte ar savu brāli pēc vainaga uzlikšanas iet uz klēti pēc maizes, ko nes uz istabu. Istabā viņa sagaida vecāki, lai svētītu savu meitu laulības dzīvei. Pa vainaga pušķošanas laiku dzied šādas dziesmas:

125. Pušķojit munu golvu,
Napinīt munu bižu (motu);
Lai stōvēja munas bizes (moti)
Ar māmenis pynumeni.

126. Pasaverit jyus, mōsenis,
Cik zareņu vaiņukā;
Agatai trejs bōleni,
Trejs zareni vaiņukā.
127. Lobōk, mōseņ, šū reiteni
Zam egleiti pasēdēj'se;
Zam egleiti pasēdēj'se
Na zam zeļu vaiņuceni.
128. Kur, mōseņ, mozgōsīs,
Ka tu brauksi laulōtūs?
Ceļa molā gara smylga,
Zalta rosa galenī.
129. Kur, mōseņ, slaucēsīs,
Ka tu brauksi laulōtūs?
Ūlneicēnis golenī
Laima kōra ručņiceni.
130. Gryuts man beja kolnā kōpt,
Gryuts nu kolna ļajenī;
Gryuts man beja pi māmenis,
Vēļ gryušōk tautēņōs.
131. Gryuts skujeņai yudinī
Zam bērzeņa lapeņom;
Gryuts munai mōseņai
Pymū godu tautēņōs.
132. Var pazeit tū celeņu,
Kur staigōja bōrineite:
Šaura styga, dziļi pādi,
Pylņi gaudu asareņu.
133. Padzidosim mes mōsenis,
Koleidz vīnā vīteņā.
Dīvam zynōt cytu godu,
Kur kura paliksim.
Cyta smiļkšu kaļnenī,
Cyta tautu rūceņōs.

- Kurei smilķšu kalnenī,
Tōs myužam naradzēt;
Kurei tautu rūceņōs,
Tū par godu radzēsīm.
134. Sudobrōta saule lēce,
Ka es dzymu māmeņai;
Ka es gōju tautēņōs,
Pazeļteita nūrītēja.
135. Kur, mōseņ, tu tī īsi,
Rōvējī pasadzartu;
Kur pamessi sovu mōti,
Sov' olūta yudiņteni.
136. Es naitu Reigis ceļu,
Kab na Reigis sudobreņa;
Es naitu tautēņōs,
Kab māmeņa nagōjuse.
Naitu muna māmeņa,
Kab Laimeņa nalykuse.
137. Tautys mani pracādamys
Cik auklēt naauklēja;
Ka nūvede — nairedz,
Pa ustobu pōrejūt.
138. Natai byus tev, mōseņ,
Kai leidz šam laiceņam;
Byus vīteņa jōpataisa,
Pošai klōt jōatsagulst.
139. Gaida mani tautēņōs —
Gaida leli, gaida mozi;
Natai mani pošu gaida,
Gaida leli, gaida mozi;
140. Kam, tautit oku bedi,
Kam tev okis vajadzēja?
Kod gribēsi, tod padzersi
Munu gaudu asareņu.

141. Gryuts man beja kolnā kōpt,
Gryuts nu kolna ļajenī;
Gryuts man beja par māmeni
Svešys mōtis pasasaukt.
142. Gryuts gulēt skujeņai
Zam bērzeņa lapeņom;
Gryuts byus munai mōšeņai
Pyrmū godu tauteņōs.
143. Tautys munu vaiņuceni
Sviž kolnā, lejeņā;
Veritēs, bōleleni,
Kur jī mani pošu liks.
144. Šmuidra, gara es izaugu
Na sovai māmeņai;
Svešai mōtei — raganēņai
Smolku mōļu malējiņa.
145. Vīna zaļa leidaceņa
Vyss jyurenis kustynōja;
Vīna skaista meitineite
Vyss tautenis kairinōja.
146. Mōseņ, zalta bryuklineit,
Kam gōj' jauna tauteņōs?
Ni tu beji saauguse,
Ni prōteņa sajāmuse.
147. Nalaiku snīgi apsnyga
Zaļu zōli teirumā;
Nalaiku tautys nūjēme,
Mōseņ, tovu vaiņuceni.
148. Mōsenis, munys mōsenis,
Dašpiļojit vaiņuceni,
Kab tys tautu navēkleits
Vokorā i nanūrautu.

Tāpat dzied sakarā ar vainaga pušķošanu un uz-
likšanu:

149. Vaiņuk, munu zaraineit,
Vairōk zalta, na sudobra:
Tū man pārka pīci svaini,
Tū deveni bōleleni.
150. Vaiņudz, munu vaiņudzeni,
Kristaineit, zaraineit!
Caur kristim saule lēce,
Caur zorim nūrītēja.
151. Vaiņuceni nosōdama,
Nasabeidu volūdeņu:
Caurojs muns vaiņuceņš,
Cauri byra volūdenis.
152. Lobōk, mōseņ, vaiņuceni
Uz akmiņa sasytuse,
Na kai tautu navēkļam
Rūceņōs atdavuse.
153. Vīnu stuņdi pastōvēju
Ar tautīti bazneicā;
Jau munam vaiņukam
Puse zīdu nūbyruse.
154. Vaiņuk, munu vaiņuceni,
Zūša spolvu vīglumeni.
Izliks tautys lynaiteiti,
Lynu mōrka gryutumeni.
155. Na tai brōlim mōsas žāļ,
Kai žāļ mōsas vaiņuceņa:
Vysa sēteņa vizēja
Nu mōsenis vaiņuceņa.
156. Zaļa prīde, zaļa aģļa,
Zaļa bārza vērsyuneite;
Zaļš muns vaiņuceņš,
Zaļu puču šyudynōts.

157. Vaiņuk, munu vaiņuceni,
Sudobrōtim zarenim;
Soka tautys caurjōdamys:
„Te lāc saule ustobā!“
158. Naraudi, munu mōseni,
Na ar raudys atraudōsi;
Na ar raudys atraudōsi
Sovu zeļu vaiņuceni.
159. Vainadzeņa nūraudōju
Kai tāva, mōmulenis;
Vainagam dōrga nauda,
Lāts myužeņš dzeivojūt.
160. Skaista pļova nūpļautō,
Napļautō vēl skaistōka;
Skaista mārğa bez vainaga,
Ar vainagu vēl skaistōka.
161. Speidi, munu vainadzeni,
Caur kryumim, žogorim;
Tu speideisi, tu vizeisi,
Es tautenis kairinōšu.
162. Pūru bridu, na ōbulu,
Rosa byra vaiņukā;
Tautōs gōju, na bōliņūs,
Saūjā traucu asarines.

Šādas un citas dziesmas dzied iepriekšējā vakarā un ritā, uz baznīcu izvadot, kā nu kurā apgabalā. Daudz dziesmu izdziedāt nav laika. Jāgatavojas braukšanai uz baznīcu. Zvirgzdenes, Mērdzenes, Makašānu un c. pagastos tālāk risinas sekojošas ceremonijas. Pēc apģērbšanās un vainaga uzlikšanas viena un otra līdzinieki aiziet uz citu istabu, vasarā arī ārā; pa to laiku brūtes vecāki nosēžas uz sola pie galda. Galds apklāts ar baltu segu. Pie galda paklāts deķis. Tad krusttēvs pirmais nāk istabā un prasa: „Vai tāvs un mōte ir ustobā? Lyudzu, bagaslavejit sovam bārnām!“ Vecāki atbild: „Lai Dīvs bagaslavej!“ Tad krust-

tēvs noliek uz galda alus krūzi un maizes kukuli (vai torti), ko viņš uz rokām nesis istabā. Tēvs bagaslavē savai meitai dzērienu, māte maizi; meita nobučo vecākiem rokas. Bērzipilī līgava ceļos metas kopā ar krustmāti un skaita pātarus. Pa to laiku tēvs un māte apsēžas, bagaslavē savam bērnam, bet viņa, vēl ceļos būdama, saņem viņu svētību, bučo vecākiem rokas, arī kājas un klanas; vecāki viņu svētīdami krustī, bieži arī paši raud. Pēc tam visa draudze sēžas ap galdu. Uz galda sāls un maize, arī puķes un Pestītāja krucifikss. Seko īsa maltīte, bet brūte (arī brūtgans savās mājās), braucot uz baznīcu, ēdienus nebauda. Šīs maltītes laikā brūtes krusttēvs sauc pagastu. Ed. Volteris savā jau min. grāmatā to nosaucis par pirmo pagastu. Pēc viņa piezīmēm Preiļu pag. vakarainis un vakaraine (= krusttēvs un krustmāte. Par vakarainiem tos sauc arī dažos Rēzeknes apr. pagastos, piem., Makašānu, Viļānu, Bērzgales un c.) sēžas ar jaunivi pie galda un sauc pagastu. Vispirms vecākus. Māte uz apsegta šķīvja met kreklus un jostu, tēvs un brāji naudu, māsas cimodus, dvieļus un citi, ko nu kurš var un spēj. Jaunive katram metējam klanas un pabučo roku, brālis dod alu. Radinieki pirmie met dāvanas, tad seko citi no pavadītāju pulka.

Arī šinī brīdī notiek apdziedāšana. Kaimiņu sievietes ar savām dziesmām grib vēl pēdējo reizi parūdināt brūti, kura daudz raud. Ja kādreiz brūte neraudāja, tad to uzskatīja par negodu, un vecie ļaudis bija tādās domās, ka brūtei nav žēl atstāt tēva mājas un piederīgos.

Kad brūte, braucot laulāties, pēdējo reizi tēva mājās apsēžas pie galda, dzied šādas dziesmas:

163. Aizgula tyucteņa ūļneicas golā,
 Atsasāda mōseņa aiz gaļdeņa.
 Māmeņ milu, baslavej mani!
 Braukšu es laulōtūs, dzeiveiti pōrmeit.
 Tēteiti milū, baslavej mani!
 Braukšu es laulōtūs, dzeiveiti pōrmeit.

164. Aizalaide sauleite aiz kaļneņa,
 Aizasāda Aneite aiz gaļdeņa.

Brauks jei laulētūs, dzeiveiti pormeit.
Oi Aneit, Aneit, kū padarēji?
Dzeiveiti pormeit na uz dīneni,
Na uz dīneni, uz vysu myužu.

Lai brūte vairāk raudātu un stiprāk izjustu šķiršanos,
dzied arī šādas dziesmas:

165. Raudi, mōseņ, vai naraudi,
Vairs ar mōti nadzeivōsi;
Vairs ar mōti nadzeivōsi,
Aiz šō gaļdeņa nasēdēsi.

166. Škeira mani māmeņa
Divi reizes myužēņā:
Reizi škeira mozu, seiku,
Ūtru — lelu izaugušu.

167. Kiukōja zaguze iz ōbuļneicas,
Pilice gaļveņu pi ōbuļa;
Sēdēja mōseņa aiz gaļdeņa,
Pilice gaļveņu pi gaļdeņa.
Vairs tev, zagūze, nakiukōt;
Vairs tev, mōseņ, ar vaiņugu nasēdēt,
Vaira vaiņuka nanosōt;
Tētei, māmēņai vairs ņaklausēt.
A vaira vaiņagu nanosōt.
Brōleišu, mōseņu vairs navuicēt.
A vaira vaiņuka nanosōt.
Ar jaunom meitiņom vairs nastaigōt,
A vaira vaiņuka nanosōt,
A vaira gaļveņā naizlikt.
Atstōsi tēteiti, atstōsi māmēni,
Atstōsi brōleišus, atstōsi mōseņas,
Atstōsi, atstōsi meitinis slaveiti.
Atstōsi, atstōsi sov' vaiņuceni . . .
Nūjims, nūjims tev vaiņuceni —
Raizeiti nūjims, vairs nauzliks.

Žālosi, žālosi sov' vaiņuceni.
Sōpēs sirsneņa, sōpēs gaļveņa, —
Sōpēs gaļveņa sov' vaiņuceņa.

(Marina Juškāne, 67 g. v., Bērzgales pag. Vōrnaišu s.)

Beidzot ligava apmierinas. Pirms došanās uz baznīcu brūte, bet bieži arī visi pārējie metas ceļos un nodzied garīgo dziesmu: „Ateļ, Svāts Gors!“ Brūte raudādama atvadas no tēva un mātes, nobučo tiem rokas un krucifiksu, tad atvadas no brāļiem un māsām un no pārējiem pavadītājiem, apgērbjas un ar panāksniekiem dodas pie apšuķotiem zirgiem. Muzikanti spēlē maršu. Brūtei līdz krustmāte iesien siera, kuru sauc par laulību sieru; to lūdz pēc laulībām viņai citas meitas un to dod nogaršot arī brūtganam. Pa atvadišanās ceremoniju sievietes dzied šādas dziesmas:

168. Pazakloni tu, mōseņ,
Jaunajam, vacajam;
Vacys tev Dīva lyugs,
Jaunys ceļu sapuškōs.
169. Pazakloni tu, mōseņ,
Tēteišam da zemei;
Ka jys tevi mozu šyupō,
Šyupeļs leika da zemei.
170. Kreit, mōseņ, šudiņ Dīvam
Da pošai zemeitei,
Lai tovam orōjam
Gars myužeņš dzeivojūt.
171. Rozaveris tu, mōseņ,
Pa vysim kaktenim;
Moža kurā kaktenī
Sēd tova mōmuleņa.
172. Brauc, mōseņ, uz bazneicu,
Napabrauc kopa vōrtu;
Tī guļ tova mōmuleņa,
Padūmeņa devēja.

173. Kur, mōseņa, tovs tāvs,
Kas tev kōra šyupeleiti?
Ni redz jō ustobā,
Ni pi golda daejūt.
174. Soka sauleite lākdama:
„Līpa lūkōs ustobā.“ —
Tī na līpa lūcejōs,
Jauniveite klanējōs.
175. Šudiņ saule, šudiņ saule,
Šudiņ saulis vajadzē(ja):
Šudiņ ceļš zalta kristu
Meis sudobra gredzenteņus.
176. Nabādoj tu, mōseņ,
Ka palāka dīna ausa;
Jo palāka dīna ausa,
Jyudz palāku kumeleni.
177. Ko tī zyrgi, kō tī roti
Stōv pi noma durovom? —
Dīva zyrgi, Laimas roti,
Myusu pošu jōjējeņi. u. c.

Uz baznīcu dodamās, brūte nedrīkst vērties spogulī, lai nākošā dzīve nebūtu nelaimīga. Ejot no istabas, brūtei jāpaķer galds un jāvelk līdz durvīm, lai arī pārējās meitas drīz vestu tautās. Brūte pajem līdz puķu buķeti. Aizbraucot viņai ziedi jāsviež meitu pulkā, lai viņas ķer; kura pirmā ziedu noķers, tā pirmā ies tautās. Arī atpakaļ viņai jāatskatas tā paša iemesla dēļ, to apliecina arī šāda dziesma:

178. Brauc, mōseņ, laulōtūs,
Atsaver atpakaļ:
Lai cytys mōsenis
Dreižōk vad.

Mājās palicēji aizbraucējiem sviež pakaļ slotas (arī citus priekšmetus), lai sādžas meitas kā ar slotu izslaucītu resp. tās drīzāk izietu pie vīra. Brūti uz baznīcu ved brā-

lis; ja tā nav, tad krusttēvs. Priekšgalā brauc krusttēvs ar krustmāti, tad brālis ar jaunivi, tad seko citi panāksni.

Agrāk brūte, braucot uz baznīcu, sveicināja katru pre-timnācēju, kurš atbildēja: „Lai Dīvs tev paleidz!“ Senāk (Bērzpils, Tilžas pag.) brūte atsveicinājās arī no visiem ubagiem pie baznīcas un bučoja tiem rokas.

Līdzīgas pavadīšanas ceremonijas notiek arī brūtģana pusē. Viņš ģērbjas viens. Arī uz viņa pavadīšanu, ja viņš brauc laulāties no savām mājām (garo kāzu veids), ierodas viņa līdzinieki — kāzinieki un kaimiņi. Arī viņš, braucot uz baznīcu, tāpat atvadas un saņem no vecākiem svētību, jo brauc „dzeiveiti pūrmeit“. Viņu sievas nerūdina tā kā brūti, bet arī uz viņu attiecina zīmīgas dziesmas. Pie-mēram:

179. Natai byus tev, brōleit,
 Kai leidz šam laiceņam:
 Byus leiksteite jōnūcārt,
 Šyupeleits jōpakar.

Brūtģanu uz baznīcu pavada brālis, bet ne māsa (Mērdzenē). Pie baznīcas abi jaunie, ja viņi brauc katrs no savām mājām, satiekas. Veca tradīcija liek brūtģanam pirmam ierasties un gaidīt brūti ar pavadoniem. Senāk Pildas pag. bijusi šāda paraša. Brūtģans, braucot laulā-ties, ģērbis kažoku ar lielo apkakli un uz kažoka vēl sveitu un tāpat stājies pie laulības. Kažoku ģērbis arī vasarā, lai būtu siltāka laulāto mīlestība un bagāta nākamā dzīve.

Arī brūtģana pusē uz baznīcu brauc priekšgalā krust-tēvs un krustmāte, tad seko brūtģans ar brāli.

Kad nu abi jaunie satiekas pie baznīcas, brūte izre-dzētām piesprauž pie krūtīm puķi ar lentu, bet viņas pa-vadītājas — māsiņuskas (podruškas) brūtģana brālinie-kiem arī piesprauž pa puķei; tad šādi pāri kopā dodas baznīcā un turas kopā visā kāzu laikā. Brālinieki savas pavadones pēc laulības akta apdāvina ar saldumiem un vīzina savos zirgos uz mājām resp. kāzu namu.

Baznīcā iet krustvecāki pirmie, tad seko brūte, kuru ved pie rokām brāļi resp. brālinieki, un brūtģans, kuru

ved māsas resp. māsiņuškas; dažreiz brūti ved arī krustvecāki. Baznīcā pie altāra viņus sagaida svētnieks un sagatavojas laulāšanas ceremonijai. Ieejot ērģeles spēlē maršu. Seko laulības akts. Ja laulāties atbrauc svētdien lielās mišas laikā, tad laulājamiem jānoklausas miša, iekāms tos salaulā. Arī laulības laikā brūtei jāraud; ja neraudās, tad nebūs laimes (Višķi). Krusttēvs un krustmāte stāv blakus jaunajam pārim un ir tuvākie laulības akta liecinieki.

Ja pa laulāšanas laiku uz altāra nodziest svece, tad mirs pirmais tas, kura pusē nodziest svece. Ja degot viena svece liecas, tad viens no laulājamiem stipri slimos. Ja pa laulāšanas laiku sveces deg gaišu liesmu, tad laulājamo nākamā dzīve būs laba, saskanīga; ja tumšu liesmu, tad viņu starpā nebūs saprašanās. Pa laulāšanas laiku katrs no partneriem cenšas pirmais uzmīt otram uz kājas vai arī apgriezt ap sevi, lai būtu nāk. dzīvē noteicējs (sk. ticējumus). Ārā no baznīcas atkal vispirms iet krustvecāki, tad jaunais pāris, turoties rokās, bet Višķos, Pildā un c. pēc veca paraduma abi turas aiz vienas kabatdrāniņas. Agrāk uz altāra (Višķos) brūte atstājusi cimdu pāri ērgelniekam, tagad brūtgans pie altāra maksā ērgelniekam un zakristijamam par spēlēšanu un sveču degšanu. Pēc salaulāšanas, ja mājas tālu, mēdz noturēt t. s. „laulobu goldu“ baznīckunga mājā vai tuvējā krogū. Brūtgans vai svāts jem līdz šim gadījumam mucīņu alus, bet krustmāte uzkožamos.

No baznīcas, ja izdeviņas jau notikušas, kāzinieki brauc uz brūtgana galu kāzas turpināt, bet ja svin garās kāzas, tad no baznīcas brauc vēl uz ligavas tēva mājām un tad tikai uz brūtgana mājām. Tālāk sniegsim garo kāzu aprakstu.

Kad kāzinieki pēc laulībām brauc mājās, tad brūtgans pirmais sēžas kamanās, un pēc tam brūte, abi tagad brauc vienā pajūgā. No baznīcas brauc sekojošā kārtībā, priekšgalā brūtgana krusttēvs — svāts, tad brūtes krustvecāki, jaunais pāris un tad citi panāksti un līdzinieki.

Īsi pirms jauno atbraukšanas uz brūtes mājām atbrauc

no brūtgana puses specialie pūra vedēji un lopu gani, kuru uzdevums aizvest pūru uz puīša mājām. Brūtes mājās jau laikus salasas radi, lūgtie viesi un citi sagaidītāji. Puīši sādžas galā aizliek kārti, lai braucēji netiktu garām. Krusttēvs, kurš brauc rindas priekšgalā, redzēdams, ka garām netiks, kārts licējiem par tās noņemšanu un cauri laišanu maksā naudu, brandvīnu vai apsola izdeviņu alus spaini. Nereti bijuši gadījumi, ka krusttēvs, gribēdams palepoties ar savu brašo zirgu, brauc kārtij virsū, to salauž, tā atsvabina ceļu un visi braucēji turpina ceļu uz kāzu namu bez samaksas. Ja baznīca tālu, bija jābrauc vairākām sādžām cauri, tad nereti arī kaimiņu sādžu puīši lika kārtis priekšā, lai no krusttēva par cauri laišanu dabūtu sāmaksu. Kāzu resp. izdeviņu nama tuvumā izriko krāšņus goda vārtus; ziemā no eglēm, vasarā no zaļumiem. Pie vārtiem jaunos sagaida lielāks ļaužu pulks, te arī aizlikta kārts priekšā. Parasti šeit krusttēvs pēc īsas kaulēšanās samaksā, pēc tam kāzinieki sabrauc pagalmā. Pie vārtiem jaunos sagaida ar šāvieniem, muziku un dziesmām.

Daudzās vietās brūtes vecāki jauno pāri pie durvīm jau gaida. Tēvam rokās alus krūze vai vīna trauks, mātei maize un sāls vai kāds smalkāks cepums, abi dzeramo un ēdamo velti (bagaslavē) salaulātiem. Mērdzenē, Kārsavā, Makašānos un citur tālākās ceremonijas norisinaš sekojoši: Brūtganam palīdz no kamanām izkāpt brūtes māte. Tad jaunais pāris dodas uz klēti. Te tēvs un māte bagaslavē meitai — māte pasniedz maizes kukuli un sāls trauciņu, tēvs alu vai vīnu. Te jaunais pāris mazgājas no viena trauka trijos ūdeņos. Netīro ūdeni lej klēts durvju priekšā. Vecāki jau agrāk aiziet uz istabu, kur atkal jaunos sagaida. Tad jaunais pāris dodas uz istabu (māju), viņiem pa priekšu iet brūtes krusttēvs un krustmāte. Brūtgana rokās appušķots alus trauks un brūtei appušķots maizes kukulis. Krusttēvs, piegājis pie durvīm, sit pie durvju stenderes ar pātagas kātu, sacīdams: „Vai tāvs un mōte ustobā? Ja ustobā, tad lyudzu ilaižat sovus bārnus!“ Tad visi iet istabā, kur nosēžas pie galda. Krusttēvs saka: „Lai byus pagūdynōts Jezus Kristus!“ Vecāki atbild: „Lai myužeiģi myužam!“ Tad brūte sāli un

maizi atdod mātei atpakaļ, bet brūtgans alu atdod tēvam, tie dāvanas noliek uz galda. Pa tam citi kāzu dalībnieki nāk istabā. Tēvs pajem miežu vai citas labības graudus un met jaunajam pārim pakaļ, lai tie būtu labi saimnieki (Nīrzā, Raipolē). Jaunajam pārim šādā reizē nereti uzmauc galvā vainagu, lai tie saderīgi dzīvotu. Tie, iegājuši istabā, vispirms apsveicinas ar vecākiem, tad ar citiem. Visi viņus apsveic kā jaunsalaulātos. Bieži apsveic ar mutautiņā ietītu roku, tāpēc, lai dzīve nebūtu plika, bet bagāta. Tad jaunais pāris un kāzu dalībnieki sēžas pie galda.

Bērzpilī, kad jaunie ienākuši istabā, tie sadzer pa vīna glāzei, tad vecāki un krustvecāki. Tad viņi svētību noliek uz galda, visi kopā nodzied „Atej, Svāts Gors!“, noģērbjas, apkopjas un nāk pie galda. Krustvecāki pie galda sēžas pirmie. Tas ir „vencobu“ — laulabu galds, ko sauc tagad arī par saldo galdu. Agrāk saldā galda nebija. Uz galda parasti bijuši kāposti, auzu ķīselis, desas ar gaļu, sviests, biezpiens, siers, cepumi u. c. Izdeviņu galdu vada brūtes krusttēvs, rūpējas par dzērieniem etc. Ap galdu sēd svinību dalībnieki. Jaunais pāris viens otram blakus, parasti „Dieva kaktā“, viņiem blakus krustmātes un krusttēvi, tālāk panāksni un līdzenieki. Nodzied garīgo dziesmu: „Nu mīsta Galileja“. Sākas ēšana un dzeršana. Kad sēžas pie galda jaunais pāris, katrs cenšas uzsēsties uz sava partnera drēbju stūra, lai dzīvē būtu pirmais. Galda stūrī sēd muzikants, kurš par spēlēšanu dabū dāvanas un alu. Pēc kāda laiciņa kāzinieki klieudz, ka alus rūgts, tad jaunais pāris pasaldina to, nobučodamies visiem redzot. To redzot, kliedzēji apmierinas un liksmo tālāk. Pie šī galda notiek liela apdziedāšana. Baltinavā esmu novērojis, ka brūtes panāksni apdzied brūtgana galu, tāpēc šis dziesmu karš atgādina līgavas laupīšanas laikus, kad panāksnieki dzinās pakaļ līgavas vedējiem un nereti izkaroja ar laupītājiem karu. Jaunākos laikos šo karu izkaro ar dziesmām. Bet pa lielākai daļai un biežāk sanāk t. s. „stōmači“, starp kuriem atrodas veiklas sievas — lielas dziesmu zinātājas, tās apdzied visus pēc kārtas. Tās stāv vistuvāk galdam, novēro kāzu dalībnieku izskatu, apģērbu, kustības un citas īpašības un uz vietas improvizē katram attiecīgu

dziesmu. Apdzied vispirms jauno pāri — brūti, brūtganu, tad krusttēvu, krustmāti, tad pārējo draudzi. Vispirms apdzied brūtes līdzeniekus — vedējus, kuru es uzskatu par vecu ierašu. Tie seno ieroču vietā no panāksniem vai dziedātājām sievietēm dabū just visādas zobgalības un izsmiekus. Piemēri:

Līgavai:

180. Ženeite, mōseņa,
Laulōta sīra!
Kad mani laulōs,
Es tev dūšu.
181. Gon, mōseņa, lasējis,
Nalīteņu izlasēji.
Es byut taidu pasmāluse
Takušā upeiti.
182. Kū darēji tu, mōseņ,
Icik ilgi bazneicā?
Varbyut tovs orōjeņš
Nazynōja pōtoreišu.
183. Stōvēt viņ pastōvēju
Ai naveikli bazneicā:
Jau munam vaiņukam
Puse zīdu nūbyruse.
184. Nūsalaidi tu, mōseņ,
Kai nu kolna lejenī;
Ni tev krītnō orōjeņa,
Ni sīneņa plōvējeņa.

Pēc šāda satura dziesmām, saprotams, brūte atkal raud; dziedātāju nolūks jau arī ir parūdināt viņu. Tamlīdzīgu dziesmu ir daudz, un visos pagastos nedzied vienādas dziesmas.

Brūtganam:

185. Breivi, breivi tu, bōleņ,
Dzyni sovu kumeleni:
Es byut' taidu pupu šņopu
Uz krejeņa atvaduse.

186. Kur, brōleit, taidu jēmi,
Kur tev taida gadējōs?
Kai būze, kai laiva,
Kai plotōs siles gols.

187. Pylns mēness debesīs,
Pylna muna vadamō.
Īs mēness uz vacumu,
Rozbērs muna vadamō.

Krustmātei:

188. Krystamōt, krystamōt,
Aceptlī, aceptlī:
Kam sovai kristameitai
Nadyžanu izlasēji.

189. Atbraukuse krystamōte,
Lela, rasna vālavneica.
Sika vītu izsēdēja,
Pyura vītu izgulēja.

190. Es redzēju kristamōti,
Ka jei loba saimineica:
Stōvādama bārnu zeida,
Gulādama maizi meica.

Krusttēvam:

191. Tys kristāvs, kristatāvs
Pērktiņ viņ izapērka:
Deve grošu, deve ūtru,
Deve vysu griviniku.

192. Vylka, lōča nasabeidu
Kai tō vacō krystatāva;
Tric jam kauli staigojūt,
Grab bōrdeņa runojūt.

193. Ād, dzer tu, svōteņ,
Nalic bļūdas ozōtī;
Tryuks jūsteņa, skrīs bļūdeņa,
Pa ustobu ripōdama.

Tālāk apdzied panāksniekus un vedējus vai nu pēc kārtas, kā tie sasēduši pie galda, vai arī papriekšu brūtģana vedējus, kuriem velti vairāk humora un satiras. Tā kā šāda apdziedāšana atkārtojas arī brūtģana galā resp. kāzās, tad pārējos apdziedāšanas piemērus sniegšu tālākā aprakstā.

Apdziedamie maksā dziedātājiem naudu, konfektes, cepumus, tautu meitas arī rokdarbus, alu, arī uzkoģamos no galda. Par katru dāvanu dziedātāģas pateicas ar ātri improvizētu dziesmu, piem.:

194. Paģdis i, Kazmer, par davumeni.
Dģvs tev atdģs jaunvasareni
Ai rudzim, ai mģģim, ai moģim bārnim.

Pēc šādas dziesmas grieģas pie nākoģā kāģinieka:

195. Nyu mes i Kazmeri ai vali liksim,
Nyu mes i Kazmeri ai vali liksim,
Celsim i Andrivu lelā ģģdā,
Lelā i ģģdā, lelā i slavģ (malnajā pģdā).

Tā viģas dzied, lidz apdzied visus mielasta dalģbģniekus. Sadziedātās dāģanas pēc tam dziedātāģas izdala savā starpā. Pēc mielasta visi ap galdu sģdoģie saģeras rokās un iet trģs reizes ap galdu marģa pavadģbā un tad izkģlist. Ja nu krustģtģvs ierosina, tad šģ maltģte beidģas ar ģsu lģģģšanu. Sāģas saviesģģā daģa: deģas un rotaģas. Kāģinieki deģo sģvinģbu māģjā, bet tā kā no plaģas apkārtģnes saplģst daudz jaunu ļauģu, kuri netieģģ kģrtā arī palģek par kģzu sģvinģbu dalģbģniekiem, tad tiem jģdeģo citā lielākā māģjā. Ja vienā zemģieka māģjā visi nespģj saģet, tad deģo vairākās kaimiģu māģģas. Izdeģviģu namā spģlģ lģģģtais muzikants, kurģ ģr klāt visām kģzu ceģremonģģm.

Garajās kāģās jaunais pģris ar pavadoģiem brģtes mģģģs palģek lidz pirmģdienai. Pēc kāģa laģka seko vakariģas. Mģrdģzenģ, piemģram, senāk pēc vakariģām tģliģģ braukuģģ uz brģtģģana mģģģm, kaut arī ap pusnaktģ. Ja vakarā brau-

ca prom, tad vakariņu laikā sauca pagastu (mazais pagasts). Ja paliek līdz rītam (tas biežāk notiek), tad pagastu sauc nākošā rītā brokastu laikā. Ap galdu apsēžas atkal visa draudze, galda vidū noliek šķīvi, apsegta ar baltu drānu. Arī šoreiz vadītājs un rīkotājs ir krusttēvs. Šim gadījumam raksturīga šāda dziesma:

196. Sametit maņ, mōsenis,
Pa dzeipura galeņam;
Vysas tautu pakšmaleitīs
Gaida mani puškojūt.

Pagastu met pirmie tēvs un māte. Māte parasti liek vilnas vīkšķi (Makašāni) vai deķi, bet tēvs naudu. Jaunie nobučo vecākiem rokas. Pēc tam met krustmāte. Viņa met dvieļus, deķus, palagus, galdautus, šūpuļa piederumus vai citas lietas, kā nu kura. Tad krusttēvs met naudu un cenšas izmest vairāk, lai citi viņam sekotu. Pēc tam seko pārējā draudze: meitas izmet rokdarbus, puīši naudu. Metējiem dod katram alus glāzi. Met arī stāvmači. Tos krusttēvs aicina pie galda, saucot katru vārdā. Jaunie pateicas metējiem ar rokas spiedienu, bučošanu, skūpstīšanos vai paklānīšanos. Šoreiz pagastu met tie, kas nebrauc līdz uz puīša galu. Pagasta mešana vakarā, liekas, vecāka, jo ar pagasta mešanu svarīgākās ceremonijas brūtes mājās izbeidzas. Arī pie šī galda vēl turpinas apdziedāšana. Naudu un citas veltes pievāc krustmāte, kura tās nodod brūtei.

Rītā brokastu laikā spēlē muzikanti, katram kāzu daļībniekam viņi veltī maršu vai citu gabalu, par ko vīrieši viņiem dod naudu, sievietes arī cimdus, zeķes u. c.

Arī saimnieces pēdējās brokastīs apjāj savukārt ap galdu. Tā ir veca un komiska ceremonija. Viņas iet vai jāj uz pavārnīcas, skandina ar zvaniņiem, dziedādamas komiskas dziesmas un savākdamas pavārnīcā no katra kāzinieka naudu. Pavārnīca apsegta ar baltu drānu vai dvieli, un tajā pie galda sēdošie met naudu; otrā saimniece pavada pirmo ar zvaniņiem vai skārda muziku, un visas dzied:

197. Sametit, i sametit,
Muni mīli bōleleni;
Mums sapleisa prišķauteni,
Bīzu putru vōrejūt. u. c.

Pēc tam ir tiesība pavārnīcu izķert no rokām un sasist, ko veiklākie puīši arī izdara.

c. Pūra vešana.

Pūram jaunīves dzīvē ļoti liela nozīme. To viņa darina pati jau no agrām bērņības dienām, pat ganu gaitām. Piemēram:

198. Gonūs gōju, kraklu šivu
Pi ūzula mēreidama;
Svešai mōtei taidi dāli
Kai ūzuli saauguši.

Pūra pielocīšanā jem dalību arī māte. Piem.:

199. Kura meita mōti klausu,
Tai māmeņa pyuru taisa;
Kura mōti naklausēja,
Tai isēja pologā.

200. Lic, māmeņa, man pyureni,
Īlic voska dybynā;
Lai tautenis ap manim
Kai biteitis lidynoj (vuzynoj).

Kā tautas dziesmas liecina, māte bija lepna, ja meitas pūrs bija bagāts, smags un pilns ar dažādiem darinājumiem un rokdarbiem. Šī lielā pūra darināšana laikam būs veca ieraša, kas saistas ar ligavas ziedošanu gariem un cilvēkiem, lai viņai labi klātos nākamā dzīvē, pēc aiziešanas tautās.

Ka meitai, ejot tautās, vajadzēja būt bagātam pūram, liecina šādi piemēri:

201. Pynu veizis, veju auklys,
Lyku pyura dybynā;
Kam pītryuka cymdu, zeču,
Tam veizeitis ar auklom.

202. Es, tautēņōs aizīdama,
Kotram sovu zīdu devu:
Ūzulam raibu jūstu,
Kļaveņam boltus cymdus,
Mozajam kōrkleņam
Zalta grīstu gredzinteni.

203. Simtiņš prīdeišu sadaga,
Ka pyureni darinovu;
Ni skaliņš nasadaga,
Ka es ōrā izdaleju.

Pēdējā vakarā pirms laulībām notiek pūra dališana. Ja mātei vairākas meitas, tad tautās ejošai meitai pūru atdala šīni vakarā, ja viena pati, tad arī šī ceremonija noslēdzas ar pūra sakārtošanu un papildināšanu, pie kā piepalīdz citas sādžas meitas. Pūrs sastāvēja no apaļas tīnes ar vāku, vēlāk no pūra lādes (skreine) ar aizslēdzamu vāku, un šo „skreīņu“ lietošanu tikai pašā pēdējā laikā aizstāj kumodes vai skapji. Pūru parasti piepildīja ar linu audekla baķiem, kas bija domāti krekliem, dvieļiem, palagiem etc. Kreklu piedurknēm un apkaklēm pagatavoja vēl smalkāku raibu drēbi. Tad tālāk pūrā bija nepieciešami galdauti, dvieļi, palagi, calaiņas un „audineišu“ jostas, cimdi, zeķes, arī vilnas audumi.

Mūsdienās, aizejot tautās, meita nedod veltes uz visām pusēm tik plašos apmēros, kā par to dzied tautas dziesmas, tomēr pūram liela nozīme vienmēr. No seniem laikiem pie pūra piederēja arī govs un aita, piemēram:

204. Tpru, gūteņ, vuc, vuškeņ,
Īsim obi tautēņōs!
Cyuku čirl', koz' — rogon',
Tū atstōju māmeņai.

Citas pūra mantas tautas tradīcijās un atmiņā nav tik populāras. Saprotams, bagāts tēvs savai meitai pūrā deva arī naudu un citas mantas. Sniegsim sekojošus piemērus par līgavas pūru:

205. Atdūd, tāvs, munu dali,
Es pi tevi nadzeivōšu;
Symtu rubļu zalta naudas,
Stalī sērmi kumeleni.
206. „Tev, tēteit, sērma golva,
Kū tu man atsaceisi?“ —
„Tev, meiteņ, raibas teles,
Dālim sērmi kumeleni.“
207. Pyureni, munu pyureni,
Na skujeņu pībyrušu;
Māmeni, munu māmeni,
Na midzeni gulējušu.
208. Pļāunit, brōli, pūra pļovas,
Lai stōv leiči nanūpļauti:
Lai mōseņa pyuru šiva,
Pa leiceiti ganeidama.
209. Ej, bōleņ, tu ar mani,
Tu kauneņa naredzēsi:
Man māmeņa pyuru lyka,
Ar kōjom meideidama.
210. Lic, māmeņa, man pyureni,
Pyura vōku raksteidama;
Daudzi cīmu celeņā,
Vysi tak pazavērt.
211. Skudra ceļu pōrtecēja,
Man ejūt tautēņōs;
Dūd, Dīveņ, tik teleišu,
Kai skudreņu pyulīnī.
212. Gōdoj, Dīvs, gōdoj Laima,
Man jaunai daudz vajag:
Vajag lobu sanosōt,
Vajag likt pyureni.
213. Dūd, māmeņa, tū gūteni,
Kura raiba raibaleņa;
Lai varātu tū pazeit
Lelajā pulceņā.

214. Dūd, māmeņa, tū gūteni,
Leikajīm radzenim;
Pijīms prācys tautu dāls,
Rūžu klāvu taiseidams.
215. Lineni, muni linieni,
Zalta pūga galeni;
Kad es lyku pyurenī
Kai tū zalta gabaleni.
216. Ūbeļneica Dīva lyudže,
Lai vad tautas brōļu mōsu;
Vysi zareni nūleika,
Dzeipareņus kaļtējūt.
217. Koza, koza, na gūteņa,
Na pīneņa devējeņa:
Sveša mōte, na māmeņa,
Na pyureņa licējeņa.
Kōrkla lopu pibraukuse,
Soka, pyuru pilykuse.
218. Vedit mani, kur vazdami,
Pa tiļteni navedit:
Skanēs muns tukšais pyurs,
Pa tiļteni pōrvadūt.
219. Gane beju, gonūs gōju,
Gona pyuru pītaiseju:
Līpu lopu vylnoneitis,
Kļova lopu paladzeni.
220. Pi veira, pi veira
Kai cytas meitas;
Ir man i puscymda,
Pusūtras zečes.
221. Sola rūkas, sola kōjas
Munam pyura vedējam;
Kai nasaļt rūkom, kōjom,
Akmiņš pyura dybynā.

222. Es par tū i nabādovu,
Ka man dzīsmēite sajuka;
Ni man juka calu jūsta,
Ni ilūki lūcejūt.
223. Es nadūšu sova pyura
Pīcim, sešim vydā nest;
Lai nas vīns tāva dāls,
Kū es vīna pilūcēju.
224. Tu, gūteņ, raibaleit,
Ame obas tautēņōs;
Ka byus borga sveša mōte,
Koč laiceņu kavēsīm.
225. Brōli muni bogōtī,
Kū jyus man īdevet?
Tāva koltu skreini vežu,
Mōtis austōs vylnoneitis.
226. Ducu, ducu, naskanēja,
Tāva vaiņa, na māmenis:
Mōte pyuru pītaisēja,
Tāvs sudobra napīkola.

Vietām (Makašānu pag. u. c.) pūru aizved dažas dienas pirms kāzu ceremonijām. E. Volteris no Preiļiem atzīmējis, ka pūru ved sestdienas vakarā priekš kāzām, pie kam pēc tā atbrauc svāts, jauničs u. c. un to aizved pēc daudzām ceremonijām. Ja notiek t. s. īsās kāzas, tad rītā, tiklīdz jaunie aizbrauc laulāties, drīz ved arī pūru, lai pūra vedēji būtu klāt jau pirms atbraukšanas no baznīcas; ja notiek garās kāzas, tad pūru ved īsi pirms jauno aizbraukšanas no brūtes uz brūtģana mājām. Pie pūra vešanas notiek plašas ceremonijas.

Kamēr kāzinieki vēl baznīcā, no puīša gala atbrauc pūra vedēji un gani. Tie var būt brāļi, māsas vai citi radi. Brūtes pūra lādes vai tīnes vedējus sauc par pūra vedējiem, Mērdzenē tos sauc par atkāzniekiem, bet Kapiņu pag. arī par kubulniekiem. Parasti pūra vešanai ierodas 3—4 vīrieši un

viena sievietē — lopu gane. Lopu gane ir komiska persona: tai plecos ir kule, kulē plāceņi, siers, rokās pātaga. Lopu ganei dod līdz appušķotu slauktuvi, kuru piepilda ar alu. Pūra vedēji dzen visādus jokus, mielojas ar alu, kamēr jaunīnie atbrauc no baznīcas. Pēc tam viņi piedalās svinībās kā brūtgana puses ļaudis. Brūte katram pūra vedējam piesprauž pie cepures cimdu pāri. Pirms kāzinieku aizbraukšanas uz puīša galu viņi ķeras pie sava darba. Preiļos bijusi šāda paraša. Visi ceļas no galda un iet uz kūti: svāts, jaunīcs, jaunīve, tēvs, māte un lopu gans ar slauktuvi alus. Kūti tēvs izlasa un atdod govi; svāts liek govij uz ragiem naudu, kuru pajem māte. Viņa piesien pie ragiem cimdus, kas ir jaunīves ziedojušs. Lopgans izved govi. Pēc tam iet pie vuškām, jaunīve sasien savai vuškai ar jostu kājas, svāts dod 20 kap., lopgans iznes aitu¹².

Pēc tam visi iet uz klēti vai istabu, kur atrodas brūtes pūrs. Te notiek tirgošanās ap pūra lādi. Māte nosēžas uz pūra lādes un neļauj to jemt, kamēr svāts vai brūtgans izpērk to, samaksājot mātei ar naudu un konfektēm. Pēc tam pūra vedēji pajem lādi un aiznes to pajūgā. Pūra vedējiem pakal dzied:

227. Pyuru vad, pyuru vad,
Kuce tak pakali;
Kai kuceite natecēs,
Kucalāni pyureņā.

Līgava dzied, pūru aizvadot:

228. Moza beju nazynōju,
Kam pyureni darinōju;
Nu atgōja tei dīneņa,
Kod tū vysu izzynōju.

229. Pamozeņam, pamozeņam
Munu pyuru kustynojit!
Muna pyura dybynā
Guļ osoru bičereite.

¹² E. Volteris Marep. 173. lp.

230. Vedit, brōli, mūnu pyuru
 Uz jaunū veira sātu:
 Es pajimšu atslēdzenis,
 Lai naredz veira mōte;
 Lai naredz veira mōte,
 Kas guļ munā pyurenī.

Drīz pūra vedēji ierodas brūtģana mājās. Tur viņus saņem ar šādām dziesmām:

231. Izej ōrā, veira mōte,
 Pasaveris, kū atvežu:
 Pylns pyurenš dzeipareņu,
 Nava austu ručņiceņu.
232. Sorgis, sorgis, veira mōte,
 Nūsiss tevi vedekleņa:
 Apsis vōleiti atvede
 Zam boltōm vylnainem.

Pūra vedēji nedod pūru nest ātrāk klētī, iekāms viņiem samaksā par vešanu (parasti alu). Pūru novieto attiecīgās vietās dziedādami, lai jaunai saimniecei tur nebūtu skumji, lai vienmēr būtu pilns klāvs govju, vušku, klētī pilni arodi ar labību, mājās pārticība un saticība.

Pienāk brīdis kāziniekiem doties uz brūtģana mājām. Pieceļoties pēdējo reizi no galda, kāzu viesi rauj līdz galdu, lai citas meitas drīz vestu pie vīra. Brūti vēl pēdējo reizi tēva mājās apdzied, tā raud. Līgavai ejot no aiz galda, stāvmači aiztur viņu, apsēžas viņai apkārt un nelaiž projām. Brūtģanam viņa atkal jāizpērk un tad var braukt prom. Brūtģana vedējiem pakaļ dzied:

233. Na itīm vedējim
 Myusu mōseni nūvest:
 Zyrgi okli, poši troki,
 Vīnu sliči kamanenis.

Brūte atvadas no vecākiem un tad no katra palicēja. Braucot projām, ir paraša zagť visu, kas pagadas pie rokas, un vest brūtei līdz uz vīra mājām. Vedēji zog dvieļus, pala-

gus, traukus u. c. un krauj kamanās. Jaunā pāra un citu pajūgos sviež visādas grabažas: vecas slotas, salūzušus grābekļus, caurus podus, lai citām meitām laimētos drīzāk apprecēties. Slotas pakar arī pie ilks. Aizbraucēji parasti cenšas grabažas izsviest no kamanām ārā, bet ja kādu izdodas aizvest, tad šis grabažas sviedējs drīz apprecēsies. Jaunās meitas slauka pakaļ aizbraucējiem, lai viņas drīzāk aizvestu prom — kā ar slotu izslaucītu. Aizbraucējiem pakaļ met vasarā ziedus, ziemā sniegu.

Pakaļpalicēji dzied:

234. Pa celi, pa celi, nagūda gosti,
Susekļu zagli, krējuma kraiški.

Līgavas dziesmas, no tēva mājas aizbraucot:

235. Ar Dīveni palicīt,
Muni bolti bōleleni;
I na reit es atīšu
Jyusu duru vyrynōt.
236. Tpru, gūteņ, raibaleit,
Aj ai mani tauteņōs!
Tu pa prišku maurōdama,
Es pakaļ raudōdama.
237. Skudru pyulīni pajauču,
Tauteņōs nuīdama;
Kab man byutu tik teleišu,
Cik skudreišu pyulīnī.
238. Tryuka, tryuka tev, māmeņa,
Reizē treju gabaleņu:
Klētī pyura, klāvā gūvs,
Moļtivē malējenis.

7. Kāzas.

a. Sagaidīšana un laulību galds.

Brūtgana mājās kāzas sākas divējādi: jaunie atbrauc no ligavas gala (garās kāzas), vai arī jaunie atbrauc tieši no baznīcas (īsās kāzas). Pirms kāzinieku atbraukšanas ierodas pūra vedēji un lopu gans, kurus saņem ar dziesmām un muziku. Kad pūrs izpirkts un novietots savā vietā, tad visa uzmanība tiek koncentrēta jaunā pāra sagaidīšanai. Uz puīša galu kāzinieku rindā pirmais brauc brūtgana krusttēvs. Arī šeit izrīko greznus goda vārtus un aizliek kārti priekšā, lai braucēji bez samaksas netiktu cauri. Pie vārtiem notiek tāda pati kaulēšanās, un krusttēvs beidzot samaksā par kārts noņemšanu. Kad dzird jaunus braucam, atskan šāda dziesma:

239. Suni rej, suni rej,
Atvad jaunu saimineicu;
Vai byus suņa barōtōja,
Vai ar kōji byukstētōja.

Kad kāzinieki sabrauc pagalmā, atskan šāvieni, muzikanti spēlē maršu, no sieviešu puses atskan zobgalīga dziesma:

240. Turit zyrgus, turit zyrgus,
Apzameiza vadamō;
Koleidz zyrgus apturēja,
Caur komonom protecēja.

Tikko zirgi apturēti, piederīgie paklāj zemē deķi un izceļ brūti. Tas, kurš brūti izceļ no kamanām, dabū no viņas cimdu pāri. Jaunie cenšas no pajūga izlēkt uz vienu pusi (Jāsmuiža). Par zirga nojūgšanu brūte maksā cimdus un jostu, pakārdama tos pie ilks. Pie durvīm jauno pāri sagaida brūtgana tēvs un māte ar sālsmaizi, dzērienu un uguni. Uguni brūtei pasniedz bērns. Jaunais pāris un vecāki sadzer pa glāzei uz jaunā pāra laimi. Kurā pusē, jaunos sagaidot un apsveicot, izlejas dzeramā lāse, tas pirmais mīrs. Brūte ar sālsmaizi un uguni rokās sper pirmo reizi pāri nama sliekšnim, brūtgans ar dzeramā trauku viņai seko.

Uz sliekšņa viņa atstāj jostu. Vīra mātei viņa dāvina cimdus, arī blūzi, tēvam škarpatkas, arī cimdus un jostu. Viņa apdāvina arī citus vīra piederīgos. Pūra vedēji dabū cimdus. Uz krāsns un pārta, kur viņai būs jārikojas, viņa atstāj cimdus un kreklu.

Šādas ceremonijas ar ziedošanu un uguni ir vecas un atgādina citu indoeiropiešu tautu senās parašas. Piem., pie seniem romiešiem, kad brūti pārnesa pār sliekšni, viņa uzģērba mātes tuniku, sajēma mājas atslēgas un abi ar brūtganu pieskārās ugunij un ūdenim kā šķīstības simboliem¹³.

Pēc ziedu došanas, kad visi ir sakārtojušies, kāzu dalībnieki sēžas pie galda. Sēžoties brūte mēģina uzsēsties līgavainim uz svārku stūra, lai viņu dzīvē pārspētu. Jaunie atkal nosēžas pašā „Dieva kaktā“, brūtei pie sāniem sēž krustmāte, bet brūtganam krusttēvs. Nirzā, piem., jaunajam pārim devuši vienas dakšiņas, nazi un vienu šķīvi. Sākas kāzu mielasts. Arī šeit vakarainis un vakaraine ir kāzu ceremoniju vadītāji. Atkal ir klāt sādžas sievas, un sākas apdziedāšana. Ja viņas dabū zināt, ka brūtes galā stipri un asi apdziedāja brūtgana draudzi, tad viņas un brūtgana vedēji cenšas atmaksāt panāksniekiem.

Sievas apdziedāšanu iesāk ar Dieva pieminēšanu:

241. „Lai byus Jezu gūdynōts!“
Tei pyrmō volūdeņa.
Pyrmōk Dīvu pīminēju,
Tod palaižu volūdeņu.

Tad seko ievada dziesma:

242. Nyu mes ejam, nyu mes ejam,
Nyū mes jaunūs apdzīdōsim:
Kuram vōrdu zynōsim,
Tam mes skaiški dzīdōsim,
Kuram vōrda nazynasim,
Tū par runci nūkristēsīm.

¹³ Sal. Mejers Lexikon, sieb. Aufgabe, 1926. 1635. lp.

Vietām apdziedāšanu sāk ar krusttēvu un krustmāti,
citur atkal sāk ar jauno pāri, un tad seko citi pēc kārtas.

Apdziedāšanas dziesmu piemēri:

Līgavai:

243. Ka nalej nyu, leiten,
Gon tu līsi sīna laiku;
Ka naraudi nyu, mōseņ,
Gon raudōsi dzeivōdama.
244. Nasalīlej tu, Tekleit,
Ka tu byusi saimineica;
Mōteicai plota jūsta —
Tei atslāgu nosōtōja.
245. Jo tev, Zuzan, gari zūbi,
Kūdīs vōrtu stuburī;
Nasakūdīs veira mōtē
Pyrmajā nedeļā.
246. Nadūdit Zuzanai
Ar kaņepi plōcineiti;
Lai nalāc uz veira mōtis,
Kai kaņepe spraksteidama.
247. Mōseņ, puišu brōčeitōja
I vējeņā laidējeņa.
Tev pošai gadejōs
Atškeireņu orōjeņš.
248. Kas tai myusu vadamai —
Uz celeņa radeibeņas;
Pi akmiņa guni kyura,
Kūrpī sylda yudisneni.
249. Šei jaunive šūvosor
Nu pakrēšļa pakrēsli;
Tai sacēja ļūžņōdama:
„Pimess man pogostā.“
250. Nabyus vaira tai, Zuzan,
Kai tev beja da šō laika:

Sēdēs' bērnu leigōdama,
Veiram bikses lōpeidama.

251. Es pīsoku tev, Broneit,
Kai Aļbertu šanavōt:
Sper ar kōji guldamōs,
Plēs aiz motu caldamōs.

Līgavainim:

252. Es pīsoku tev, Pīter,
Kai Mōreņu šanavōt:
Ka tu īsi kultu, moltu,
Tiņ Mōreņu kažukā.

253. Sit, tautīt, zalta vadzi
Sovys klētis dybynā:
Kur pakōrsi, ka nūjimsi
Munu zeīļu vainuceņu.

254. Jōneits i meitiņu
Ragžiņu sauce;
Nyu pošam Jōneišam
Ragžiņa sōnūs.

Svōtam:

255. Myusu Juļa bādōjās,
Kur byus jimt i kacarāgu;
Tev, svōteņ, leikas kōjas,
Tī byus lobi kacarāgi.

256. Voi, svōteņ, bucu vedi,
Kai aiz golda aizasādi?
Sausa vāza klaudzējās,
Pi durovu pīslinūt.

257. Andrivs brauce kristāvūs,
Sīvu slēdze teineitī;
Atsavēle pakalī,
Kaunu vīn padarēja.

258. Kolu, kolu, varažōju
Gūdam jaunys kamanenis,
Ai kū svōtu vyzynōt
Dzilis aļnis dybynā.

259. Kō tōs vōrnys kraucynoj,
Kō žogotys čačinoj?
Čorts pakōre svōta golvu
Sausys aglis vērsyuni.

Krustmātei:

260. Lela, rasna kristamōte,
Navarēja pasprindzēt;
Piturit vīnu gūrnu,
Lai ar ūtru pasprindzej.
261. Lela, rasna vakaraine,
Lelu vītu aizjāmuse;
Sika vītu sējamū,
Pyura vītu pļāunamū.
262. Vakaraip, vakaraip,
Kū pameti bērnenim?
Yudisneni bļūdenī,
Palovenis trauceni.
263. Kristamōtei daudzi bārnu,
Kai tai Drujas ubadzei;
Cytu vede, cytu nese,
Cyts tecēja pakalī.
264. Myusu gola kristamōte
Kai mogona platējās;
Viņa gola kristamōte
Kai rogonā kratējās.
265. Kristamōt, kristamōt,
Tovu boltu golvas autu;
Jau tu esi mozgōjuse
Vysu suņu palikūs.
266. Smolku, smolku žagareņu
Tai bryugona kristamōtei,
Kam atvede krisdālam
Izgulātu ļaudaveņu;
Izgulāta, iztausteita,
Šokys vīn i palykušis.

Panāksniekiem un citiem:

267. Panōksniši vylka draudze,
Kur gulējat šū naksneņu?
Vai gulējat klētenī,
vai kaimiņu pyuneitī?
268. Ponōksniši, vylka draudze,
Kur šū nakti gulēsīt?
Cyts pūrā, cyts mežā,
Cyts vōveru sileņā.
269. Panōksniši zylvu prosa,
Kur man beja zivis jimt?
Myusu Cyrmā taidas zivis:
Četrom kōjom, bolts vādars.
270. Panōksniši šur braukdami,
Solmus bōze vādarā;
Še paēde, še padzēre,
Še tūs solmus izkratēja.
271. Panōksniki gali ēde,
Nazynōja kaida gaļa;
Jyusu pošu leikō kēve,
Kuru vakar atvedet.
272. Nava vysi panōksniši
Ar zyrgim sabraukuši:
Cyts ar cyuku, cyts ar kozu,
Cyts ar sīvas sprēleiceni.
273. Podruškenis tai sacēja:
„Rupa, rupa kvīšu maize.“
Valns lai raun tovas zornas,
Kai es rōvu dzērnaveņas.
274. Vai, brōleit, Jezupeņ,
Kai man tevis ļūti žāl:
Citim sīvas kai jumpravas,
Tev kai šļompa jōvolkoj.
275. Viktors pats saiminīks
Vakar Reigā sabraukōja;

- Ka idūs, to idūs
Pa vysai symtovkai.
276. Vīna pati saimineica
Vakar sīru saškaļdēja;
Ka idūs, to idūs
Pa lelam gobolam.
277. Tu, Kazmer, valna bārns,
Ko tik ilgi namoksoj?
Ka moksōsi, to moksoj,
Myusu gaida cyta līta.
278. Dōrteitei, mōseņai,
Pylni pērsi gredzinteņū;
Pylni pērsi gredzinteņū,
Pylni kōrkli šyupeleišu.
279. Ēd i dzer tu, Jōneit,
Nabōz blūdas ozutī;
Tryuks jūsteņa, skrīs blūdeņa
Pa ustobu ripōdama.
280. Nasalīdz tu, Bārtuļ,
Ka ar mani nagulēji;
Bej muteite pi muteitis,
Obi rūkas ozutē.
281. Svečim sūlu tacynōju
Panōksnīšu gaideidama;
Kai sādōs, tai pīlypa,
Kai cēlēs — švērktējōs.
282. Kam jyus tū bezyuzi
Podruškūs vedet;
Voi jyusim nabeja
Yuzōtu ļaužu?
283. Zynu, zynu kō vajaga
Mōteicai i mōseicai:
Skruča, skruča mōteicai,
Pomeļnīka mōseicai.
284. Tu, Pīter, lobs cylvāks,
Es tev ļauna nevēļēju:

- Symtu dīnu, symtū nakšu
 Pylņys yuzys vutu, plakšu.
285. Tu, Edvart, lobs cylvāks,
 Es tev ļauna navēleju:
 Pošam braukt kūka kēvi,
 Bārnim it ubogūs.
286. Panōksnīši, panōksnīši,
 Jjus man zūbu narōdit!
 Ka pājimšu greblamū,
 Izbadeišu streblamū.
287. Sēdi nyu, Zoleit,
 Kai kača leikums;
 Ni mōte pāruse,
 Ni laitējuse.
288. Šis Donots līlējās,
 Ka bogōts tāva dāls;
 Nasalilej tu, Donot,
 Zynu tovu bagateibu:
 Vīna poša yuzas stora,
 Tei leidz zemei nūpleisuse.
 Nūpleisušō yuzu stora
 Tei tāvam, tei dālam:
 Tei tāvam ubogūs,
 Tei dālam panōksnūs.
289. Var pazeit tū Jōneiti
 Bogōtō tāva dālu;
 Lobi svōrki mugurā,
 Skan naudeņa kārmanā,
290. Skaistōka Juleite
 Par vysu draudzi:
 Pučēite zidēja
 Daguņa golā.
291. Ontonam leikas kōjas,
 Na pa Dīva lykumamī:
 Pa sātmalim izlauzeitās,
 Pēc meitiņom dzanūtīs.

292. Vai puisēti, vai puisēti, .100
 Tovu garu dagunēni;
 Pīcas bōbas sasādušas,
 Vēl pīcom vīta byutu.
293. Gribru grabu pa karmanu, .100
 Pa karmana dibinēni;
 Kō tu, lyga, grabynōj,
 Ka nāilyki karmanā?
294. Kō tys Odums .100
 Pi sīnas mīdzās?
 Īlōps uz mugoras
 Kai lelais dzāslons.
295. Tu, Pīter, bagatur, .100
 Ej ar mani skaiteitūs;
 Man bej vairōk seikas naudas,
 Na tev driču sānolenis.
296. Atgōja Katreite .100
 Ar vysu bārnū;
 Vonogi, vonogi,
 Šā meiksta gaļa!
297. Juleit, mōseņ, .100
 Steidzīs uz sātu, —
 Lapseņa bērņepus
 Iznosōs.
298. Es skotūs, es verūs: .100
 Kas zam golda šlopojās;
 Mileitei leli cīči,
 Tī zam golda šlopojās.
299. Nasalīdz tu, Zoseit, — .100
 Ar ubogu nagulēji;
 Ubogs kulis triecynōja,
 Tovu slāvi nycynōja.
300. Tai sacēja tys Jōneits: .100
 „Sīvas gribru, sīvas gribru!“
 Ša tev peicka par vādaru,
 Ša tev sīvas gribeišona.

301. Meikuls blūdu izšļopōja
Kozas lipas vaicōdams;
Vai tu oklys, naredzēji —
Lipa blūdas malenī.
302. Vaca, vaca tautu meita,
Div krēsleņus nūsēdēja;
Kab na muna bōleleņa,
Jau trešū nūsādātu.
303. Vaca, vaca tautu meita,
Izdēnēj'šu vaiņudzeni;
Kab na muna bōleleņa,
Da golam i izdēneitu.
304. Ontoneņš šurp atskrēja
Nasukōtu naprīteli;
Ej uz pūru, sēst uz sīkstas,
Sukoj sovu naprīteli.
305. Tu, Jōneit, inaidniks,
Atdūd munu griviniku,
Kū vakar pasūlēji,
Pyuneitī gulādams.
306. Byus poli, byus poli
Šō golda golā:
Izdzēre Odums
Divpadsmīt glōžu.
307. Kū tī myusu cōli losa
Zam galdeņa sādādami?
Jōneišam, brōleišam,
Vutu kule pabyruse.
308. Grītenai, mōseņai,
Zvaneņš ciču galenī;
Kai puiškini lavējās,
Tai zvaneņš skanējās.
309. Aneitei, mōseņai,
Bolta maize ozuti;
Ni tōs ēde, ni man deve,
Puišus vīn i kairinōja.

310. Brigitai, mōseņai,
Div spūleitis ozutī;
Ot to pušim dorba byus
Par vokoru rytynōt.
311. Maseitei, mōseņai,
Lela bāda nūtykuse:
Blusa cici rozkūduse,
Vysu ašni izdzāruse.
312. Grūžu, grūžu, vērvu, vērvu, —
Tys Jōneits slaistējās;
Nag' jys grib par goldu lēkt,
Aneitei mutis dūt.
313. Odumam garas ūsas,
Na pa Dīva lykumam;
Cyta spolva gara, gara,
Cyta nyule izdeiguse.
314. Geronims i līlējās,
Ka jam zalta stundinīks;
Vaca veize kārmanā,
Auklas vīn i karinēja.
315. Saimineica, saimineica,
Spīd tu kači kambarī;
Jōneišam ratys biksis,
Kab jam škode nanūtyktu.
316. Pyldōnīši styprinīki,
Pīcūs vīnu vuti kova;
Kab nagōjse paleigā,
Tōs pat vīnas nanūkaufu.
317. Tekleitei plotas acis,
Na pa Dīva lykumam;
Kryumi, žogori izplēse,
Pēc puiškinu ryukojūt.
318. Kōzōs mani aicynōja,
Pīstā mani sādynōja;
Paļdis devu raksnīm gūrnim,
Ka jī pīstā naileida.

319. Ko tu tī, Ignat, 018
 Aiz lūga verīs?
 Družneica aiz lūga
 Ar pīcim bārnim.
320. Tai lilējās Ignateņš: 118
 „Tiks meitinis sumynōt!“
 Sumyn cepļa škūrstineni,
 Na tōs myusu meitineitis.
321. Tu, Bernat, lobs cylvāks, 218
 Es tev ļauna navēleju:
 Sylā molu takalēt,
 Lōča syudu plikšīnot.
322. Tei Geleite lilējās, 318
 Ka jei lela bagaturka;
 Vīna poša kapeiceņa,
 Tei pi čūksta pīlypuse.
323. Nērzōniši Dīva ļauds, 418
 Jī Dīveņa nazynōja;
 Sorkons kačeits veitūlā,
 Jī sacēja Pesteitōjs.
324. Nasapricoļ tu, Jugas, 518
 Teve puiši napajims;
 Teve puiši napajims,
 Tevi pamess zōperī.
325. Ād, dzer tu, Jezup, 618
 Svīd pa lūgu kimūseni:
 Tovas Zoles dvēseleite
 Gaida tova kimūseņa.
326. Izej ōrā tu, Jezup, 718
 Kū es tev parōdeišu:
 Tovas Zoļas dvēseleite
 Kakažā pasakōre.
327. Atsasāda tei Marteņa 818
 Iz tō sūla caurumeņa;
 Ka jai gōja pulkšu pulkšis
 Nu cauruma caurumā.

328. Panōksniki dasu prosa,
Kur man beja dasys jimt?
Raiba kuce mēslinē,
Tei tōs dasys ritynōja.
329. Panōksniki, veritēs,
Kaidi štuki aceplī:
Gaiļam rogi, cyukai sodli,
Keiļam seši sivēpeni.
330. Kur, Aneit, zōlis jēmi,
Ar kū byudus maļavōt?
Rēzeknē, kabakā,
Vaca žida kabakā.
331. Aneitei, mōseņai,
Lela škode nūtykuse:
Kači zōlis izlējuši,
Buteleiti sasytuši.
332. Aneitei mōseņai
Trejs karmani lyndrakā:
Vīnā spīgeļs, ūtrā grebiņs,
Trešā duku buteleite.
333. Aļbinam, brōleišam,
Puse bōrdas nūgaleita;
Gērej valns tovu ōdu (duku),
Kam tu vysas nagērēji.
334. Aļbinam rasni pārsti,
Kai tam Bolvu ubogam;
Iz Bolvim, iz Bolvim,
Iz tim citim ubogim!
335. Tu, Staseit, nazynōji,
Kas uz tova daguņeņa:
Trejs myusenis nūzamyna
Daguņeņa galeņā.
336. Trejs godus Ženeite Dīveņa lyudze,
Kai byus i sēdēt šō golda golā.
Nyu sēdi, Ženeit, pīdar i sēdēt.

337. Tai ēde Bōrbola
Kai jumproveņa:
Sarīze pīreiti,
Atšīpe lyupu.
338. Skaista sīva Albertam,
Vēl skaistōka Bārtuļam, —
Ka atvede Ontonam
Pošu Reigas jumpraveni.
339. Brigitai i podruškenis
Nu zīdenim salaseitas;
A Mateisam podruškenis
Kai tōs būzis, kai tōs laivys.
340. Ec, kur škode nūtykuse
Kai itam i Klimanam:
Raibajam i siartukam
Peles pūgas apādušas;
Peles pūgas apādušas,
Dīgi viņ i karinēja.
341. Kō, brōleit, tu raudōji,
Uz tilteņa sādādams?
Kai, mōseņ, naraudōt,
Kraukli čukstu izkņōbōja.
342. Ed i dzer tu, Pīter,
Lai tev Dīvs aizreidej;
Lyudz tu mani, pros' tu mani,
Es ar skruči atskručēišu.
343. Lobi byutu poļaceni,
Kab jim malni sertuceni;
Šaidi taidi pušnōtini
Mōtem malni nūvōrēti.

Kad nu tā kādu laiku apdzied un kāzu mielasts tuvojas beigām, sākas lielais pagasts. Krusttēvs sauc vispirms brūt-gana vecākus. Tēvs met uz šķīvja naudu, māte deķi vai citas mantas. Jaunais pāris paklanas un nobučo vecākiem rokas. Ja jaunie neklanas, tad viņi dabū pārmetumu ar šādu dziesmu:

344. Aiz kū tautas šūvokor
Nasaklona māmeņai;
Voi jim golva navasala,
Voi kōpuri mugorā?

Pēc vecākiem met pagastu resp. ziedo pats krusttēvs un krustmāte. Viņš cenšas izmest lielāku summu, lai ar viņu sacenstos brūtes krusttēvs, panāksni un citi. Šāda sacensība atkārtojas vairākas reizes, un katrs cenšas izmest lielāku naudas gabalu. Naudas mešanā sacenšas arī brūtgana vedēji ar brūtes brāliniekiem. Pēc šādas sacensības krusttēvs aicina ziedot arī citus. Vispirms seko tie ap galdu sēdošie, kuri sacensībā nejēma dalību, tad sievietes panāksnieces un līdzinieces — vedējas. Pagastā met audumus un citus roku darbus. Pēc tam krusttēvs uzaicina ziedot arī atnākušos stāvmačus, cik kurš spēj, par to viņi saņem pa alus glāzei un jaunā pāra pateicību. Vakaraine resp. krustmāte savāc naudu un mantas; naudu atdod brūtganam, mantas brūtei.

b. Mičošana.

Mičošana ir veca latviešu paraša un tā visos apgabalos vienāda. Tikai vienā vietā mičošanas ceremonijas vairāk un ilgāk paglābušās, citās vietās mazāk vai pavisam izzudušas. Ed. Volteris savā etnografijas materialu krājumā jau 1890. g. sniedz tikai neskaidras druskas par mičošanu Daugavpils apriņķī.

Mičošana sākas pēc vakariņām istabā vai klētī, uz kurieni dodas visi kāzinieki. Istabas vai klēts vidū noliek maizes abru vai krēslu, kurš ir appušķots ar puķēm un aplāts ar segu. Uz tā nosēžas brūte. Brūtgans un brūtes brālis uzvelk baltus cimdus un nostājas blakus brūtei. Pārējie sastājas vai nosēžas apkārt. Blakus brūtei nosēžas brūtgana neprecēta māsa. Trīs reizes brūtgans noceļ vainagu no brūtes galvas un liek savas māsas galvā, bet brūtes brālis katreiz noņem vainagu no brūtgana māsas galvas un uzliek atpakaļ brūtes galvā. Trešo reiz brūtgans kā noņem un uzliek savai māsai, tā vainags arī paliek viņas galvā. Brūtgana māte jaunajai sievai apsien ap galvu baltu lakatu vai uzliek mīci.

Brūtes brālis tagad mīci trīs reizes met projām, bet vīra māte atkal to liek brūtei galvā. Pēc trešās reizes mice paliek brūtei galvā, viņa vīra mātei paklanas, nobučo roku un dod cimdus vai citu velti (Preiļos). Viļānos brūtes brālis rauj mīci no brūtes galvas trīs reizes un met to projām. Ja mice sviežot uzkrīt kādai jaunai kāziniecei uz galvas, tad tai pašai drīz būs kāzas. Jaunā sieva no savas puses atņem brūtganam lenti ar puķi (būrti) un piesprauž savam neprecētam brālim vai radniekam. Abi jaunie mātei un citiem dod siera un alus, par ko liecina šāda dziesma:

345. Mōseņ mīlū, mičōta sīra,
Ka myusus mičōs, mes tev dūsim.

Tad brūtes brāli sasēdina ar brūtģana māsū un šim pārīm arī jānobučojas (Makašāni). Brūte (arī brūtģans) mičōšanas laikā raud, jo atskan dziesmas, kuras atģādina šķirģanos no jaunām dienām un jaunības. Piemēri:

346. Ceļ, tautīt, vaiņuceni
Vigļajom rūceņom;
Lai munai mōseņai
Vigļys myužs dzeivōģūt.

347. Pērc, tautīt, man auteni
Sudabreņa lapeņom;
Kam tu mani jaunu šķeiri
Nu vyzuļu vaiņuceņa.

348. Taidis prōteņš Bōrbolai
Kai mozam bērneņam:
Atdūd sovu vaiņuceni
Par miceitis lupateni.

349. Tīva, gara myusu mōsa,
Zama, rasna mičōtōģa;
Celit beņģi, velit baļvu,
Lai pakōpe mičōtōģa.

350. Miceit, muna gryuta dīna,
Kas dīnenis jōmozģoj;
Vaiņudzeni sanosōģu,
Ni reizeitis namozģōģu.

351. Miceit, munu ūgļu maisu,
Kas dīnenis jōmozgoj;
Vaiņuceņa namozgōju
Svātajom i dīneņom.

Pēc mičošanas brūti ievēd sievu kārtā ar šādu dziesmu:

352. Dzīdit sīvas, dzīdit sīvas,
Vīna sīva vairumā;
Raudit meitas, raudit meitas,
Vīna meita mozumā.

Vainagu jaunā sieva atdāvina savai jaunākai mātai vai arī noglabā pūra lādes dibenā.

Piezīme. Daudzās vietās mičošanas ceremonijas izdara ne vakarā, bet nākošā rītā pēc brokastīm.

c. Pārējās ierašas.

Pēc mičošanas notiek brūtes dancināšana. Viņu dancina dieveris (vīra brālis). Pēc dejas jaunā sieva dieverim uz pleca uzliek cimdu pāri, arī muzikantiem uz viņu instrumentiem uzliek pa cimdu pārim. Brūtgana māsa pēc mičošanas dejo ar māršas vainagu galvā.

Viļānos, Tilzā un citur pēc apmičošanas brūte sataisa savai vīra mātei un vīra tēvam mīkstu gultu. To aplāj ar baltu palagu, uzsedz jaunu gultas segu un noliek jaunu, mīkstu spilvenu (to visu brūte jem no sava pūra). Pēc mičošanas un dejām notika jaunā pāra guldīšana (guldeibas), ar ko noslēdzas pirmā kāzu vakara (puiša galā) parašas un svinības. Jaunos guldina kambārī, klētī vai citur ar visu „družbu“ muzikas pavadībā. Agrāk (Višķu u. c. pag.) jaunos guldināja nekurinātā klētī, kaut arī ziemā. Lai jaunais pāris dzīvotu nesaderīgi, tad paslepen liek gultā asus priekšmetus. Lai pirmais bērns būtu dēls, tad pagalvī jāliek cirvis, bet lai meita — tad vāle.

Vietām, piem., Viļānos u. c. panāksniekus laiž projām jau vakarā, tomēr pa lielākai daļai garās kāzas turpinas nākamā dienā, t. i. otrdien. Rītā notiek jauno modināšana;

viņus modina ar visu kāzu draudzi un muziku. Muzikanti spēlē maršu, sievietes dzied dziesmas, notiek visādi joki, sarīko arī koncertu ar skārda vākiem vai arī citādi taisot troksni. Jokdari dabū no kāzu saimniecēm kādu māla podu un to ar troksni sasiņ pret jauno kambara durvīm, lai ar tādu troksni saplistu jaunās sievas nevainība. Cik paliek no sasistā poda lausku, tik būs jaunajam pārim bērnu. Viņus modina arī ar komiskām dziesmām, piem.:

353. Celītēs jys, draudzeni,
Jyusu gaida cyti gosti;
Saimineica izvōrēja
Dyžan gordu keiseleiti.

Brūtgans atstāj gultā naudas gabalu, bet brūte kādu rokdarbu par gultas klāšanu. Kad jaunie atver durvis, viņiem padod ūdeni mazgāties. Abi mazgājas vienā traukā. Brūtgans atstāj bļodā naudas gabalu; kas ūdeni lej ārā, tas dabū šo naudu. Brūte cēlējiem atkal par modināšanu dod cimdus un dvieļus. Sākas brokastis un atkal apdziedāšana no malas vai savstarpējs dziesmu karš. Krusttēvs ar pavārnīcu staigā ap galdu, naudu lasīdams. Naudu ievākdams, viņš uzskaita jaunās saimnieces vajadzības. Pēc brokastīm notiek visādas spēles un joki. Pazīstama ceremonija, kā jauno sievu iekroņo par saimnieci. Viņai rokās ieliek pavārnīcas, lizeikas, bļodas, un tad šinīs traukos visi met naudu, lai nākošā saimniece būtu pārtikusi un bagāta. Ievadot saimnieces kārtā, brūtei liek iekurt cepli. Jaunā sieva iekur cepli, bet viens no kāziniekiem aplej malku ar ūdeni, lai tā nedegtu; atkal kāds no panāksniekiem cenšas viņai izpalīdzēt un aplej malku ar petroleju, lai tā labāk degtu. Cits jokdaris atkal aizliek skursteni un nu visi pārmet, ka jaunā saimniece nemākot kurināt, dūmi nākot istabā. Višķos arī paši kāzinieki kūrūši cepli, lai pa jokam izvāritu vakariņas un malkas vietā ceplī bāzuši pašus kāziniekus, kaķus, krēslus, drēbes un visu citu, kas pagadijās. Brālinieki uzaicina „podruškas“ pavizināties, par ko no viņām dabū cimdu pāri vai jostu.

Pēc tam vīra māte, ievadot jauno sievu saimnieces kārtā, ved savu vedeklu izrādīt klēti, klāvus, šķūni, aku un citas vietas. Visos „kōrmūs“ (ēkās) jaunā sieva met veltes: pāri cimdu vai jostu.

Uz vakara pusi panāksnieki un brūtģana viesi taisas projām (pēdējie dažreiz paliek arī vēl ilgāk). Vēl pēdējo reizi visi sēžas pie galda. Krusttēvs atkal sauc pagastu, brūtģana pusē jau otru reizi. Puiši met naudu, meitas rokdarbus. Višķos (Ed. Volteris) šinī pagastā savākto naudu dod brūtes brālim kā izpirkšanas maksu par māsu. Brālis neapmierināts, negrib māsu atstāt un no bēdām izkaīsa naudu, bet šķīvi, kurā savāca naudu, sasit. Piemēram:

354. Saškaļdēju tautu goldu
Devenim gobolim;
Tautišam golda žāl,
Man mōsenis vairōk žāl.
Tautas goldu sataisēja,
Man mōsenis naatdeve.

Kad nu pēc pagasta brūtes brālis sasit šķīvi, tad ar saimnieces atļauju brālinieki (dažreiz arī podruškas) pret noteiktu samaksu sasit arī citus šķīvjus. Zinādamas šo ierašu, saimnieces jau iepriekš pagādā lielāku šķīvju krājumu, jo viens otrs dižodamies sasit vairākus traukus. Šķīvjus sit, lai māsīņai tautās nesāpētu galva.

Saimniece arī savā labā vēl ievāc ziedojumus, iedama apkārt galdam ar pavārnīcu, dziedādama un dancodama. Pēc tam šī pavārnīca arī tiek izķerta no rokām un sasista. Kad visi atstājuši galdu, aiz galda vēl paliek brūte un viņas māsa, abas atvadas un raud. Brūtģans viņas mierina. No malas dzied:

355. Brōli mōsu pōrdavuši
Par kōpustu lizeiceņu;
Izāduši kōpusteņus,
Brauc iz sātu raudōdami.

Arī panāksniekiem aizbraucoģ, notiek zagģšana. Raksturīgākā ir līgavas zagģšana. Brūtģans pēdējā vakarā uzmanīgi skatas un gandrīz neatstāj brūti vienu, jo viņas radi cenģas

viņu nozagt. Lai nenozagtu, brūte kāzu beigās sēd starp brūtgana brāļiem. Dažreiz gadas, ka brūti aizved kādu gabalu vai pusceļā, tad brūtgans metas zirgam mugurā un panāk sievu. Lai varētu viņu vest atpakaļ, viņa jāizpērk. Pa lielākai daļai šāda zagšana izbeidzas aiz vārtiem, kur kā izpirkšanas maksu panāksnieki vēl dabū alu. Ja nu šāda zagšana neizdodas, tad jaunais pāris tāpat pavada aizbraucējus kādu gabalu. Pakaļpalicēji arī šoreiz pajūgos met saplīsušus traukus, visādas grabažas, piesien pajūgam siles, izrauj ratiem tapas, nomauc skrituļus etc.

Kad nu panāksnieki atsveicinas, brūte savas puses ļaudīm (Pilda) apdala jostas un cimdus. Palicēji panāksnus pavada ar šādu dziesmu:

356. Pa celi, pa celi,
Nagūda gosti!
Suņš jyusus sajēme,
Suņš pavadēja.

Pirmo dienu pēc kāzām jaunā sieva nestrādā. Tiem, kas dara kādu viņas darbu, viņa maksā ar veltēm. Pie slotas viņa piesien jostu, kas slauka istabu, tas dabū šo jostu. Uz maizes lāpstas viņa uzliek cimdus, maizes cepēja vai krāsns kurinātāja dabū tos. Ūdens nesējai pie kāšiem pakar cimdus pāri. Pirmajā sestdienā viņa nekurina pirti, tāpēc kurinātājam noliek uz krāsns cimdus.

Pamazām kāzu svinības aizmirstas, jaunā sieva rimstas arī sērot pēc vecāku mājām; dienu no dienas viņa ieiet jaunajā dzīvē, kur viņai darbā, saimniecības vadīšanā un bērnu audzināšanā aizrit mūžs. Vīra mājā viņa sastop jaunus radus: vīra māti (mōteicu), vīra tēvu, dieverus, māsiņas u. c. Bieži šī dzīve nav laimīga un jaunajai sievai jāizcieš daudz pārestību, pārmetumu, asaru etc.

Tautas dziesmas liecina, ka jaunive, ja tautās nepatika vai ar tām nesaderēja, atgriezās atpakaļ pie vecākiem.

357. Atpakaļ muns pyureņš,
Munas boltōs vylnoneitis;
Napateik maņ tautīts,
Ni tautiša teirumeņš.

358. Ītiņ gōju tautēnos,
Atsagrižu atpakaļ:
Sadūmovu, namōcēju
Četrom neitem audekleņa.

Pielikumi.

a. Kāzas dzimtbūšanas laikos.

Puisis sev līgavu varēja izvēlēties tikai ar kunga atļauju. Tad viņam bija brīvi sarīkot sev piemērotas kāzas. Ja tautu dēls mēģināja apprecēties bez muižas atļaujas, tad viņa kungs viņu visādi pazemoja un sodīja. Nepaklausīgam puisim nocirpa no pusgalvas matus un noskuva pusi bārdas, iesēdināja vienu pašu atsevišķos ratos un aizveda uz baznīcu.

Brūtei atkal par sodu galvā lika no zirnājiem un salmiem nopītu vainagu un tā viņu vecāki aizveda uz baznīcu. Baznīcā brūtei altara priekšā bija jāstāv divu soļu attālumā no brūtgana. Kad viņus salaulāja, baznīckungs noturēja viņiem sprediķi, un tad viņi brauca mājās. Mājās viņus sagaidīja ar izrīkotiem vārtiem un puķēm. Vectēvs iznesa durvju priekšā alus kausu, vecmāmiņa plāceni, kas bija pārsieti ar skaisti izrakstītām jostām. Kamēr brūtgans ar brūti vēl nebija izkāpuši no ratiem, viņiem bija jāizdzer pa puskausam alus un jāapēd pa pus plāceņa. Jostu, kas bija apsietā ap alus trauku, apsēja brūtganam ap vidukli, bet otru, kas bija ap plāceni, apsēja brūtei.

Pēc kāzām par nepaklausību jaunajam vīram bija veselu mēnesi jāstaigā ar pusnocirptu galvu un ar pusbārdu, bet sievai bija jāstaigā ar zirnāju vainagu.

(Rōža Peļņa, 70 g. v., Kaunatas pag. Dilānu s.)

b. Sīkumi par kāzām.

Z v i r g z d e n ē. Līdz kāzām jaunais pāris saucas brūtgans un brūte, pēc kāzām, līdz pirmā bērna dzimšanai, jauniņš un jaunīve. Mazās aizdzēribas nozīmēja svātāšanos — bildināšanu, bet plašākas bija lielās aizdzēribas. Uz tām ieradās brūtgans, svāts, brūtgana vecāki; viņi jēma līdz

alus mucu un uzkožamos. Brūte ap mucu apsēja jostu un lika uz tās arī cimdus. Brūtganis pirka brūtei laulību drēbes (sukni), veļumu, vainagu un kurpes. Brūte sestdien priekš kāzām sūtīja brūtganam laulību kreklu, baltas zeķes un cimdus (t. s. pērstines). Trešdien vai sestdien māte lika meitai pūru, meitas dziedāja, bet brūte raudāja, jo jaunais pāris viens otra nepazīna.

Brūtganu sagaidīja sestdienas vakarā. Brūte un panāksnieki sēdēja ap galdu, brūtei galvā bija vainags, bet bez laulību drēbēm. Brūtganu sagaidīja ar dziesmu:

359. Dedzīt guni, lauzīt skolas, —
Kas īleida ustobā?
Vai īleida zyrgu zaglis,
Vai atslāgu lauzējaņš.

Pirmais gāja iekšā svāts, vidū brūtganis. Brūtganam līdzī brauca tikai brālinieki 4—6 (arī vairāk). Viņiem līdzī bija brandvīns, uzkožamie un saldumi. Notika tirgošanās. Atbraucēji vēlējās pirkt puķi un norādīja, kuru īsti viņi vēlas. Kā samaksu uz galda viņi lika brandvīnu un konfektes. Aiz galda sēdošie panāksni izdzēra brandvīnu un apēda saldumus. Tad viņi gāja no aiz galda un rāva līdz brūti, bet brūtganis to sargāja un saķēra viņu aiz rokas. Pēc izpirkšanas ceremonijām paēda vakariņas, padejoja un gāja gulēt. Šinī naktī jaunie vēl kopā negulēja.

Rītā sēdās pie galda katra draudze savā galā. Krustmāte sēdēja blakus brūtei — abas neēda. Krusttēvs sauca pagastu. Māte meta vilnu, tēvs maizi (naudu), citi naudu. Meta pagastā tie, kas līdzī nebrauca. Pēc brokastīm jaunie sāka posties uz baznīcu. Pie galda paklāja deķi, abi jaunie uz deķa metās ceļos un skaitīja pātarus, pārējie dziedāja: „Atej, Sv. Gors!“ Beidzot brālinieki viņus piecēla. Pie galda apsēdās vecāki, kuriem jaunais pāris klanijās un bučoja rokas. Tad brūte atsveicinājās no citiem un klanijās, pie kam pārējie dziedāja attiecīgas dziesmas.

Braucot uz baznīcu, brūte katram brāliniekam deva pa jostai pār pleciem, bet brūtganam divi jostas, kas bija pār-

liktas krusteniski pār pleciem, svātam deva kreklu un jostu.
Kad brauca no pagalma, dziedāja:

360. Dūd Dīven tev, mōsen,
Divu topt celenī;
Divu topt celenī,
Laimu ceļa malenī.

Uz baznīcu brālis veda māsu, bet brūtganu pavadīja viņa māsa. Baznīcā brūte trīs reizes paklanījās Jaunavas Marijas altara priekšā un mišas laikā lūdza Dievu. Laulāšanas brīdī pievienojās brūtgans. Pēc salaulāšanas kāzinieki iekoda un iedzēra no līdzpaņemtā un tad brauca uz brūtganu mājām.

Viņus sagaidīja vecāki un viņiem pabēra pretī ar graudiem, lai viņi būtu labi saimnieki. Sākās laulabu galds, dejas, tad vakariņas un mičošana. Pie mičošanas starp citām dzied sekojošu raksturīgu dziesmu:

361. Nūjem munu vaiņuceni,
Nūjem munu vīglu dīnu;
Izlik man lynauteni,
Lynu mōrka gryutumeni.

Kas vakarā brūtei noāva kājas, tam viņa kurbē lika naudu. Kad jaunios no rīta modināja, kāzinieki dziedāja šādu dziesmu:

362. Solta tautu ustobeņa,
Tukši myusu vēdereni;
Syldi tautu ustobeni,
Pyldi myusu vēdereni!

Pie brokastīm jau brūtei vajadzēja rādīt, cik viņa prot saimniekot. Pirmdienas vakarā vakariņu laikā sauca pagastu. Pirmais meta brūtganu krusttēvs, tad brūtes krusttēvs, tad sekoja citi. Meta vairākas reizes un katrreiz krusttēvs skaļi nosauca, kādai vajadzībai: šūpulim, auklām, bērna autiem, ziepēm etc. Otrdienas rītā panāksniekus un citus viesus izvadīja projām.

(Helēna Čakša, 52 g. v., Zvirgzdenes pag. Rauzu s.)

B ē r z p i l ī: Ja kāziniekus, atbraucot no baznīcas, ne-
laiž caur vārtiem, tad brūtgans maksā brandvīnu, bet brūte
sviež jostu vai cimdus, tad viņus laiž braukt tālāk.

Pēc laulību galda brūte kaktā atstāj jostu. Vēl nākamā
rītā brūte liek vainagu galvā, pēc kam seko mičošana. Pēc
nomičošanas brūte dod kāziniekiem mičota siera, brūtgans
brandvīnu. Pēc mičošanas viņa aplāj vīra mātei gultu ar
savu palagu, deķi un spilvenu. Gultā pa jokam guldina
tēvu un māti.

Pēdējā dienā kāzinieki dzen visādus jokus, kurina krās-
ni, ievada jauno sievu par saimnieci. Beigās panāksniekus
dzen projām, lej viņiem virsū ūdeni, slauka ar slotu pakaļ.
Pie aizbraucēju pajūgiem piesien siles, balķus, kurus tie ved
projām. Kā pēdējie aizbrauc brūtgana viesi.

(Viktorija Volka, 55 g. v., Bērzpils pag. Saksmaļu s.)

R ē z n a s p a g.: Jaunivei vainags bija no zaļām un
baltām spalviņām, bet panākstniecēm no visādām krāsām.
Kad atbrauc no baznīcas uz jaunīves mājām, viņas krusttēvs
piekļauvē pie durvīm un jautā, vai tēvs un māte ir istabā.
Kad kāzinieki sagāja istabā, tos sēdināja pie galda tāpat
sagērbusos, kur vecāki jaunajam pārīm bagaslavēja. Tēvs
lika naudu, māte vilnas griezni. Tad piecēlās visi no aiz
galda, noģērbās, sakārtojās un sēdās atkal pie laulību galda
(vakariņas). Vakariņās: bieza putra, kāposti ar gaļu, seķeņa
(kapātas aknas ar plaušām), auzu ķīselis un c.

Jaunivei bija vienas krāsas lindraks un kopka (zila,
pelēka). Agrāk brunčus izstiepa platākus ar kārklu stīpi-
ņām. No jaunīves mājām kāziniekus laida projām svēt-
dienas vakarā, ilgāk neturēja. Aizbraucējiem pakaļ dziedāja:

363. Nūvede, nūvede
Susekļa zagli;
Vēļ myusim palyka
Krējuma kraiška.

Puiša galā jaunos sajēma ar šādām dziesmām:

364. Kaidu tū Reigas pili
Nu tautenom atvažōja,
Ka tū munu bōleleni
Da pusnaktim moldynōja.

365. Kū tī vedēji
Tik ilgi vede? —
Šyupeli atvede
Rogovu golvā.
366. Kam jyudzet vacu kūplu
Jaunajam kumelam?
Kam vedet vacu sīvu
Jaunajam bōleņam?

Notiek tāda pati bagaslavēšana kā ligavas galā.
Pirmdienas vakarā atsauc pagastu, dod vakariņas un
sūta panāksnus uz mājām. Kad jaunives radi brauc prom,
lai jauno sievu rūdinātu, dzied:

367. Kab lobōk tū dīneni
Zam agleites sēdējuse,
Ka tautenis kōjas ova,
Ka sadlōja kumeleni.
368. Jyus, tautenis, raganenis,
Kur jyus mani redzējat?
Vydyn brōļu kultu gōju,
Vydyn māršu dērvenī.
369. Aite, muni bōleleni,
Aite leli, aite mozi;
Aite leli tautu rōtu,
Mozi mani apsavārtu.
370. Kur īdami, bōleleni,
Napaējīt mōsas sātu:
Mōsas sāta kalnenī,
Ezereņa malenī.
371. Vysi soka, vysi soka:
Natikleite, natikleite.
Natikleitis pyureņā
Vysi lobi gabalenī. etc.

(Karuse Arbidāna, 72 g. v., Rēzinas pag. Križānu s.)

Šķ a u n ē: Kad puiss brauc svōtūs, daboj paleigu par
svōtu, sazalāda, izapuškoj, dasīn zyrgam zvonus, pajem
brandīni un ols bucenī i brauc svōtūs da tōs meitinis, kuru
grib jemt sev par sīvu. Svōtūs bižōk brauc ūtornīka vai
catūrģa vokorā. Aizbraukuši pī jaunives mōjēs, svōti padūd

lobu vokoru. Svōts staigoj pa ustobu i runoj, ka podoli gari, navarūt staigōt, lai jaunive dūtu jūstu. Tod svōts raus-ta ar placim un berž pērstus, ka saļ rūkas, kab jaunive saprostu un dūtu cymdus. Tod svōts pyrmais it pi meitinis i vaicoj, vai jei ar mīru it pi atbraukušo puiša. Pēc tam vaicoj jauničs. Kod jaunive pasoka sovu pīkrišonu, tod obi it pi tāva ar mōti i prosa nu jīm pīkrišonu. Kod dzymdy-nōtōji ir ar mīru, tod jaunais pōrs pazasymynoj un pasu-mynoj tāvam i mōtei rūkas. Jo jaunive atsoka, tod svōti pi komonu slīces pīsīn slūtu, kab aizslauceitu ceļu i vairs da tōs meitas svōti nabrauktu.

A ka jaunive ar mīru it, mōte klōj goldu. Līk iz golda maizi, svīstu, sīru, mīžu kokorkis (plōciņus), svōts stota iz golda butelkis, tod lej gorelku (brandvīnu) un izdzer iz jau-nives veseleibys, Jauničs mat glōzē naudu i jaunivei dūd dzert, kab izdzartu da dybyna un pajemtu naudu. Tod svōts pīlej glōzi i lej uz augšu leidz grīstim, lai litas labi veiktūs. Jaunive ap pudelem apsīn jūstu, a tei jūsta palīk svōtam. Dzeršonu pabeidz, tod brauc iz bazneicu sazarak-steit. Bazneickungs vaicoj pōtorus, a ka jaunī pōtoru na-mōk, dzan jūs iz sātu, lai pōterus izavuiceitu. Kad bazneic-kungs saroksta, jauničs vad jaunivi iz sātu. Jaunī dzeivoj kožnīs (kotrs) sovōs mōjōs, koleidz bazneickungs nu am-bona izsauc treis reizes. Trešajā svātdīnī parosti taisa kō-zas. Divi nedēļas pēc roksta jauničs jōj da jaunives, tod jī nūpērk vencam drābis, vaiņuku, puškus, gradzynus, veļumu, kurpes etc. Tod atbrauc da jaunivis, jaunive jauničam dūd škarpatkis, cymdus, kraklu deļ vencōšonōs.

Kōzu dīnā jaunive ceļās, apsavalk, izamozgoj i apsa-aunās. Zam lobō papīža zeči jaunive lik 10 kapeiku, kab vysu dzeivi byutu nauda. Tod jaunive raud (galasej) i it aiz golda. Saīt ļauds, iz golda stōv īdagtys div svecis, mūcenis, kukuļš maizis. Sōcās baslavēšana. Pirmī it tāvs ar mōti, nas pa kukuļam maizis. Maizi īsprausts pa rubļam, i tāvam i mōtei iz lobōs rūkas pa cymdam, kab jaunive nadzeivōtu plyka vysu myužu. Nūlik kukuli i krysta jaunivi ar tū rūku, iz kurōs cymds. Jaunive raud, bōbys dzīd kōzu dzīs-mis, tod Dīva dzīsmis. Tod it baslavēt kristāvs ar krista-

mōti, tod brōli un mōsys, tod it pōreji cylvāki. Kotrs mat, cik var, svōts stōv pī golda ar vēdri ols un dūd kotram metejam pa glōzei. Svōts syt ar skolim pa grīstu seju i soka: „Kaimini, kaimineicas, lyudzu dāravojit! Šudin pījimsim vacu veizi, a reit navāk i zalta kozys.“ Ka ļauds mat pogostā, tod verās, vai sveces gaiši dag. Ka sveces dag naskaidri, tod slykta dzeive byus. A ka vīna apsaģōž vai nūdzīst, tod dreiži vīns nu jaunim nūmers. Pēc pogosta jaunive pasumynoj mūcenis i vysus obrozus, tod apsavalk, ar visim atsasveicynoj i nūkreit mōtes priškā ceļūs. Mōte jū pōrkrysta, tod brōļs jaunivi vad iz bazneicu. Trejim iz bazneicu navar braukt, tod jaunivei byus dveini. Ka jaunive brauc da venca i izajudz zyrgs, tod dzeive byus nalai-meiga.

Bazneicā apsavalk boltōs drābōs un stōjās zam venca. Bazneickungs laulōdams sīn jaunō pōra rūkas ar stulu, pōrmej gradzynus, dūd krystu sumynōt i salauloj. Pēc salaulōšonas visi brauc da jaunives. Jaunive atbrauc drusku pa prišku, apsavalk, izlik vaiņuku i it pōrjemt jaunū. Kod pogolmā ībrauc jauničs, jaunive nadreikst stōvēt zam jumta, jei stōv iz pogolma, tod jī labi un saskaneigi dzeivōs. Noma priškā jīm stōv gaļdeņš, divi sveces i mūcenis, brandveins un uzkužamais. Pī golda stōv jaunives mōte, jauničs pasumynoj mōtei rūku i dūd pudeli. Tod jī it pī golda un leidzinīki jīm sekoj. Iz golda ir salykti: kōpusti, zupa ar gaļu, gūvs golva, gaļas un putrōma dasas. Visi sēd aiz golda, bet sīvītes nu molas dzīd:

372. Šudiņ Dīvs laulōjās,
 Šudiņ muni bōleleni;
 Šudiņ cēle zalta krystu,
 Me(ja) sudobra gredzinteņus.

Dzidōtōjom dūd soldumus, barankas voi moksoj naudā. Visi paād, padzīd i it doncōtu.

Reitā pyrms pogosta palaiž pyuru da jaunō. Pyuru aizslādz mōte, un poša sēžās iz skreines i nagrib dūt skreines; tod jaunais moksoj mōtei 1—2 rubļus un stota pudeli. Mōte atdūd skreīni un puiši nas pyuru un spylyvnus. Pyura dy-

bynā audakla trūbas stota uz dybyna, vērsā lik dviļus, škarpatkas, pologus, cymdus, jūstas i vēl kū. Aizslāgtū skreini aizsīn ar jūstu, tod spylvynus lik vērsā. Spylvynūs ilik pu-deli un barankas un peirāgus i palaiž da jauniča.

Tod sauc pogostu i laiž jaunivi uz jaunō golu. Škeivi pōrkloj ar boltu skustu, iz golda divi sveces dag, kukuļs maizes. Mōte un tāvs īt pirmī dōvynōtu. Mōte nas maizis kukuli, a tāvs nas naudu. Krystamōte mat rūkdorbu, krystāvs mat naudu. Tod naudu mat citi. Beigōs naudu sasīn skustenī, jaunive tū pajem pi sevis, arī maizes kukuli un svātbiļdi. Tod aizdadz sveci, un visi matās ceļūs un skaita pōtorus. Pēc pōtorim apsavalk. Pa tū laiku leidziniki sajudz zyr-gus. Jaunive nūjem veļumu un vaiņuku, sasīn skustenī un dūdās pa durovom ōrā. Bet jaunives puses panōksni jū paslēp. Tod jauničs ar sovīm brōlinīkim jaunivi meklej. Ļauds apstōj ap jaunivi apleik i nagrib tū dūt. Jauničs moksoj laudim un tod daboj jaunivi. Tod jaunive atsasvei-cynoj nu visim un dūdās ōrā; jauničs jai sekoj, lai jū otkon nanūzogu. Jauniča ļauds zūg kacarāgus, nāžus, lizeikas, jaunive pajem pōrneicu un brauc visi prūjom.

Sīvas komonōs lik vacōs slūtas, kab vysas jaunōs mei-tas izslauceitu nu tōs sādžas. Sīviites pīsoka jaunivei bīži vērtīs atpakaļ, lai dreizok byutu vēl kōzas. Bōbas pakaļ dzīd:

373. Nūvede, nūvede
Susekļu zagli;
Vēļ myusim palyka
Acepļu scirkis.

Pa prišku pi jauniča atvad pyuru. Sīvas dzīd: „Atvede skreineiti, kai slauktiveiti.“ Nas skreini ustobā, dzer i ād. Dažreiz jaunive pyurā lik dzērnovu akmini, lai pyurs byutu gryutōks, tod jei aicynoj cytus paleigā i visi izzynoj, ka jai beja tukšs pyurs.

Kod skreine pōrjimta i jaunī atbrauc, jaunive īt ustobā i izraun odotai aci, tū svīž cepļa priškas dūbē, kab nabyutu nōkušā dzeivē napatikšonu. Tod jaunive ber pa vysom us-tobom konfektes (cukerkas), kab ustobā byutu vysod ba-gateiba. Sagaideitōji salosa konfektes. Pi cepļa stōv mōte,

jaunive dūd mōtei stōnu (sal. M. E. Latv. val. vārdn. 3., 1051. lp. stāns) i sumynoj rūkā. Sīvas dzīd:

374. Pazynu Madali
Na saimineicu;
Ai keiru kōjeni
Pa prišku spēra.

Jauničs vad jaunivi da golda:

375. Ai tu taišni, Madaleite,
Namet kupri mugorā;
Nagrib mums bōleleņš
Ai kupreiti ļaudaveņu.

Tod visi sēžās aiz golda. Iz golda kōpusti, dasas, pe-
čonkas, studijs, makaroni, keiseļs i vēļ kas. Pa prišku dola
brandini. Dūd jaunam pōram un klīdz ka ryugts, tī sumy-
nojas, pēc tam soka, ka soldons i visi dzer. Muzykanti spē-
lej, stōmaču sīvas dzīd, gosti ād. Tod visi it doncōtu. Ka
lin nu aiz golda, sīvas dzīd:

376. Namōki, namōki, panōksneit kristētīs;
Ša muna pōrneica, pōrmet i krystu,
Pōrmet i krystu, pōrplēs i vystu.

Pēc dančim vēļ visi sāstās pi golda, sauc pogostu. Jau-
nives leidzinīki svīž stōnus, dviļus u. c., a jaunō draudze
svīž naudu; jaunive dūd jauniča draudzei cymdus, zečes,
jūstas, krystāvam cymdus, krystamōtei zečes. Jaunive sasīn
stōnus, sajem naudu, škeivī pamat naudas gobolu. Nūjem
vaiņuku un jaunī it gulātu.

Pēc nedeļas taisa atkōzas pi jaunives tāva. Tī saīt kris-
tāvs, krystamōte, radinīki, ād, dzer. Tod it uz klāvu. Jau-
nive pajem gūvi, vušku, cyuku i vad iz mōjom. Vuškai
sasīn kōjas, un kas kōjas atraiseis jauniča mōjās — tam
byus jūsta. Mōte ar tāvu rozgrīž maizis kukuli, tys nūzei-
moj atškērt meitu pavysam nu sevis. Atkōzōs dzīd:

377. Tryuka, tryuka tev, māmeņa,
Reizē treju gabaleņu;
Klētī pyura, klāvā vuškas,
Moļtiveitī malējeņas.

(Anna Meikšāne, 60 g. v., Meikšānu s., Šķaunes pag.)

c. Kāzu gaita dziesmā.

378. Sastdīn gōju cīmenī,
Svātdīn labi gastētīs.
Pyrmūdīn sylta saule
Ūreņōs sīnu kast.
Ūtardīn leiteņš leja,
Mōtei drēbes jōvelej.
Trešdīn brōleits olu dora,
Es yudiņa nesējaņa.
Catūrtīn vysu dīnu
Ar Laimeni jōrunoj.
Piktdīņ agri nūtecēju
Vaiņukam zeīļu pārkt.
Sastdīn mōte pyuru dola,
Es stōvēju raudōdama.
Svātdīņ agri itecēju
Ar tautēpom bazneicā.
Tautīts soka: „Nyu tu muna!“
„Vēļ na tova, vēļ na tova,
Vēļ es pošā pa sevīm.“
Atsasādom zyrgā braukt,
Tautīts soka: „Nyu tu muna!“
„Vēļ na tova, vēļ na tova,
Vēļ es pošā pa sevīm.“
Atbraucem uz mōtes sātu,
Tautīts soka: „Nyu tu muna!“
„Vēļ na tova, vēļ na tova,
Vēļ es pošā pa sevīm.“
Atbraucem uz tautu sātu,
Tautīts soka: „Nyu tu muna,
Nyu tu munōs ruceņōs!“
„Vēļ na tova, vēļ na tova, -
Vēļ es pošā pa sevīm.“
Mōsys taisa meikstu vītu,
Tautīts soka: „Nyu tu muna!“
„Vēļ na tova, vēļ na tova,
Vēļ es pošā pa sevīm.“
Atsagulom vīteņā,

Tautīts soka: „Nyu tu muna!“
„Nyu es tova, nyu es tova
Nyu es tovōs rūceņōs.“

d. Dzīve tautās.

379. Pi māmenis es dzeivōju,
Kai pupeņa gaļdējūs;
Ka izgōju tautēņōs,
Kai lapeņa padzeļtēju.
380. Bōleņūs es dzeivōju
Kai sorkona bryuklineite;
Tautēņōs padzeļtēju
Kai rudiņa kļova lopa.
381. Nūzalaidi tu, mōseņ,
Kai nu kolna ļajenī;
Nūgrima tova sirsneņa
Kai ūleņa yudinī.
382. Timsiņš gaismeņas gaidēja,
Gaisma saules izlācūt;
Tautēņōs nūgōjuse,
Gaidu sovu bōleleņu.
383. Soka tautas pracādamas:
„Nikō loba navajaga!“
Jau dīneņa, jau ūtora:
„Kū atvedi, kū atdzini?“
384. Kai laipōt ilaipōju
Borgijōs tautēņōs;
Lyku laipu pi laipenis,
Navar ōrā izlaipōt.
385. Pylni pūri boltu bārzu,
Nav ōriskūs ūzuleņu;
Pylnys molys svešu ļaužu,
Nava sovu bōleleņu.

386. Tyka, tyka, kas man tyka,
Tyka mīžu orōjeņš;
Gaisa, gaisa, kas man gaisa,
Gaisa muns vaiņuceņš.
387. Lobōk gōj'se vysu myužu
Loba veira kolpyuneite,
Nakai vīnu vasareni
Ar navēkli dzeivojūt.
388. Bite biteitei pateice:
Lobi zīdi siliņā;
Mōsa mōsinei pateice:
Loba dzeive tautiņōs.
389. Nagribēju pi bōliņa
Endžim duru vyrynōt;
Ka nūgōju tautēņōs —
Izceļamas, īceļamas.
390. Sola rūkas, sola kōjas
Tautu drēbes velējūt;
Sytu rūku pret rūceni,
Naskan vaira gredzeneni.
391. Loba byutu auzu maize,
Ka na gara sānoleņa;
Loba byutu sveša mōte,
Ka na bōrga volūdeņa.
392. Gryuts man beja kolnā kōpt,
Lāti lejā nūsalaist;
Gryuts man beja svešas mōtes
Par māmeni pasasaukt.
393. Ik reiteņu lakteigola
Trauc pūreņa maleņa;
Ik reiteņu sveša mōte
Mani gauži raudynova.
394. Dzīdōdama mōmuleņa
Dālam kōre šyupeleiti;

- Raudōdama maizes prosa
Nu dēleņa ļaudaveņas.
395. Moz putneņam pakrēsleitis
Nu tō sausō žagareņa;
Moz māmeņai vīglu dīnu
Nu dēleņa leigaveņas:
Dūd dēleņš gaudu vōrdu,
Dūd dēleņa leigaveņa.
396. Lobōk daudzi dīvereišu
Na kai daudzi mōseiceņu:
Dīvers dīnu naleidzinoj,
Mōseiceņa leidzinoj.
397. Dīvers māršu ryudynōja,
Sudobreņa vaicōdams;
Cik pi mani sudobreņa
Kai vaiņuka vērsyuni.
398. Sasaprūti, napraškeņa,
Īgōjuse tautēņōs:
Paceļ krāslu, nūaup kōjas
Vacōkam dīveram,
Lai slaveite loba sliv
Mozajom mōseņom.
399. Čiku, čiku veira mōte
Pošā elles dybynā;
Valnam devu driču siku
Lai dziļōk ičikoj.
400. Dyžan plotas, dziļas jyuras,
Kas bez laivas pōri īs?
Dyžan gryuta tautu dzeive,
Kas bez vōrgim nūdzeivōs.
401. Tautas, mani pracādamas,
Vylnys pūdu pasūlēja;
Ka nūvede, naīdeve
Ni pokolu kūdeleitis.

402. Pirmōk zyla gaisma ausa,
Tod sorkona saule lēce;
Pirmōk tautas madu dzyrda,
Tod gaudōs asarenis.
403. Vysu myužu atraudōju
Vīnas dīnas gōjumeņa;
Lobōk byutu tū dīneni
Zam egleiti pasēdēj'se.
404. Ej, Laimeņ, pasavārtu,
Kaيدا muna dzeivōšona:
Pūrā muni lyni auģa,
Azarā kōpusteni.
405. Es sovai Laimeņai,
Raudōdama žalōjūs:
Kam jei man tai nalyka,
Kai cytom mōseņom.
406. Obu rūku pylni pārsti
Zalta grīstu gredzentiņu;
Pa viņam nūsleidēja
Ar navēkli dzeivojūt.
407. Sola maņ rūkis, kōjis,
Tautu drēbes velejūt;
Svižu vōli vōleņdži,
Lēču brōļa komonōs.
408. Brōlim loba tei mōseņa
Reigis ceļa maleņā:
Nūbraukdami, atbraukdami
Tī pyutynoj kumēleņus.
409. Simtiņā stōvādama
Pīcu symtu nasabeidu;

Pīci symti svešu ļaužu,
Simtiņš munu bōleliņu.

410. Vys' uz maņa, vys' uz maņa,
Vys' uz munu bōleleņu.
Ej, Dīviņ, pa manim,
Pa munim bōlenim.

Die Hochzeitsgebräuche in Latgale.

Fast bei allen Völkern sind die Hochzeitszeremonien mit verschiedenen Bräuchen, Zaubermitteln und dem Aberglauben verbunden. Die Hochzeitssitten stellen einen ununterbrochenen Entwicklungsprozeß und Bestandteil des Volkslebens von prähistorischen Zeiten bis auf unsere Tage dar. Die altlettischen Hochzeitssitten wurden nach 13. Jh. allmählich von den christlichen Kirchenzeremonien verdrängt. Doch der ursprüngliche Aberglaube und die alten Bräuche haben sich neben den kirchlichen Feierlichkeiten bis auf den heutigen Tag aufbewahrt. Besonders in Lettgallen, einem katholischen und von dem Kulturleben minder berührten Lande, haben sich die alten Hochzeitstraditionen vollständiger gerettet.

Verschiedene magische Riten, abergläubische Vorstellungen und Wahrsagereien sind die ältesten Bestandteile der Hochzeit, und manche von ihnen sind als direkte Erbschaft von der indoeuropäischen Urzeit zu betrachten. Viele abergläubische Vorstellungen sind aus einem Volke ins andere übergegangen, haben aber dann hier eine andere, selbständige Entwicklung erfahren.

Früher heirateten miteinander vollständig fremde Menschen, und darum versuchten auch die jungen Mädchen und Männer ihre Neugierde mit Wahrsagereien zu befriedigen. Besonders reich mit Wahrsagerei waren Weihnachten, die Fastenzeit, Ostern und der Johannistag. Nicht nur die Feiertage, auch das alltägliche Leben begleiteten verschiedene Zaubermittel und Vermutungen vom zukünftigen Manne, bzw. der Frau, seinen Eigenschaften etc.

Die Volkslieder zeigen, daß für die individuelle Entwicklung des jungen Mädchens besonders wichtig bis zur Heirat die beim Mütterchen verbrachte Zeit war. In diesem Lebensabschnitt freute sie sich ihres Lebens und der Jugend,

lernte Lebensweisheiten kennen und beschäftigte sich mit der Anfertigung der Aussteuer.

Wie die Volkstraditionen weiter zeigen, geschahen die Hochzeiten am meisten im Herbst und in den Wintermonaten bis zur großen Fastenzeit. Die Sitte die Hochzeit im Herbst und in der Mitte des Winters zu feiern ist nicht nur von der Einteilung des Kirchenjahres oder dem materiellen Zustande abhängig, sondern scheint vielmehr eine alte Tradition zu sein, welche auch bei vielen anderen indoeuropäischen Völkern angetroffen wird.

Die ersten Hochzeitszeremonien waren das Freien und die Verlobung, welche in den neueren Zeiten den Freiwerbungssitten und der Feier bei angenommener Freierei entsprechen. Die Hochzeiten hat man auf zweifache Weise gefeiert. In manchen Gemeinden kannte man die sogenannten kurzen Hochzeiten, wenn sie schon im Hause der Braut am Samstagsabend mit einem Abschiedsschmaus bei der Herausgabe der Aussteuer anfangen; in anderen Gegenden dagegen feierte man die langen Hochzeiten, wenn die Brautleute aus ihren Häusern zur Vermählung fuhren und nachher die Feierlichkeiten im Hause der Braut begannen. In beiden Fällen wurde das Brautpaar, besonders die Braut, sehr feierlich zur Kirche begleitet: mit religiösen Zeremonien, entsprechenden Volksliedern und verschiedenen abergläubischen Handlungen, an welchen sich die Verwandten und Nachbarn beteiligten. Auch bei der Rückkehr der Neuvermählten aus der Kirche wurden sie sehr feierlich mit verschiedenen Zeremonien und Volksliedern empfangen.

Kurz vor dem Ende der Hochzeitszeremonien im Hause der Braut wurde ihre Aussteuer fortgeführt, was mit sehr vielen Handlungen und Liedern verbunden war. Im Hause des Bräutigams wurde zuerst die Aussteuer erwartet, welche dann von den Führern ausgekauft wurde, nachher erwartete man die Hochzeitsgäste. Das Erwarten geschah wieder mit verschiedenen Handlungen, in deren Mitte die Eltern waren. Unter den wichtigsten Handlungen im Hause des Bräutigams war die Einführung der Braut in den Ehestand, dann folgte das Schlafenlegen des jungen Ehepaares,

ihr Wecken, das Führen der jungen Ehefrau zum Tanz und ihre Einsetzung in den Stand der Wirtin und schließlich das Hinausgeleiten des Brautgefolges mit entsprechenden Zeremonien.

Nach einer Woche wurde die Nachhochzeit gefeiert. Dann erschien das junge Ehepaar bei den Eltern der Braut, um den endgültigen Abschied vom Elternhause zu nehmen und einen neuen Lebenslauf zu beginnen.

Satura rādītājs.

	Lpp.
Priekšvārds	3
1. Kāzu ticējumi un zīlēšana	10
a) Zīlēšana un darijumi	11
b) Ticējumi	18
c) Sapņu tulkošana	20
d) Aizdzērību un kāzu ticējumi	21
2. Dzīve pie māmiņas	26
3. Meita jaužu valodās	38
4. Kāzas rudenī	39
5. Precības un derības	44
6. Izdeviņas:	
a) Gatavošanās un vainaga pušķošana	49
b) Izdeviņas (īsās kāzas)	50
c) Pūra vešana	73
7. Kāzas:	
a) Sagaidīšana un laulību galds	81
b) Mičošana	95
c) Pārējās ierašas	97
Pielikumi:	
a) Kāzas dzimtbūšanas laikos	101
b) Sīkumi par kāzām	101
c) Kāzu gaita dziesmās	110
d) Dzīve tautās	111
Die Hochzeitsgebräuche in Latgale	116

LATVIEŠU**FOLKLORAS KRĀTUVES IZDEVUMI***Serijs A***1. Tautas dziesmas I**

Papildinājums Kr. Barona „Latvju dainām“
 prof. *P. Šmita* redakcijā Ls 9,—

2. Tautas dziesmas II

Papildinājums Kr. Barona „Latvju dainām“
 prof. *P. Šmita* redakcijā Ls 9,—

3. Tautas dziesmas III

Papildinājums Kr. Barona „Latvju dainām“
 prof. *P. Šmita* redakcijā Ls 9,—

*Serijs B***1. Teikas par Dievu**

Izlase Ls 2,60

2. Kuršu kāpu folklorā

Prof. *P. Šmita* redakcijā Ls 1,20

3. *J. Šperliņš***Senās suitu kāzas un ķekatas**

Prof. *P. Šmita* redakcijā Ls 2,—

4. *H. Tichovskis***Kāzu parašas Latgalē**

Prof. *K. Strauberga* redakcijā

*Bez tam:***1. Latgaliešu pasakas**

Prof. *P. Šmita* izlasītas Ls 1,80

2. Jāņu dziesmas

O. Līdeka sakārtojumā Ls 1,20

3. *E. Siliņa*. Latviešu dejas

17. MAR 1939